

Regeringens proposition

1992/93:54

om en svensk ekonomisk zon

Prop.
1992/93:54

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 8 oktober 1992.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Olof Johansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen genom lag bemyndigar regeringen att inrätta en ekonomisk zon runt den svenska kusten.

Införandet av en svensk ekonomisk zon innebär en förstärkning av Sveriges möjligheter att i överensstämmelse med folkrätten genom lagstiftning reglera förhållandena i våra omgivande hav utanför den svenska territorialgränsen. En sådan lagstiftning kan tjäna till skydd bl.a. mot störande ingrepp i den marina miljön utanför Sveriges territorium. En svensk ekonomisk zon kommer att omfatta de havsområden som redan utnyttjas med stöd av bestämmelserna om den svenska fiskezonen och utvinning från kontinentalsockeln. Lagen föreslås bli knuten till lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. på samma sätt som miljöskyddslagen (1969:387) och minerallagen (1991:45) och annan lagstiftning om skydd för och utnyttjande av naturresurserna.

Även sådan lagstiftning som rör skydd för och utnyttjande av havet föreslås ändrad som en följd av att Sverige inrättar en ekonomisk zon. Lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten föreslås sålunda utvidgad till att omfatta också den ekonomiska zonen, såvitt avser andra än svenska fartyg. Också lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg utvidgas i väsentliga avseenden så att lagen kan ligga till grund för ingripande vid ett förbjudet utsläpp av förorenande ämnen i den ekonomiska zonen. I kontinentalsockellagen (1966:314) införs föreskrifter om hänsynen till miljön i samband med prövning av en ansökan om utvinning från kontinentalsockeln. I lagen (1950:596) om rätt till fiske kommer begrep-

pet fiskezon att ersättas av den ekonomiska zonen. I sak kvarstår emellertid Prop. 1992/93:54
den materiella regleringen av fisket oförändrad i fiskerättslagen.

Införandet av en svensk ekonomisk zon föranleder också ändringar som rör kustbevakningens uppgifter.

1 Förslag till Lag om Sveriges ekonomiska zon

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Sveriges ekonomiska zon omfattar det havsområde utanför territorialgränsen som regeringen föreskriver. Zonen får dock inte utsträckas över en avgränsningslinje som överenskommits med annan stat eller, i avsaknad av sådan överenskommelse, över mittlinjen i förhållande till den andra staten.

Med mittlinje förstås en linje, på vilken varje punkt är belägen på lika stort avstånd från de närmaste punkterna på de baslinjer varifrån bredden av Sveriges och den andra statens territorialhav räknas.

Skydd för den marina miljön

2 § Den som färdas i den ekonomiska zonen eller som bedriver forskning eller annan verksamhet i zonen skall vidta sådana åtgärder som är nödvändiga för att undvika skada på den marina miljön.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter för att skydda och bevara den marina miljön.

3 § Ytterligare bestämmelser till skydd mot vissa föroreningar i den marina miljön finns i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg och i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten.

Utnyttjande av naturtillgångar m.m.

4 § I fråga om fiske i den ekonomiska zonen gäller lagen (1950:596) om rätt till fiske. I fråga om rätten att i zonen utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar gäller lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

5 § Med avseende på andra naturtillgångar i den ekonomiska zonen än som avses i 4 § krävs tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för

1. utforskning, utvinning och annat utnyttjande av sådana naturtillgångar,

2. uppförande och användning av konstgjorda öar,

3. uppförande och användning i kommersiellt syfte av anläggningar och andra inrättningar.

I ett tillståndsbeslut skall anges den verksamhet som tillståndet avser och de villkor som skall gälla för verksamheten. Ett tillstånd får begränsas till viss tid.

6 § Vid prövning av tillstånd som avses i 5 § skall lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. tillämpas.

7 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får till skydd för en konstgjord ö, anläggning eller annan inrättning som tillkommit med stöd av denna lag meddela föreskrifter om en säkerhetszon med en utsträckning av högst 500 meter från öns eller inrättningens yttersida.

8 § Ett tillstånd får återkallas, om tillståndshavaren åsidosätter sina skyldig-

heter enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen eller om det annars finns synnerliga skäl.

Prop. 1992/93:54

Om ett tillstånd återkallas utan att tillståndshavaren åsidosatt sina skyldigheter, har han rätt till ersättning av staten för förlust till följd av åtgärd som han vidtagit med anledning av tillståndet.

Marinvetenskaplig forskning

9 § Marinvetenskaplig forskning får inte bedrivas i den ekonomiska zonen av utländska medborgare utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att en ansökan om tillstånd skall ersättas av en anmälan eller att varken tillstånd eller anmälan behövs.

Tillstånd får begränsas till viss tid och förenas med villkor. I fråga om återkallelse av tillstånd och rätt till ersättning i ett sådant fall gäller vad som sägs i 8 §.

Folkrättsliga grundsatser

10 § Denna lag samt de föreskrifter och villkor som meddelas med stöd av lagen skall inte innefatta någon inskränkning av de enligt folkrätten gällande rättigheterna till fri sjöfart i den ekonomiska zonen, till överflygning av zonen och till utplacering av kablar och rörledningar i zonen och inte heller av några andra rättigheter som följer av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser.

Tillsyn m.m.

11 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag samt av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall utövas av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

12 § Den som bedriver verksamhet enligt denna lag är skyldig att på begäran lämna en tillsynsmyndighet de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

13 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden som behövs för att denna lag samt föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Ett föreläggande får förenas med vite.

14 § Om en verksamhet bedrivs på sådant sätt att den medför uppenbar fara för miljön eller något annat allmänt eller enskilt intresse, får en tillsynsmyndighet förbjuda verksamheten. Beslut om förbud gäller omedelbart och får verkställas utan hinder av att det inte vunnit laga kraft.

Tillämplig lag, straff m.m.

15 § På en konstgjord ö, anläggning eller annan inrättning som tillkommit med stöd av denna lag tillämpas svensk lag på samma sätt som om inrättningen varit belägen inom riket. Inrättningen skall därvid anses vara belägen inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

16 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. underlåter att iakttä en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 eller 7 §,

2. bedriver verksamhet i strid mot 5 eller 9 § eller åsidosätter ett villkor som har meddelats med stöd av 5 eller 9 §,

3. fortsätter att bedriva en verksamhet efter det att tillsynsmyndigheten förbjudit verksamheten med stöd av 14 §.

17 § Den som har begått brott som avses i 16 § döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Har ett brott mot denna lag eller mot föreskrift som har meddelats med stöd av lagen förövats i den ekonomiska zonen, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

18 § Andra beslut i särskilda fall än sådana som regeringen eller allmän domstol har meddelat enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos Kammarrätten i Stockholm.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

2 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot
dumpning av avfall i vatten

Prop. 1992/93:54

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten

dels att 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Inom Sveriges sjöterritorium får ej från fartyg, luftfartyg eller annat transportmedel släppas ut (dumpas) avfall, vare sig fast ämne, vätska eller gas. Dumpning får ej heller ske från svenskt fartyg eller luftfartyg i det fria havet. Avfall som är avsett att dumpas i det fria havet får ej föras ut ur landet.

Inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon får inte avfall dumpas vare sig som fast ämne, vätska eller gas. Dumpning får inte heller ske från svenskt fartyg eller luftfartyg i det fria havet. Avfall som är avsett att dumpas i det fria havet får inte föras ut ur landet eller ur den ekonomiska zonen

10 §

Den som begått ett brott mot denna lag döms vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig. Har brottet förövats i Sveriges ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning¹ skall ha följande lydelse.

1 §²

Nuvarande lydelse

Denna lag tillämpas när kustbevakningen bedriver övervakning till havs och i kustvattnen samt i Vänern och Mälaren för att hindra brott mot föreskrifter i lagar och andra författningar som gäller

1. skyddsobjekt och militära skyddsområden,
2. jakt,
3. fiske,
4. naturvård,
5. trafikregler och säkerhetsanordningar för sjötrafiken,
6. åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
7. dumpning av avfall i vatten,
8. kontinentalsockeln,
9. fornminnen och sjöfynd,
10. fartygs registrering och identifiering.

Föreslagen lydelse

Denna lag tillämpas när Kustbevakningen bedriver övervakning till havs och i kustvattnen samt i Vänern och Mälaren för att hindra brott mot föreskrifter i lagar och andra författningar som gäller

1. skyddsobjekt och militära skyddsområden,
2. jakt,
3. fiske,
4. *bevarande av den marina miljön och annan naturvård,*
5. trafikregler och säkerhetsanordningar för sjötrafiken,
6. åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
7. dumpning av avfall i vatten,
8. kontinentalsockeln,
9. fornminnen och sjöfynd,
10. fartygs registrering och identifiering,

11. skydd för den marina miljön mot andra förorenande åtgärder än sådana som avses i 6 och 7.

Lagen tillämpas i fråga om övervakning enligt punkterna 2-8, 10 och 11 även inom Sveriges ekonomiska zon.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1988:445.

² Senaste lydelse 1990:220.

4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

Prop. 1992/93:54

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg¹

dels att 2 kap. 2 §, 4 kap. 2 §, 6 kap. 2 §, 7 kap. 1, 2 och 10 §§ samt 8 kap. 6 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 6 kap. 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Inom Sveriges sjöterritorium och Östersjöområdet utanför *detta* får olja inte släppas ut från fartyg utan skall behållas ombord eller avlämnas till mottagningsanordningar för olja.

Inom Sveriges sjöterritorium och *ekonomiska zon* samt Östersjöområdet utanför *dessa vattenområden* får olja inte släppas ut från fartyg utan skall behållas ombord eller avlämnas till mottagningsanordningar för olja.

I fråga om andra vattenområden meddelar regeringen eller den myndighet som regeringen utser föreskrifter om förbud mot utsläpp av olja.

4 kap.

2 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser får föreskriva att fartyg inte får användas till sjöfart eller, såvitt avser utländska fartyg, till sjöfart inom Sveriges sjöterritorium, om de inte

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser får föreskriva att fartyg inte får användas till sjöfart eller, såvitt avser utländska fartyg, till sjöfart inom Sveriges sjöterritorium eller *ekonomiska zon*, om de inte

1. har certifikat, som avses i 1 §, eller motsvarande handlingar som har utfärdats av behöriga utländska myndigheter,

1. har certifikat, som avses i 1 §, eller motsvarande handlingar som har utfärdats av behöriga utländska myndigheter,

2. är så underhållna att de i fråga om konstruktion och utrustning uppfyller föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §,

2. är så underhållna att de i fråga om konstruktion och utrustning uppfyller föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §,

3. drivs i enlighet med föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §.

3. drivs i enlighet med föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §.

6 kap.

2 §

Fartyg skall undergå inspektion när en tillsynsmyndighet som avses i 5 § anser att det behövs.

Fartyg skall undergå inspektion när en tillsynsmyndighet som avses i 5 § anser att det behövs.

Om utsläpp har skett från ett fartyg som befinner sig i Sveriges ekonomiska zon, gäller i fråga om rätt att

¹ Lagen omtryckt 1983:463.

företa inspektion vad som föreskrivs i 2 a §.

Vid inspektionen skall kontrolleras att fartyget och dess utrustning och driftförhållanden uppfyller kraven på ett fullgott skydd mot vattenföroreningar.

2 a §

Inspektion av ett utländskt fartyg, som befinner sig i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon, får med anledning av ett förbjudet utsläpp i den ekonomiska zonen vidtas endast om det är uppenbart att det har skett ett utsläpp från fartyget och att detta utsläpp har medfört eller kan medföra betydande skador på stränder i Sverige eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon.

Utan hinder av bestämmelserna i första stycket får inspektion av ett utländskt fartyg som befinner sig i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon ske, om det finns grundad anledning till misstanke om ett förbjudet utsläpp från fartyget i den ekonomiska zonen och

1. utsläppet har medfört eller kan medföra sådana betydande skador som avses i första stycket och

2. fartygets befälhavare har vägrat att lämna begärda uppgifter eller har lämnat uppgifter som uppenbarligen inte överensstämmer med verkliga förhållanden och

3. inspektionen är påkallad av omständigheterna i övrigt.

7 kap.

1 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser får föreskriva sådana begränsningar av eller förbud mot trafik i farvatten inom Sveriges sjöterritorium som behövs för att förebygga vattenföroreningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser får föreskriva sådana begränsningar av eller förbud mot trafik i farvatten inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon som behövs för att förebygga vattenföroreningar.

2 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser meddelar sådana föreskrifter om läktring av

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser meddelar sådana föreskrifter om läktring av

skadliga ämnen inom Sveriges sjöterritorium som behövs för att förebygga vattenföroreningar. Föreskrifterna får avse förbud mot läktring inom vissa områden.

skadliga ämnen inom Sveriges sjöterritorium och *ekonomiska zon* som behövs för att förebygga vattenföroreningar. Föreskrifterna får avse förbud mot läktring inom vissa områden.

10 §²

Den myndighet som med stöd av 4, 5 eller 6 § har förbjudit ett fartygs avgång eller vidare resa skall, om fartyget befinner sig inom Sveriges sjöterritorium, genast anmäla beslutet för polis-, tull- och lotsmyndigheterna samt kustbevakningen. Polismyndigheten skall, om det behövs, vidta åtgärder för att förhindra överträdelse av förbudet. Tull- och lotsmyndigheterna skall, så länge förbudet gäller, inställa de förrättningar för fartygets resa som ankommer på dem.

Den myndighet som med stöd av 4, 5 eller 6 § har förbjudit ett fartygs avgång eller vidare resa skall, om fartyget befinner sig inom Sveriges sjöterritorium *eller, i fråga om beslut enligt 4 eller 5 §, Sveriges ekonomiska zon*, genast anmäla beslutet för polis-, tull- och lotsmyndigheterna samt Kustbevakningen. Polismyndigheten skall, om det behövs, vidta åtgärder för att förhindra överträdelse av förbudet. Tull- och lotsmyndigheterna skall, så länge förbudet gäller, inställa de förrättningar för fartygets resa som ankommer på dem.

Gäller förbudet ett svenskt fartyg som befinner sig inom främmande lands sjöterritorium, är befälhavaren skyldig att på begäran av svensk utlandsmyndighet lämna fartygets nationalitetshandlingar till denna myndighet.

8 kap.

6 §³

Kan det skäligen antas att vattenföroreningsavgift skall tas ut, får Kustbevakningen eller annan myndighet som regeringen utser meddela de förbud eller förelägganden beträffande fartyget som är nödvändiga för att säkra bevisning, såsom förbud mot fartygets avgång eller vidare resa eller föreläggande att fartyget skall anlöpa viss hamn.

En åtgärd enligt första stycket som riktas mot ett utländskt fartyg, som befinner sig i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon, får med anledning av ett förbudet utsläpp i den ekonomiska zonen vidtas endast om

- 1. det är klarlagt att det har skett ett utsläpp från fartyget och*
- 2. detta utsläpp har medfört eller kan medföra betydande skador på stränder i Sverige eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon.*

² Senaste lydelse 1988:437.

³ Senaste lydelse 1988:437.

Finns det inte längre fog för en åtgärd enligt första stycket, skall åtgärden omedelbart hävas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske

Prop. 1992/93:54

Häri genom föreskrivs att 1, 33 e, 33 f och 40 a §§ lagen (1950:596) om rätt till fiske skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag avser rätten till fiske inom Sveriges sjöterritorium och *svensk fiskezon*. I fall som särskilt *angiv*as gäller lagen även svenskt havsfiske utanför *fiskezonen*.

Fiskezonen omfattar det havsområde utanför territorialgränsen vid Sveriges kuster som regeringen bestämmer. Den får dock ej utsträckas över mittlinjen i förhållande till annan stat eller annan linje varom överenskommelse träffas med annan stat.

Vad i lagen *föreskrives* om fiske i allmänt vatten gäller även i *fiskezonen*, dock med de begränsningar som *föranledas* av lagen om kontinentalsockeln.

Denna lag avser rätten till fiske inom Sveriges sjöterritorium och *ekonomiska zon*. I fall som särskilt *anges* gäller lagen även svenskt havsfiske utanför *den ekonomiska zonen*.

Vad i lagen *föreskrivs* om fiske i allmänt vatten gäller även i *Sveriges ekonomiska zon*, dock med de begränsningar som *föranleds* av lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

33 e §²

Bestämmelserna i 33 a och 33 b §§ *gälla* även vid fiske från svenskt fartyg på internationellt vatten utanför *svensk fiskezon*. Bestämmelserna i 33 c § *skola jämväl* tillämpas på sådant vatten beträffande redskap som utsatts från svenska fartyg.

Bestämmelserna i 33 a och 33 b §§ *gäller* även vid fiske från svenskt fartyg på internationellt vatten utanför *Sveriges ekonomiska zon*. Bestämmelserna i 33 c § *skall även* tillämpas på sådant vatten beträffande redskap som utsatts från svenska fartyg.

33 f §³

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om fiskets vård och bedrivande inom område som avses i 1 § första stycket samt för svenskt havsfiske utanför *fiskezonen*.

Regeringen eller *den* myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om fiskets vård och bedrivande inom område som avses i 1 § första stycket samt för svenskt havsfiske utanför *den ekonomiska zonen*.

40 a §⁴

Har ett brott mot denna lag eller mot någon föreskrift, som medde-

Har ett brott mot denna lag eller mot någon föreskrift, som medde-

¹ Senaste lydelse 1977:449.

² Senaste lydelse 1975:176.

³ Senaste lydelse 1975:176.

⁴ Senaste lydelse 1985:935.

Nuvarande lydelse

lats med stöd av lagen, förövats i *fiskezonen*, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Föreslagen lydelse

lats med stöd av lagen, förövats i *den ekonomiska zonen*, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Prop. 1992/93:54

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

6 Förslag till Lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

Prop. 1992/93:54

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1966:314) om kontinentalsockeln dels att 4, 7, 10 och 14 §§ skall ha följande lydelse, dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Vid tillstånd *kan* fogas *föreskrift* som är *påkallad* från allmän synpunkt, såsom *föreskrift* om företagets ledning, sättet för arbetenas utförande, anläggningar på kontinentalsockeln för arbetena, karta över arbetena, provtagning, rapportering rörande verksamheten, användning av produkterna och åtgärder till bevarande av fyndighet eller borrhål, samt *föreskrift till förebyggande av vattenförorening* eller till skydd för sjöfarten, fisket eller annat allmänt eller enskilt intresse.

När tillstånd meddelas, kan bestämmas i vilken omfattning undersökning eller utvinning skall ske för att den rätt som grundas på tillståndet skall äga bestånd.

Tillstånd kan även förbindas med villkor om statligt deltagande i verksamheten eller om utgivande till staten av avgifter för tillståndet, beräknade i förhållande till mängden eller värdet av utvunna produkter eller på annat sätt, eller av andel av produkterna eller med annat liknande villkor.

7 §¹

Meddelas tillstånd enligt denna lag i fråga om viss naturtillgång på område som omfattas av förut meddelat tillstånd avseende annan naturtillgång, får arbete för undersökning eller bearbetning som verkställs på grund av först uppkommen rättighet *icke* hindras på grund av rättighet som tillkommit senare. Uppstår tvist om hur de särskilda slagen av arbete *skola* bedrivas, skall tillsynsmyndigheten, med iakttagande av *föreskrift* som enligt 4 § har fogats vid tillståndet, bestämma hur arbetena *skola* ordnas för att innehavaren av äldre rättighet skall kunna driva sitt arbete ändamålsenligt och med minsta förfång för den senare rättsinnehavaren.

Meddelas tillstånd enligt denna lag i fråga om viss naturtillgång på område som omfattas av förut meddelat tillstånd avseende annan naturtillgång, får arbete för undersökning eller bearbetning som verkställs på grund av först uppkommen rättighet *inte* hindras på grund av rättighet som tillkommit senare. Uppstår tvist om hur de särskilda slagen av arbete *skall* bedrivas, skall tillsynsmyndigheten, med iakttagande av *villkor* som enligt 4 § har fogats vid tillståndet, bestämma hur arbetena *skall* ordnas för att innehavaren av äldre rättigheter skall kunna driva sitt arbete ändamålsenligt och med minsta förfång för den senare rättsinnehavaren.

¹ Senaste lydelse 1974:343.

Detsamma gäller förhållandet mellan ett tillstånd som meddelats enligt denna lag och ett tillstånd avseende samma område som meddelats enligt lagen (1992:000) om Sveriges ekonomiska zon.

10 §²

Inom anläggning och säkerhetszon utanför territorialgränsen tillämpas svensk lag med undantag av bestämmelserna i minerallagen (1991:45), vattenlagen (1983:291) och lagstiftningen angående jakt och fiske. Därvid anses anläggningen och zonen belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

Inom anläggning och säkerhetszon utanför territorialgränsen tillämpas svensk lag med undantag av bestämmelserna i miljöskyddslagen (1969:387), om inte annat följer av 10 a §, samt i minerallagen (1991:45), vattenlagen (1983:291) och lagstiftningen angående jakt och fiske. Därvid anses anläggningen och zonen belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

10 § a

Gäller ett tillstånd enligt denna lag verksamhet som skall bedrivas utanför territorialgränsen, får regeringen, om det finns särskilda skäl, som villkor för tillståndet ange att prövning enligt miljöskyddslagen (1969:387) skall ske hos den myndighet som regeringen bestämmer. Vad som nu har föreskrivits gäller endast om tillstånd enligt miljöskyddslagen behövs för en motsvarande verksamhet innanför territorialgränsen.

Miljöskyddslagen skall tillämpas på en verksamhet som omfattas av villkor enligt första stycket. Regeringen skall ange vilken myndighet som skall utöva tillsyn enligt miljöskyddslagen över verksamheten.

14 §³

Den som utom riket har begått brott som avses i 11 § döms, om han finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § nämnda balk inte är tillämplig och utan hinder av 2 kap. 5 a § första och andra styckena nämnda balk.

Den som utom riket har begått brott som avses i 11 § döms, om han finns här, efter denna lag och brottsbalken samt vid svensk domstol även om 2 kap. 2 eller 3 § nämnda balk inte är tillämplig.

Har regeringen föreskrivit att sekretess enligt 8 kap. 6 § sekretesslagen (1980:100) skall gälla i verksamhet som består i tillsyn över efterlevnaden

² Senaste lydelse 1991:49.

³ Senaste lydelse 1980:202.

av förevarande lag, tillämpas första stycket också i fråga om den som röjer uppgifter vilka han till följd härav är skyldig att hemlighålla.

Åtal för brott som avses i 11 § första och tredje styckena får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den myndighet regeringen bemyndigar.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

2. Bestämmelserna i 10 a § skall inte tillämpas i fråga om tillstånd som meddelas i enlighet med ett före ikraftträdandet av denna lag beviljat tillstånd.

7 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med
naturresurser m.m.

Prop. 1992/93:54

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.
2 §²

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. skall tillämpas enligt vad som är föreskrivet i plan- och bygglagen (1987:10), vattenlagen (1983:291), miljöskyddslagen (1969:387), naturvårdslagen (1964:822), lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter, väglagen (1971:948), lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, lagen (1978:160) om vissa rörledningar, luftfartslagen (1957:297), minerallagen (1991:45), lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn.

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. skall tillämpas enligt vad som är föreskrivet i plan- och bygglagen (1987:10), vattenlagen (1983:291), miljöskyddslagen (1969:387), naturvårdslagen (1964:822), lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter, väglagen (1971:948), lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, lagen (1978:160) om vissa rörledningar, luftfartslagen (1957:297), minerallagen (1991:45), lagen (1966:314) om kontinentalsockeln, lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn *och lagen (0000:000) om Sveriges ekonomiska zon.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹ Lagen omtryckt 1987:247.

² Senaste lydelse 1991:651.

8 Förslag till
Lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102)

Prop. 1992/93:54

Häri genom föreskrivs att 26, 27 och 27 b §§ räddningstjänstlagen (1986:1102) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

Vid flyghaverier inom Sveriges sjöterritorium, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar *samt* andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, skall Luftfartsverket svara för räddningstjänsten.

Vid flyghaverier inom Sveriges sjöterritorium, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar *och* andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, *samt inom Sveriges ekonomiska zon* skall Luftfartsverket svara för räddningstjänsten.

Luftfartsverket skall svara för förebyggande räddningsinsatser mot skador, när ett luftfartyg är nödställt eller när fara hotar lufttrafiken. Verket skall också svara för efterforskning av luftfartyg som saknas.

27 §¹

Inom Sveriges sjöterritorium, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar *samt* andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, skall Sjöfartsverket svara för efterforskning och räddning av människor, som är eller kan befaras vara i sjönöd, och för sjuktransporter från fartyg.

Inom Sveriges sjöterritorium, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar *och* andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, *samt inom Sveriges ekonomiska zon* skall Sjöfartsverket svara för efterforskning och räddning av människor, som är eller kan befaras vara i sjönöd, och för sjuktransporter från fartyg.

27 b §²

Inom Sveriges sjöterritorium, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar *samt* andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, skall Kustbevakningen svara för räddningstjänsten, när olja eller andra skadliga ämnen har kommit ut i vattenet.

Inom Sveriges sjöterritorium, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar *och* andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, *samt inom Sveriges ekonomiska zon* skall Kustbevakningen svara för räddningstjänsten, när olja eller andra skadliga ämnen har kommit ut i vattenet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹ Senaste lydelse 1992:97.

² Senaste lydelse 1992:97.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 oktober 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Johansson

Proposition om en svensk ekonomisk zon

1 Inledning

Tekniken att utnyttja tillgångarna i havet och under havsbotten har utvecklats mycket snabbt under de senaste decennierna. Detta har inneburit bl.a. att fiskeuttaget har ökat och att det har blivit möjligt att utvinna olja och gas som finns under havsbotten. Även möjligheterna till mineralutvinning från havsbotten har ökat genom ny teknik. Främst de tekniska framstegen har medfört ett ökat behov av en utvidgad rättsordning som närmare reglerar utnyttjandet av havet. Mot denna bakgrund har inom FN:s ram under efterkrigstiden hållits tre havsrättskonferenser. År 1982, efter avslutandet av den tredje havsrättskonferensen, framlades en heltäckande havsrättskonvention (1982 United Nations Convention on the Law of the Sea) för undertecknande. Jag kommer i min fortsatta redogörelse att kalla denna konvention för havsrättskonventionen.

Ett viktigt bidrag till den nya havsrätten är den rätt att inrätta en ekonomisk zon som ges i havsrättskonventionen. Inom den ekonomiska zonen, som får ha en bredd av högst 200 nautiska mil från baslinjerna, har kuststaten ensamrätten till utforskning och utvinning av alla ekonomiska tillgångar. Kuststaten ges också rätten att använda sin lagstiftningsmakt, dvs. sin jurisdiktion, till att skydda och bevara den marina miljön i zonen.

Även om en ekonomisk zon inte i alla avseenden är underkastad nationell reglering, t.ex. gäller rätten till fri sjöfart i zonen, innebär tillskapandet av en rätt att inrätta en ekonomisk zon, och den reglering som återfinns i havsrättskonventionen, ett väsentligen nytt regelverk som kuststaten kan utnyttja bl.a. för att skydda den marina miljön utanför sjöterritoriet. Det som tidigare ansetts utgöra fritt hav läggs alltså vid införandet av en ekonomisk zon i väsentliga avseenden under nationell jurisdiktion.

Inom utrikesdepartementet har upprättats en promemoria (Ds 1990:41) Sveriges ekonomiska zon. I promemorian föreslås att Sverige med iakttagande av de regler som ges i havsrättskonventionen inrättar en svensk ekonomisk zon runt den svenska kusten. Promemorian har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels en sammanfattning av promemorian som *bilaga 1* med en kartskiss över den föreslagna ekonomiska zonen

(bilaga 1.1), dels de författningsförslag som har lagts fram i förslaget som *bilaga 2*, dels en förteckning över remissinstanserna och en sammanfattning av remissyttrandena som *bilaga 3*.

Prop. 1992/93:54

Lagrådet

Regeringen beslutade den 20 augusti 1992 att genom lagrådsremiss inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om Sveriges ekonomiska zon med flera lagar. Lagförslagen hade upprättats inom Miljö- och naturresursdepartementet. Lagrådsremissens lagförslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*. Lagrådet har yttrat sig över förslagen. Yttrandet bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5*. I samband med att jag behandlar de enskilda lagförslagen kommer jag in på Lagrådets synpunkter. Jag kan emellertid redan nu säga att jag godtar Lagrådets förslag till ändringar. Lagrådets granskning har också lett till vissa redaktionella ändringar.

2 Allmän motivering

2.1 Bakgrund

Principen om det fria havet har utgjort grunden för den internationella havsrättsliga regleringen ända fram till tiden efter andra världskriget. Principen har byggts på tanken att ingen nation har rätt att göra anspråk på suveränitet över det fria havet. Ett lands jurisdiktion till havs bör enligt samma princip begränsas till att omfatta en smal kustremsa, territorialhavet, och de fartyg som för landets flagga. Utvecklingen efter andra världskriget har dock inneburit att principen om det fria havet i vissa avseenden kan sägas ha övergivits. I stället har utvecklingen gått i riktning mot att strandstaterna fått ett ökat inflytande över hur angränsande hav får utnyttjas. Denna utveckling har gällt både en utflyttning av gränserna för sjöterritoriet och en successivt ökad rätt att bestämma över utnyttjandet och bevarandet av naturresurserna i områden som gränsar till det egna sjöterritoriet. För svenskt vidkommande har denna senare utveckling kommit till uttryck genom lagstiftning om verksamhet på kontinentalsockeln och inrättandet av en svensk fiskezon.

Den folkrättsliga utvecklingen av havsrätten har skett genom de havsrättskonferenser som anordnats av FN. År 1958 sammanträdde i Genève FN:s första havsrättskonferens. Vid denna konferens tillkom bl.a. den konvention om kontinentalsockeln, som ligger till grund för den svenska lagstiftningen på området. Den tredje havsrättskonferensen, som hade ett betydligt vidare mandat än sina föregångare, nämligen att i en enda konvention behandla alla havsrättsliga frågor, avslutades år 1982 med framläggandet av havsrättskonventionen. Hittills har mer än 150 länder, däribland Sverige, undertecknat konventionen. För att konventionen skall träda i kraft krävs att 60 stater har ratificerat den. För närvarande har drygt 50 länder ratificerat konventionen, som alltså ännu inte trätt i kraft. Bland industriländerna är det endast Island som har ratificerat havsrättskonventionen.

För att underlätta förståelsen av de lagändringar jag avser föreslå kommer

jag närmast att lämna en översiktlig beskrivning av de svenska regler som gäller havet och dess nyttjande. Närmast kommer jag att redovisa gällande regler i fråga om det svenska sjöterritoriet följt av en beskrivning av den lagstiftning som handlar om vattenföroreningar från landbaserade källor och fartyg. De rättigheter till naturresurser som Sverige får utnyttja utanför sitt territorium i enlighet med den särskilda lagstiftningen om kontinentalsockeln och Sveriges fiskezon kommer också att ingå i min redogörelse. I samband med denna kommer jag också något att beröra sådana konventioner och andra överenskommelser som har till syfte att skydda den marina miljön runt Sveriges kuster. Jag kommer att avsluta beskrivningen av regelsystemet med att återge huvuddragen i havsrättskonventionen med särskild inriktning på de artiklar som rör den ekonomiska zonen.

2.2 Gällande svensk havsrättslig reglering

2.2.1 Gränser för Sveriges havsområden Sjöterritoriet

Havet indelas i rättsligt hänseende i inre vatten, territorialhav och det fria havet. Dessutom kan förekomma olika typer av zoner som tilläggszon, fiskezon och ekonomisk zon samt olika avgränsningar av kontinentalsockeln, dvs. havsbotten.

Sveriges sjöterritorium regleras genom lagen (1966:374) om Sveriges sjöterritorium och omfattar inre vatten och territorialhavet enligt följande.

Som inre vatten räknas

a/ insjöar, vattendrag och kanaler samt

b/ vid kusterna belägna hamnar, bukter och vikar samt vattenområden innanför och mellan öar, holmar och skär intill räta linjer som regeringen bestämmer.

Som territorialhavet räknas för svenskt vidkommande de till saltsjön hörande vattnen, vilka sträcker sig intill ett avstånd av tolv nautiska mil, eller 22 224 meter från rikets landområden eller från linjer som mot havet bildar gräns för de under b/ nämnda vattnen, dock längst intill gränsen mot annat lands sjöterritorium sådan denna gräns blivit bestämd.

De inre vattnen och territorialhavet bildar tillsammans sjöterritoriet. Sveriges territorialhav är i princip 12 nautiska mil brett, en sträcka motsvarande drygt två landmil. På vissa kuststräckor är dock – beroende på närheten till andra länder – territorialhavets bredd något mindre.

2.2.2 Miljöskyddslagen

Ett av de viktigaste instrumenten för att motverka föroreningar i den marina miljön från landbaserade källor är miljöskyddslagen. Lagen är tillämplig i fråga om åtgärd eller användning som avser utsläppande av avloppsvatten från byggnad eller anläggning i vattendrag, sjö eller annat vattenområde. Lagen är vidare tillämplig i fråga om annan användning av mark, byggnad eller anläggning som kan medföra förorening av grundvatten, vattendrag, sjö eller annat vattenområde.

Miljöskyddslagen är i huvudsak uppbyggd genom tillåtlighetsregler, regler om tillstånd och tillsyn samt ansvarsregler.

Tillåtlighetsreglerna innebär i korthet att den som bedriver miljöfarlig verksamhet skall vidta åtgärder för att förebygga och motverka störningar från verksamheten. Han skall välja den från miljöskyddssynpunkt bästa platsen och använda den bästa tekniken, allt mot bakgrund av vad som är rimligt att begära.

Enligt miljöskyddslagen föreligger en relativt omfattande förprövningsplikt som kommer till uttryck genom föreskrifter om vilka verksamheter som är tillstånds- eller anmälningspliktiga. Tillståndspliktiga verksamheter är sådana som typiskt sett bedöms som särskilt riskabla från störningssynpunkt.

I ett tillstånd till miljöfarlig verksamhet anges närmare de villkor som skall gälla för verksamheten. Det åligger prövningsmyndigheten, Koncessionsnämnden för miljöskydd eller länsstyrelsen, att göra en fullständig utredning av varje ansökan om tillstånd till miljöfarlig verksamhet. När det särskilt gäller utsläpp till vatten av förorenande ämnen kan följande tilläggas.

I lagen anges vissa typer av avloppsvatten som i princip inte får släppas ut i sjöar eller andra vattenområden. Detta gäller t.ex. avloppsvatten från tätbebyggelse och som inte undergått längre gående rening än slamavskiljning.

Från slutet av 1960-talet har gjorts stora satsningar på utbyggnader av kommunala reningsverk och begränsningar av industrins avloppsutsläpp. Även om dessa insatser får sägas ha varit framgångsrika, har andra problem tillkommit. Särskilt kommer detta till uttryck genom det överflöd av växtnäringssämnen, som sjöar och kustområdena har tillförts under det senaste decenniet. För att motverka denna utveckling infördes år 1985 särskilda regler i miljöskyddslagen om skydd för föroreningskänsliga områden. Regeringen gavs möjlighet att förklara ett visst vattenområde och angränsande marker som ett särskilt föroreningskänsligt område. Särskilda föreskrifter får beslutas av regeringen eller länsstyrelsen för ett sådant område. Två områden har hittills förklarats vara särskilt föroreningskänsliga, nämligen Ringsjön i Skåne och Laholmsbukten. Särskilda föreskrifter som rör skötsel av jordbruk m.m. har meddelats för berörda områden.

Senare har reglerna om föroreningskänsliga områden utvidgats till att omfatta även andra föroreningar än vattenföroreningar. Fr.o.m. den 1 januari 1989 är beteckningen på ett område som förklaras föroreningskänsligt miljöskyddsområde.

2.2.3 Dumpningslagen

Som en följd av Sveriges internationella åtaganden i fråga om dumpning infördes lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten. Lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1972, reglerar dumpning av avfall från svenska fartyg, oberoende av var fartyget befinner sig, och från utländska fartyg som befinner sig på svenskt territorialvatten. Enligt dumpningslagen är det förbjudet att inom Sveriges sjöterritorium släppa ut avfall från fartyg, luftfartyg eller annat transportmedel. Dumpning får inte heller ske från svenskt fartyg i det fria havet. Avfall som är avsett att dumpas i det fria havet får inte föras ut ur Sverige. För brott mot lagen kan följa böter eller fängelse i högst ett år.

I gällande svensk lagstiftning regleras skyddet av den marina miljön mot föroreningar från fartyg genom lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg och tillhörande föreskrifter. Lagstiftningen bygger i stor utsträckning på internationella överenskommelser. Jag kommer något senare i min framställning att återkomma till den internationella regleringen.

Vattenföroreningslagstiftningen innehåller bestämmelser om fartygs konstruktion, förbud mot vattenförorening från fartyg, mottagning från fartyg av rester och avfall som innehåller skadliga ämnen samt tillsyn och andra åtgärder för att förebygga eller begränsa vattenförorening från fartyg.

Reglerna om konstruktion, utsläpp av skadliga ämnen, utrustning och drift av fartyg är tillämpliga på svenska fartyg överallt i världen och på utländska fartyg inom Sveriges sjöterritorium. Reglerna om utsläpp är också tillämpliga på utländska fartyg utanför Sveriges sjöterritorium i den mån svensk domsrätt föreligger enligt bestämmelserna i brottsbalken. Med stöd av vattenföroreningslagstiftningen kan förbud införas mot ett fartygs avgång eller vidare resa. Det är också möjligt för myndigheterna, närmast Sjöfartsverket, att meddela beslut som innebär att ett fartyg måste följa en viss färdväg. Även Kustbevakningen har vissa befogenheter när det gäller fartyg som uppvisar väsentliga brister i fråga om konstruktion, utrustning eller drift. I vattenföroreningslagen finns också regler om vattenföroreningsavgift. Sådan avgift kan tas ut om olja eller andra förorenande ämnen släpps ut i strid mot bestämmelserna i lagen och utsläppet inte är obetydligt. Avgiften fastställs med hänsyn till utsläppets omfattning samt fartygets storlek till belopp mellan 5 000 och 500 000 kr. Frågor om vattenföroreningsavgift prövas av Kustbevakningen.

Även sjötrafikförordningen (1986:300) med tillämpningsföreskrifter, som utfärdas av Sjöfartsverket, innehåller regler av betydelse för skyddet av den marina miljön.

I sammanhanget bör också nämnas lagen (1973:1198) om ansvarighet för oljeskada till sjöss. Denna lag reglerar ersättningsanspråk på grund av oljeskada som orsakats av fartyg som fraktar olja. Även ersättning för kostnad för att förhindra eller begränsa oljeskada omfattas av lagens bestämmelser. Enligt lagen ersätts oljeskada av fartygets ägare, oavsett vem som har orsakat skadan. Lagen bygger på en konvention från år 1969, den s.k. ansvarighetskonventionen, och ett protokoll till denna konvention, upprättat i London den 19 november 1976.

Med stöd av räddningstjänstlagen (1986:1102) har Kustbevakningen ansvaret för miljöräddningstjänst till sjöss.

2.2.5 Fiskezonen

Den allt mer ökande fångstkapaciteten hos världens fiskeflottor liksom överfiskning av värdefulla fiskbestånd föranledde under 1950- och 1960-talen många länder att utvidga sitt sjöterritorium eller att inrätta särskilda fiskezoner. Inrättandet av sådana zoner drabbade i hög grad svenska västkustfiskare. Dessa hade sedan länge haft sina fångstplatser inom områden som de

genom den nya ordningen blev utestängda från. Det var mot denna bakgrund som Sverige beslutade att utvidga sin fiskezon från och med den 1 januari 1978.

Den svenska fiskezonen omfattar numera havsområdet utanför territorialgränsen och har en sträckning till mittlinjen i förhållande till främmande stat eller till annan överenskommen gränslinje i de olika havsområdena.

Riksdagen har genom lagen (1950:596) om rätt till fiske bemyndigat regeringen att föreskriva om gränser för den svenska fiskezonen. Gränserna finns angivna i förordningen (1977:642, omtryckt 1988:850) om den svenska fiskezonens omfattning.

Utnyttjandet av fisktillgångarna i havsområdet kring Sverige sker i samverkan med övriga strandstater och inom ramen för ett antal konventioner och bilaterala överenskommelser. En av de viktigaste konventionerna är 1973 års konvention rörande fisket och bevarandet av de levande tillgångarna i Östersjön och Bälten, den s.k. Gdansköverenskommelsen, som trädde i kraft år 1974, (SÖ 1974:24). De fördragsslutande parterna, däribland Sverige, har enats om att samarbeta för att bevara och föröka de levande tillgångarna i Östersjön och Bälten inbegripet också Öresund, Finska viken, Bottenhavet och Bottenviken, samt att inom dessa områden verka för att få bästa möjliga avkastning från fiskbestånden. En särskild kommission, Fiskerikommissionen för Östersjön, med säte i Warszawa, leder samarbetet. I samband med den utvidgade svenska fiskezonen har ramavtal i fråga om främmande fartygs fiskerättigheter i den svenska zonen och svenska fiskefartygs rättigheter i andra zoner träffats. De berörda länderna förhandlar varje år om fångststorlek m.m. för varje fiskezon efter det att Fiskerikommissionen fastställt den totala tillåtna fångstmängden för Östersjön. Sedan förhandlingarna avslutats är det regeringen som för svenskt vidkommande fattar beslut om högsta tillåtna fångstmängder och kvoter.

2.2.6 Kontinentalsockeln

Konventionen av den 29 april 1958 om kontinentalsockeln tillträdde av Sverige år 1966 (SÖ 1966:24). Den närmare regleringen återfinns i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och kontinentalsockelförordningen (1966:315).

Lagen, som definierar kontinentalsockeln som havsbotten och dess underlag, reglerar rätten att utforska kontinentalsockeln och att utvinna dess naturtillgångar. Lagen är tillämplig utanför territorialgränsen och innanför denna gräns på den del av sockeln som är belägen på allmänt vatten.

Innanför territorialgränsen görs undantag för lagens tillämpning i fråga om fångst av sådana levande organismer som regleras med stöd av lagstiftning om fiske. Även vissa andra undantag finns i fråga om kontinentalsockelagens tillämpningsområde. Lagen kan därför i praktiken sägas reglera endast mineraliska och andra inte levande naturtillgångar på kontinentalsockeln.

Lagen är utformad på det sättet att staten förbehåller sig rätten att utforska och utvinna naturtillgångar ur kontinentalsockeln. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan dock lämna tillstånd till ut-

forskning eller utvinning åt annan än staten. Med begreppet utforskning avses alla typer av forskning, dvs. även sådan forskning som sker utan fysisk kontakt med havsbotten, som t.ex. flygprospektering och geofysiska mätningar från fartyg. Viss vetenskaplig forskning kräver dock inte tillstånd.

Innanför territorialgränsen krävs tillstånd för en svensk juridisk person endast i fråga om sådan undersökning som innebär letning efter olja, gas eller salt eller undersökning som innebär borrhning, sprängning, inrättande av anläggning eller annat ingrepp av betydelse i naturen. Undersökning som inte kräver tillstånd skall dock i förväg anmälas hos Sveriges geologiska undersökning, SGU.

Ett tillstånd skall avse ett bestämt område och gälla för viss tid. Tillståndet kan förenas med villkor för att skydda allmänna och enskilda intressen.

Tillstånd till sand-, grus- och stentäkt på område helt beläget innanför territorialgränsen meddelas av SGU. I övrigt meddelar regeringen tillstånd enligt kontinentalsockellagen. Dessa ärenden bereds inom Näringsdepartementet. Regeringen kan besluta att det runt en anläggning för forskning eller utvinning får finnas en säkerhetszon som sträcker sig högst 500 meter från anläggningen. Regeringen får meddela föreskrifter som gäller inom zonen till skydd för anläggningen. Tillsyn över att föreskrifter och villkor efterlevs utövas av SGU. Denna myndighet eller annan myndighet som regeringen bestämmer har också rätt att på begäran följa tillståndshavarens verksamhet i geologiskt avseende.

Svensk lag är tillämplig inom den del av kontinentalsockeln som är belägen på svenskt territorium. I fråga om svensk lags tillämplighet på den del av sockeln som faller inom ramen för lagens tillämpningsområde men som inte utgörs av svenskt territorium, kan dock svensk lag tillämpas i betydande omfattning. Exempel på detta är frågor om straffrätt, exekutionsrätt, arbetarskydd samt in- och utförelse. Även svensk lagstiftning om inkomst- och förmögenhetsbeskattning kan tillämpas inom kontinentalsockelområdet utanför svenskt territorium. Särskilda regler för bevakning och andra säkerhetsfrågor gäller också i viss utsträckning inom en anläggnings säkerhetszon. Som jag återkommer till senare kan det dock förekomma svårigheter att i vissa fall bestämma hur långt svensk lag skall tillämpas på den del av kontinentalsockeln som är belägen utanför svenskt territorium.

Viss lagstiftning som minerallagen (1991:45) och vattenlagen (1983:291) innehåller undantag till förmån för kontinentalsockellagen. Detta innebär att frågor som normalt regleras med stöd av sådan lagstiftning i stället prövas av regeringen i samband med tillståndsprövningen.

2.3 Konventioner om skydd för den marina miljön

Sverige har tillträtt flera av de konventioner som finns om skydd för den marina miljön. Dessa konventioner kan vara antingen globala eller regionala. Flera överenskommelser återspeglas också i den svenska lagstiftningen.

Londonkonventionen (SÖ 1974:8), som är en global konvention, förbjuder eller reglerar dumpning av vissa särskilt angivna miljöfarliga ämnen. Konventionen reglerar också frågan om förbränning av avfall till havs.

Bland de regionala avtalen till skydd för den marina miljön bör särskilt

nämnas Oslo-konventionen (SÖ 1972:25, 1985:22 och 1987:43) samt Paris-konventionen (SÖ 1976:14) och Helsingfors-konventionen (SÖ 1976:13, 1981:10, 1981:53 och 1984:38).

Oslo-konventionen omfattar Nordsjön och Nordostatlanten. Den har till ändamål att förhindra förorening av havet på grund av dumpning från fartyg och luftfarkoster. *Paris-konventionen* omfattar samma områden som Oslo-konventionen. Konventionen syftar till att förhindra havsföroreningar från landbaserade källor. Nyligen har Oslo- och Paris-konventionerna förts samman till en gemensam konvention. Den nya konventionen undertecknades i Paris i september i år.

I fråga om konventioner som reglerar den marina miljön kring Sveriges kuster, kan för Östersjöns vidkommande särskilt nämnas Helsingforskonventionen. Enligt denna konvention skall de fördragslutande staterna, dvs. länderna runt Östersjön, vidta alla behövliga åtgärder för att skydda och förbättra Östersjöns marina miljö och därvid också minska föroreningarna. En reviderad Helsingforskonvention har undertecknats tidigare under året. Denna revidering innebär att konventionen har utökats och moderniserats så att frågor som försiktighetsprincipen och skyddet för den biologiska mångfalden numera kommer till uttryck i konventionen.

De globala internationella reglerna om skydd för havsmiljön mot vattenföroreningar från fartyg finns i *MARPOL 73/78*, dvs. 1973 års internationella konvention till förhindrande av förorening från fartyg i den lydelse konventionen har erhållit genom ändringsprotokoll år 1978 och senare ändringar, (SÖ 1980:7). Dessa regler avser förbud mot eller begränsning av utsläpp från fartyg av olja, kemikalier och fast avfall.

För bekämpning av föroreningar i samband med olyckor deltar Sverige genom det s.k. *Bonnavalet* (SÖ 1984:13 och 1986:51), ett avtal som främst omfattar länderna kring Nordsjön. De nordiska länderna har också ett särskilt samarbete i fråga om åtgärder mot oljeföroreningar genom det s.k. Köpenhamnsavtalet (SÖ 1971:23). Dessutom har Sverige bilaterala avtal med bl.a. Finland, Danmark och Polen i frågor om miljösamarbete som rör den marina miljön i Östersjön. Civilrättsliga ersättningsanspråk på grund av oljeutsläpp regleras som redan framgått av *ansvarighetskonventionen* med tilläggsprotokoll (SÖ 1975:46 och 1978:17).

En konvention som också har betydelse i detta sammanhang är 1969 års internationella konvention om ingripande på det fria havet vid olyckor som är ägnade att leda till förorening genom olja, den s.k. *ingreppskonventionen* (SÖ 1973:2). Konventionen reglerar rätten för en stat att vidta åtgärder för att skydda sina kuster och därmed sammanhängande intressen, om en sjöolycka inträffar på det fria havet och den är ägnad att leda till allvarlig och överhängande fara för förorening genom olja. Genom tilläggsprotokoll år 1973 utvidgades konventionen till att omfatta andra föroreningar än sådana som härrör från olja.

De nämnda konventionerna återspeglas i flera svenska lagar. Särskilt kan nämnas dumpningslagen och de nyss beskrivna lagarna om vattenförorening och om ansvarighet för oljeskada till sjöss. En inte obetydlig del av Sveriges internationella åtaganden i frågor som rör sjöfart kommer också till uttryck genom Sjöfartsverkets föreskrifter.

Havsrättskonventionen kodifierar i vissa delar redan gällande rätt och folkrättslig sedvana medan den i andra delar kan sägas vara nyskapande. Till viss del, särskilt i de delar som rör den ekonomiska zonen, har konventionen bidragit till den folkrättsliga utvecklingen.

Konventionen är uppdelad i 17 avdelningar, numrerade med romerska siffror, och med nio annex. De mer omfattande avdelningarna är i sin tur indelade i kapitel. Innan jag övergår till att mer i detalj redogöra för konventionens regler om den ekonomiska zonen, vill jag i korthet något mera allmänt beröra den nya havsrättens huvudinnehåll, såsom detta kommer till uttryck i havsrättskonventionen.

Varje stat har rätt till ett territorialhav på högst tolv nautiska mil, som beräknas efter vissa s.k. baslinjeprinciper. De vatten som finns innanför baslinjen kallas för inre vatten. I frågor om inre vatten har kuststaten samma suveränitet som över sitt landterritorium. Området mellan baslinjen och territorialgränsen kallas för territorialhavet. Kuststaten har suveränitet över sitt territorialhav, men främmande fartyg har rätt till s.k. oskadlig genomfart. För undervattensfartyg gäller särskilda regler. Reglerna om territorialhavet är i havsrättskonventionen i huvudsak desamma som fastställdes vid den första havsrättskonferensen genom 1958 års Genevekonvention om territorialhavet. Även havsrättskonventionens regler om det fria havet överensstämmer i stora delar med den vid samma havsrättskonferens antagna konventionen om det fria havet. En viktig nyhet i havsrättskonventionen jämförd med den sistnämnda konventionen är dock att det fria havet enligt havsrättskonventionen inte längre omfattar havsbotten. I fråga om havsbotten gäller nämligen enligt havsrättskonventionen att den antingen utgör nationell sockel eller tillhör det internationella havsbottenområdet. Med dessa begränsningar kvarstår dock rätten att utnyttja det fria havets havsbotten som tidigare, t.ex. när det gäller fiske och nedläggning av rörledningar och kablar. En särskild avdelning av konventionen, avdelning 7, rör det fria havet. Till denna avdelning hör artikel 87, som särskilt reglerar de rättigheter jag nyss nämnde.

Frågorna om det internationella havsbottenområdet liksom reglerna om internationella sund och om arkipelagstater saknar relevans för inrättandet av en svensk ekonomisk zon. Detsamma gäller möjligheten att utvidga de områden som kan räknas till kontinentalsockeln.

Avdelning V i konventionen behandlar den ekonomiska zonen (art. 55-75). Avdelning XII rör skydd och bevarande av den marina miljön (art. 192-237). Avdelning XIII avser marinvetenskaplig forskning (art. 238-265) och knyter an till frågor om den ekonomiska zonen. Dessa avdelningar av konventionen är av särskilt intresse i detta sammanhang. Av intresse är också de delar av havsrättskonventionen som kodifierar folkrättsliga principer som kan göras gällande i den ekonomiska zonen, t.ex. rätten till s.k. oskadlig genomfart.

Avdelning V (artiklarna 55-75) innehåller bestämmelser som särskilt gäller för den ekonomiska zonen. I andra delar av konventionen återfinns kompletterande regler och regler som också kan tillämpas inom den ekonomiska zonen, t.ex. i fråga om marinvetenskaplig forskning och skydd och bevarande av den marina miljön.

För att närmare beskriva en ekonomisk zon och vad detta innebär är det nödvändigt att i detta sammanhang något uppehålla sig vid de viktigaste artiklarna om den ekonomiska zonen. För att göra redogörelsen tydligare behandlar jag frågorna om zonen och marinvetenskaplig forskning i ett sammanhang. För en inofficiell svensk översättning av artiklarna 55-75 hänvisas till departementspromemorian.

Begreppet ekonomisk zon definieras i *artikel 55* som ett område beläget utanför och i anslutning till territorialhavet. Området skall vara underkastat den rättsliga reglering som följer av konventionen. *Artikel 56* ger ramen för kuststatens rättigheter i den ekonomiska zonen. I denna zon har kuststaten suveräna rättigheter till utforskning och utvinning av naturtillgångarna på havsbotten och därunder samt i överliggande vatten (vattenpelaren). Även i fråga om andra verksamheter som rör ekonomisk exploatering och utforskning av zonen, t.ex. när det gäller framställning av energi från vatten, strömmar och vindar, har kuststaten denna suveräna rätt. Kuststatens rättigheter kombineras med en skyldighet att bevara och förvalta naturtillgångarna. Kuststatens jurisdiktion inom zonen omfattar vid sidan av dessa ensamrättigheter också uppförandet och användningen av konstgjorda öar, anläggningar och andra inrättningar, bedrivande av marinvetenskaplig forskning samt skyddet av den marina miljön och andra rättigheter och skyldigheter inom ramen för vad som anges i konventionen. I artikeln anges sålunda uttryckligen att kuststaten vid utövandet av sina rättigheter enligt konventionen också skall ta vederbörlig hänsyn till andra staters intressen.

Den ekonomiska zonen får enligt *artikel 57* ha en bredd av högst 200 nautiska mil.

Andra stater än kuststaten åtnjuter också rättigheter och skyldigheter i den ekonomiska zonen. Sålunda har enligt *artikel 58* alla stater rätt att i en ekonomisk zon komma i åtnjutande av folkrättsligt erkända principer om sjö- och luftfart liksom rätt att lägga ut kablar och rörledningar samt vidta åtgärder med direkt anknytning till dessa verksamheter i enlighet med havsrättskonventionen och med iakttagande av gängse folkrättsliga principer.

Den del av konventionen som direkt behandlar den ekonomiska zonen innehåller också regler om konstgjorda öar m.m. En kuststat har enligt *artikel 60* ensamrätt när det gäller att uppföra och använda en sådan ö liksom att uppföra och använda anläggningar och andra inrättningar i zonen för de ändamål som avses i artikel 56 och andra ekonomiska ändamål. Kuststaten har också ensamrätt att utöva jurisdiktion över sådana konstgjorda öar, anläggningar och inrättningar. Rätten att utöva jurisdiktion inom området omfattar också författningar om skatter, tullar, hälsovård, säkerhet och invandring.

Kuststaten måste i förväg meddela sin avsikt att uppföra en konstgjord ö

eller annan inrättning och anläggningen bör avlägsnas då användningen av den upphör. En säkerhetszon med en radie av högst 500 meter får upprättas runt anläggningen.

Särskilda artiklar i avdelning V reglerar fiske och andra frågor om utnyttjande av de levande tillgångarna i zonen. Då denna reglering i konventionen inte kommer att föranleda någon ändring i fiskelagstiftningen hänvisas för en närmare beskrivning av de särskilda artiklarna till promemorian.

Marinvetenskaplig forskning

I artikel 56 finns också bestämmelser om marinvetenskaplig forskning i den ekonomiska zonen. Det är kuststaten som har ensamrätt att med iakttagande av konventionen bestämma om den marinvetenskapliga forskningen i zonen. I avdelning XIII, som handlar om marinvetenskaplig forskning, finns de artiklar som är av särskilt intresse i detta sammanhang. Marinvetenskaplig forskning i den ekonomiska zonen regleras särskilt i artikel 246. Enligt punkt 3 i denna artikel skall en kuststat normalt godkänna att andra stater eller behöriga internationella organisationer får bedriva marinvetenskaplig forskning i vetenskapens tjänst för fredliga syften inom zonen. Det ankommer på kuststaten att lägga fast de regler som skall föregå ett godkännande så att detta inte utan rimlig anledning blir fördröjt eller förvägras. Det finns också i *artikel 247* särskilda regler om rätten att bedriva marinvetenskaplig forskning i den ekonomiska zonen. Om kuststaten är medlem i en internationell organisation eller har ett bilateralt avtal med en sådan organisation och organisationen i fråga önskar bedriva marinvetenskaplig forskning inom zonen, skall kuststaten anses ha tillåtit denna forskning, om den har godkänt projektet när det beslöts eller är beredd att delta i projektet. Ett sådant tillåtande gäller dock under förutsättning att kuststaten inte på angivet sätt har rest invändningar mot forskningsprojektet.

Om ett annat land eller en internationell organisation tillåts bedriva marinvetenskaplig forskning inom den ekonomiska zonen, anges i artikel 249 vilka skyldigheter som åvilar den som bedriver forskningen att bereda kuststaten tillfälle att på olika sätt tillgodogöra sig forskningsprojektet. Kuststaten har sålunda alltid rätt att delta i projektet eller vara närvarande på fartyget eller forskningsstationen. Kuststaten har också rätt att efter begäran få tillgång till forskningsresultaten.

Kuststaten kan, med stöd av *artikel 253* och på grundval av de omständigheter som där anges, begära att forskningen skall upphöra. Detta kan vara fallet, om forskningsprojektet inte överensstämmer med vad som angavs när godkännandet lämnades, eller om kuststaten nekats att efter begäran få delta i forskningsprojektet eller att erhålla vetskap om resultat därifrån.

2.4.2 Skydd för och bevarande av den marina miljön

Avdelning XII i konventionen innehåller regler om skydd för och bevarande av den marina miljön, också i den ekonomiska zonen.

Av *artikel 192* framgår att stater är förpliktade att skydda och bevara den marina miljön. I *artikel 193* slås fast att stater har suverän rätt att utvinna

sina naturtillgångar i enlighet med sina miljövårdssträvanden och sina förpliktelser att skydda och bevara den marina miljön.

Artikel 194 behandlar frågan om åtgärder för att motverka, minska och kontrollera föroreningar i den marina miljön. Artikelns indelning i fem punkter. I den första punkten ålägger sig varje stat att med lämpliga metoder och i enlighet med sin förmåga vidta alla nödvändiga åtgärder som är förenliga med havsrättskonventionen för att motverka, minska och kontrollera föroreningar av den marina miljön från alla slags källor. Den andra punkten handlar om staters skyldighet att i fråga om verksamheter under en stats jurisdiktion eller kontroll se till att verksamheten utövas på ett sådant sätt att andra stater skyddas från föroreningar som kan vålla skada. Motsvarande gäller också i fråga om förorening efter en olycka. Den tredje punkten anger att de åtgärder som vidtas skall omfatta alla källor som medför föroreningar i den marina miljön. I punkt 3 exemplifieras också vilka typer av källor och föroreningar som så långt som möjligt skall minskas. Där anges bl.a. utsläpp från landbaserade källor av skadliga ämnen, föroreningar från fartyg och föroreningar från anläggningar och anordningar som används vid utforskning eller utvinning av naturtillgångar på havsbotten och dess underlag. Punkt 4 understryker att staterna i samband med att man motverkar, minskar eller kontrollerar föroreningar av den marina miljön skall avhålla sig från oberättigade ingrepp i de verksamheter som i enlighet med havsrättskonventionen bedrivs av andra stater. Den avslutande femte punkten i artikeln tar sikte på att åtgärder till skydd för den marina miljön skall innefatta sådana åtgärder som är nödvändiga för att skydda eller bevara sällsynta eller känsliga ekosystem liksom hotade arter och lokaler.

Staterna är enligt *artikel 195* bl.a. skyldiga att – i samband med åtgärder för att motverka, minska och kontrollera förorening i den marina miljön – handla på sådant sätt att en skada eller risk inte överförs från ett område till ett annat.

Artikel 196 rör användningen av teknik eller införande av främmande eller nya arter i den marina miljön. Enligt artikeln skall staterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att motverka, minska och kontrollera sådana föroreningar av den marina miljön som härrör från utnyttjande av teknik som äger rum under en stats jurisdiktion eller kontroll. Varje stat skall också på motsvarande sätt och under motsvarande förhållanden kontrollera avsiktligt eller oavsiktligt införande av sådana nya eller främmande arter som kan medföra betydande och skadliga förändringar i den marina miljön.

Femte kapitlet av avdelningen XII i havsrättskonventionen innehåller närmare bestämmelser om internationella regler och nationell lagstiftning i syfte att motverka, minska och kontrollera föroreningar i den marina miljön. Artiklarna 208, 210 och 211 är här av särskilt intresse.

Artikel 208 innehåller regler för sådana föroreningar från verksamheter på havsbotten som är underkastade nationell jurisdiktion. Artikelns indelning i fem punkter. I den första punkten stadgas att strandstaterna skall meddela lagar och andra författningar för att motverka, minska och kontrollera sådana föroreningar av den marina miljön som uppstår på grund av eller i samband med verksamheter på havsbotten under nationell jurisdiktion liksom i fråga om verksamheter på konstgjorda öar, anläggningar och kon-

struktioner i enlighet med artiklarna 60 och 80 i havsrättskonventionen. Staterna skall också enligt punkt 2 vidta andra åtgärder som är nödvändiga för att motverka, minska och kontrollera föroreningar i den marina miljön. Den lagstiftning och de åtgärder staterna vidtar skall leva upp till internationella regler och rekommendationer enligt punkt 3. Punkterna 4 och 5 handlar om att staterna skall samarbeta med varandra för att harmonisera sin politik och för att fastställa regionala eller globala regler och rekommendationer för att förhindra, minska och kontrollera utsläpp av föroreningar i den marina miljön.

Artikel 210 behandlar förorening genom dumpning. Artikelns är uppdelad i sex punkter. De två första punkterna överensstämmer i huvudsak med vad som gäller enligt artikel 208, nämligen att staterna genom nationell reglering skall motverka, minska och kontrollera förorening av den marina miljön som förorsakas av dumpning och vidare att staterna skall vidta andra åtgärder som kan vara nödvändiga för detta syfte. De sålunda genomförda åtgärderna skall enligt punkt 3 säkerställa att någon dumpning inte sker utan vederbörligt tillstånd. Punkt 4 ålägger staterna att samarbeta för att finna globala och regionala regler och rekommendationer. Dumpning i territorialhavet och den ekonomiska zonen eller på kontinentalsockeln får inte genomföras utan kuststatens uttryckliga godkännande enligt punkt 5. Artikelns avslutande punkt, punkt 6, slår fast att nationella regler inte får vara mindre långtgående än globala regler och normer.

Artikel 211 reglerar frågor om förorening från fartyg. Artikelns innehåller sju punkter. Den är tillsammans med artiklarna 208 och 211 av central betydelse när det gäller åtgärder mot föroreningar i den marina miljön. Artikelns kan i korthet sägas betona vikten av samarbete mellan länderna för att etablera internationella regler och riktlinjer samtidigt som den ger strandstaterna möjlighet att införa egna regler till skydd mot förorening från fartyg. Sådana regler kan kuststaten göra gällande både i sitt territorialhav och i den ekonomiska zonen. Artikelns anger alltså hur kuststaten kan förfara för att införa egna regler. Strandstaternas beslut förutsätter – i syfte att inte motverka den fria sjöfarten – samordning med ett övergripande internationellt organ, närmast IMO (International Maritime Organization). I artikelns anges också att den åsyftade internationella regleringen bör innefatta regler om rapportering till berörda strandstater i fråga om s.k. incidenter, dvs. händelser som innebär eller kan innebära förorenande utsläpp i den marina miljön.

Sjätte kapitlet av avdelning XII (artiklarna 213-222) behandlar frågan hur staterna skall genomföra åtgärder för att uppfylla sina i avdelningen angivna förpliktelser.

Genom *artikel 213* åtar sig staterna att anta lagar och tillämpa dessa för att genomföra internationellt antagna regler för att motverka, begränsa och kontrollera föroreningar i den marina miljön från landbaserade källor.

Artikel 216 rör staternas ansvar i fråga om dumpning. Kuststaten svarar för att lagstiftningen i fråga om territorialhavet, den ekonomiska zonen och sin kontinentalsockel skall genomföras enligt konventionen och att den också skall tillämpas. Flaggsstaten å sin sida svarar för fartyg som för dess flagg och sådana som är registrerade hos flaggsstaten. Vidare svarar varje stat

för lagstiftning och tillämpning av lagarna i fråga om lastning av avfall och annat inom sitt territorium eller vid sin off-shore terminal.

Kuststaternas möjligheter att göra ingripanden framgår av *artikel 220*, som är uppdelad i åtta punkter. Punkt 1 anger att när ett fartyg frivilligt befinner sig i en stats hamn eller off-shore terminal, får staten, med vissa inskränkningar, inleda rättsliga förfaranden beträffande varje överträdelse av dess lagar och andra författningar som tillkommit i enlighet med havsrättskonventionen eller tillämpliga internationella regler för att motverka, begränsa och kontrollera förorening från fartyg, när överträdelsen har ägt rum i statens territorialhav eller i dess ekonomiska zon.

I fråga om fartyg under genomfart i en stats territorialhav gäller enligt andra punkten, att, om det föreligger uppenbara skäl att anta att fartyget i fråga har överträtt statens lagar och andra författningar, vilka har tillkommit i enlighet med havsrättskonventionen eller tillämpliga internationella regler för att motverka begränsa och kontrollera föroreningar från fartyg, får staten, utan att kränka reglerna om oskadlig genomfart, företa en fysisk inspektion av fartyget med anledning av överträdelsen. När bevisen berättigar till detta, får staten också inleda rättsliga förfaranden – inklusive kvarhållande av fartyget – i enlighet med statens lagar, men med beaktande av skyddsreglerna i kap. 7.

Om det enligt punkt 3 föreligger uppenbara skäl att anta att ett fartyg som navigerar i en stats territorialhav eller ekonomiska zon har överträtt tillämpliga internationella regler eller nationell lagstiftning om att motverka marina föroreningar, får den berörda staten begära att fartyget lämnar uppgifter om sin identitet och registreringshamn samt sin senaste och näst följande anlöpningshamn. Den berörda staten får även begära annan sådan relevant information som krävs för att fastställa om en överträdelse har ägt rum. Det ankommer på varje stat enligt punkt 4 att anta lagar och andra författningar så att fartyg som för landets flagga uppfyller kraven på information enligt punkt 3.

När det föreligger uppenbara skäl att anta att en i punkt 3 avsedd överträdelse har ägt rum ombord på ett fartyg som navigerar i en stats territorialhav eller ekonomiska zon och överträdelsen har föranlett utsläpp som medfört eller hotat medföra betydande förorening av den marina miljön, får den berörda staten företa fysisk inspektion av fartyget i fråga om förhållanden som rör överträdelsen. Förutsättningen för en sådan inspektion är dock att man från fartyget vägrat lämna information eller lämnat sådan information som klart avviker från vad som är uppenbart och omständigheterna i övrigt är sådana att de berättigar till en inspektion.

Om det finns klara bevis för att ett fartyg under gång i en stats ekonomiska zon eller territorialhav har begått en överträdelse i den ekonomiska zonen, och denna överträdelse har föranlett utsläpp som har inneburit betydande skada eller hot om sådan skada på kuststatens kuster eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i territorialhavet eller den ekonomiska zonen, får kuststaten inleda rättsligt förfarande mot fartyget enligt punkt 6. Ett sådant förfarande inbegriper kvarhållande av fartyget.

I punkt 7 föreskrivs att en kuststat, som har kvarhållit ett fartyg med stöd av punkt 6 skall tillåta fartyget att fortsätta sin färd, om säkerhet ställs i enlig-

het med vissa regler som behörig internationell organisation (IMO) fastställer.

Kapitel 7 i avdelning XII innehåller regler om skydd (safeguards) för den som blir föremål för åtgärder för verkställighet.

Artikel 224 reglerar utövandet av verkställighetsmakten gentemot utländska fartyg. Denna makt får utövas endast av offentliga tjänstemän, örlogsfartyg, militära luftfartyg eller andra fartyg eller luftfartyg, som är försedda med tydliga kännetecken och kan identifieras att vara i offentlig tjänst.

Artikel 225 anger att den som utövar verkställighetsmakten skall förfara på ett sådant sätt att skadliga verkningar av verkställigheten undviks.

Artikel 226 ger en relativt ingående beskrivning av de regler som skall iaktas vid en undersökning av fartyg.

Artikel 228 reglerar den delade befogenhet som finns mellan kuststat och flaggstat i fråga om inledande av ett rättsligt förfarande. Kuststatens straffrättsliga förfarande skall sålunda inställas, om flaggstaten inom sex månader från det att ett rättsligt förfarande har inletts påbörjar ett eget motsvarande rättsligt förfarande.

I fråga om straffrättsliga sanktioner följer av *artikel 230* att endast böter kan komma i fråga när det gäller överträdelse av främmande fartyg i den ekonomiska zonen, om brottet utgörs av åsidosättande av föreskrifter som avser att motverka, begränsa eller kontrollera förorening i den marina miljön.

2.5 Folkrätten och den ekonomiska zonen

Rätten att inrätta en ekonomisk zon ges i havsrättskonventionen. Denna konvention har ännu inte trätt i kraft. Sverige har inte ratificerat konventionen. Frågan är alltså om det är i överensstämmelse med folkrätten, att Sverige inrättar en ekonomisk zon.

Det folkrättsliga regelsystemet består av två komponenter nämligen traktaträtt och sedvanerätt. Traktaträtten grundas på avtal som ingås mellan två eller flera stater eller internationella organ. Sedvanerätten däremot utvecklas genom att stater handlar på ett visst sätt så att en statspraxis etableras.

Havsrättskonventionen ger exempel på regler som redan etablerats i traktaträtten och som förekommer i sedvanerätten. Konventionen har också kommit att spela en viktig roll vid tillskapandet av ny sedvanerätt. Det är en sålunda en allmän uppfattning, att vid tiden för påbörjandet av de förhandlingar som ledde fram till havsrättskonventionen, dvs. år 1974, hade rätten att inrätta en egen ekonomisk zon inte utvecklats till att utgöra en folkrättslig sedvana. Stadgandena i artikel 56 och följande kan därför inte ursprungligen sägas ha varit en kodifiering av redan erkända folkrättsliga principer.

Eftersom konventionen inte har trätt i kraft samt med beaktande av att två permanenta medlemmar i FN:s säkerhetsråd nämligen Storbritannien och USA inte har undertecknat konventionen, kan det inte heller hävdas att undertecknandet av konventionen är en omständighet som har inneburit att inrättandet av en ekonomisk zon utgör en del av folkrättslig sedvana. Likväl accepteras numera allmänt rätten att inrätta en ekonomisk zon som en del av folkrättslig sedvanerätt.

Förklaringen till detta står att finna i flera samverkande omständigheter. Dessa är bl.a. tillkomsten av konventionen och det stora antal länder, drygt 80, som inrättat ekonomiska zoner utan att mötas av protester. Rätten att inrätta en ekonomisk zon som en del av den folkrättsliga sedvanerätten har också godtagits av Internationella Domstolen i Haag i dess avgöranden. Det föreligger alltså inget folkrättsligt hinder för Sverige att inrätta en ekonomisk zon.

Däremot är frågan om omfattningen av kuststatens exklusiva rättigheter i zonen inte helt klar. Här pågår en utveckling av sedvanerätten. För svenskt vidkommande gäller att det förslag jag lämnar håller sig inom ramarna för hur andra länder runt Nordsjön, dvs. Frankrike och Norge, har reglerat de rättigheter som kan göras gällande i zonen.

2.6 En svensk ekonomisk zon

2.6.1 Sveriges ekonomiska zon

Mitt förslag: En ekonomisk zon inrättas runt Sveriges kuster.

Departementpromemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker. *Kustbevakningen* anser att det är angeläget att en svensk ekonomisk zon införs snarast möjligt. Ett tungt vägande skäl för detta är enligt *Kustbevakningen* att en sådan zon skulle medföra klara fördelar för den känsliga miljön i Östersjön. *Överbefälhavaren* liksom *Rikspolisstyrelsen* tillstyrker att det inrättas en ekonomisk zon runt Sveriges kuster. Med hänsyn till ovissheten när havsrättskonventionen kan träda i kraft och till de obestridliga fördelar, särskilt inom miljövårdsområdet, som en zon skulle innebära, tillstyrker *Kammarrätten i Stockholm* förslaget. Enligt *Boverket* skulle en ekonomisk zon ge bättre möjligheter att reglera frågor om miljöskydd och naturresurser i de områden där Sverige redan har rättigheter i fråga om fiske och kontinentalsockeln. *Sveriges Redareförening* avstyrker förslaget och menar att det finns skäl att avvakta en harmonisering av reglerna inom detta område i vart fall när det gäller de nordiska länderna och EG-länderna.

Skälen för mitt förslag: Som framgått av min redogörelse är Sverige part i många konventioner som rör havsrätten. Sverige har också undertecknat havsrättskonventionen, även om någon svensk ratificering ännu inte har skett. Detta förhållande beror dock främst på den internationella osäkerhet som råder om konventionens regler om djuphavsutvinning och har sålunda inget samband med de delar av havsrättskonventionen som rör den ekonomiska zonen och miljöskyddet.

Den folkrättsliga utvecklingen under de senaste decennierna har entydigt gått i riktning mot utvidgade rättigheter för strandstaterna. Ett territorialhav om tolv nautiska mil är numera accepterat som folkrättslig sedvana. En majoritet länder har bestämt omfattningen av sitt sjöterritorium i enlighet därmed. Även rätten att inrätta en ekonomisk zon utgör, som jag nyss nämnde, numera en del av allmänt accepterad sedvana inom folkrätten. Allt fler sta-

ter har också inrättat ekonomiska zoner. I vår nära omgivning har t.ex. Norge och Island inrättat sådana ekonomiska zoner. Utvecklingen går mot att fler stater i vår omgivning inrättar ekonomiska zoner. Jag återkommer till detta när jag redovisar hur mitt förslag överensstämmer med andra konventioner som rör den marina miljön.

Genom de sedan drygt 20 år tillämpade kontinentalsockelrättigheterna och genom föreskrifterna om fiskezonen, kan Sverige anses redan tillämpa väsentliga inslag av de förmåner som följer med inrättandet av en ekonomisk zon. Det finns inte heller någon anledning att avstå från de ytterligare rättigheter i fråga om skydd för och utnyttjande av havets resurser som kan tillkomma som en följd av inrättandet av en ekonomisk zon. Detta säger jag särskilt med tanke på de möjligheter som finns för kuststaterna att utvidga sin miljörättsliga lagstiftning. Flera länder i Sveriges omgivning har redan en egen ekonomisk zon och andra länder kan förväntas inrätta sådana zoner. Även den omständigheten att en ekonomisk zon ger möjlighet att säkerställa svenska intressen i vissa exploateringsfrågor, t.ex. när det gäller ökade möjligheter att utvinna energi från vindkraft, talar för att en svensk ekonomisk zon bör inrättas. Det är mot den nu angivna bakgrunden jag föreslår att Sverige, såsom har föreslagits i departementspromemorian, inrättar en ekonomisk zon i enlighet med de regler som läggs fast i havsrättskonventionen.

2.6.2 Förhållandet till andra konventionsåtaganden på havsrättsens område

Min bedömning: Inrättandet av en svensk ekonomisk zon strider inte mot Sveriges internationella åtaganden i övrigt.

Promemorian's bedömning: Överensstämmer med min.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har kommenterat frågan delar min uppfattning.

Skälen för mitt ställningstagande: Jag har tidigare redogjort för olika konventioner till skydd för den marina miljön. Jag återkommer nu till några av dessa utifrån frågan om deras förenlighet med inrättandet av en svensk ekonomisk zon.

Bestämmelserna i MARPOL 73/78 får anses vara väl förenliga med havsrättskonventionen och de utgör inte heller på annat sätt något hinder för ett framtida tillträde till havsrättskonventionen. Tvärtom har jag erfarit att den franska lagstiftningen som rör Frankrikes ekonomiska zon bygger på – utöver artikel 56 i havsrättskonventionen – MARPOL:s innebörd av begreppet jurisdiktion. Även ett påbörjat holländskt utredningsarbete har samma utgångspunkt.

Helsingfors-konventionen är utformad på det sättet att den inte påverkar de fördragsslutande parternas rättigheter och skyldigheter i förhållande till ingångna eller framtida fördrag som syftar till att främja och utveckla havsrättsens allmänna principer i enlighet med konventionens anda. Helsingforskonventionen utgör alltså inget hinder för Sverige i fråga om att inrätta en

ekonomisk zon. Som exempel på detta tjänar också dåvarande Sovjetunionen, som är part till Helsingforskonventionen, och som inrättade en ekonomisk zon år 1984.

Ingreppskonventionen ger redan i dag Sverige rätt att göra ingripanden mot fartyg som utanför territorialgränsen förorenar eller hotar förorena svenska intressen, främst den marina miljön, genom oljeutsläpp eller utsläpp av vissa andra ämnen. Konventionen kan alltså tillämpas i den svenska ekonomiska zonen.

Inte heller Sveriges internationella åtaganden på fiskets område utgör något hinder för att inrätta en ekonomisk zon.

Sveriges förpliktelser gentemot andra länder lägger alltså inget hinder i vägen för inrättandet av en svensk ekonomisk zon. I stället är det så att en ytterligare omständighet som talar för ett inrättande av en svensk zon är det arbete som har skett inom ramen för Nordsjökonferensen, dvs. de möten där miljöministrarna runt Nordsjön träffas.

Vid den tredje Nordsjökonferensen, som ägde rum i Nederländerna år 1990, beslöts nämligen att de deltagande länderna skulle undersöka möjligheten att förstärka strandstaternas jurisdiktion i Nordsjön bl.a. genom inrättandet av ekonomiska zoner. Den holländska regeringen gavs i uppdrag att närmare utforma vilka förfaranden länderna skulle vidta för att genomföra en förstärkning av sin Nordsjöjurisdiktion. Sverige deltog tillsammans med övriga Nordsjöstater i en särskild arbetsgrupp som förberedde det arbete som nu har inletts. Syftet med det nu pågående arbetet är att verka pådrivande för att utveckla samarbetet mellan Nordsjöstaterna särskilt vid mistänkta utsläpp i Nordsjön från fartyg. Inriktningen av arbetet och den höga ambitionsnivån talar tydligt för hur viktigt det är med gemensamma ansträngningar länderna emellan i judiciella frågor som rör det marina miljöskyddet.

2.7 Lagen om Sveriges ekonomiska zon

Mitt förslag: En särskild lag om Sveriges ekonomiska zon införs. Lagen skall ha karaktär av ramlag.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: *Sjöfartsverket* anser att det skulle vara önskvärt att föra samman alla regler som rör den ekonomiska zonen i en lag. *Riksåklagaren* har samma inställning. Han framhåller därvid att det kan finnas fördelar, när det gäller sanktionssystemets utformning, att ha samma lag som reglerar utnyttjandet av havet utanför territorialgränsen. Samtidigt har *Riksåklagaren* framhållit att en lagstiftning som den föreslagna innebär ökade möjligheter – jämfört med i dag – att reagera mot åtgärder som skadar svenska intressen. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* har påpekat att lagförslaget skiljer sig från många andra länders lagar i fråga om den ekonomiska zonen i det att lagen inte uttryckligen anger att Sverige förbehåller sig alla de rättigheter som havsrättskonventionen ger utrymme för. *Sveriges*

geologiska undersökning, SGU, tillstyrker förslaget att behålla nuvarande lagar om fiske och utvinning från kontinentalsockeln och att de tillkomna rättigheterna skall regleras särskilt i en ny lag.

Skälen för mitt förslag: I likhet med vad som gäller i fråga om utnyttjandet av kontinentalsockeln bör en svensk ekonomisk zon enligt min mening regleras genom lag. Några remissinstanser har menat att föreskrifterna om verksamhet på kontinentalsockeln och fisket i den svenska fiskezonen kan inarbetas i en lagstiftning om en svensk ekonomisk zon i stället för att som för närvarande regleras särskilt. För egen del anser jag att även om det kan finnas fördelar att förfara på det sätt som remissinstanserna föreslagit, bör man hålla i minnet att t.ex. kontinentalsockelrättigheterna grundas på traktaträtten medan det förslag jag nu lämnar bygger på sedvanerätten, en sedvanerätt som dessutom kan antas bli mer preciserad i sina detaljer inom de närmaste åren. Om havsrättskonventionen träder i kraft och Sverige ratificerar konventionen, kan det dock finnas skäl att på nytt pröva frågan om en mer övergripande lagstiftning av den typ remissinstanserna antytt.

I likhet med vad som gäller den svenska fiskezonen bör det ankomma på regeringen att bestämma gränserna för Sveriges ekonomiska zon. Genom de tillämpningsföreskrifter som på olika sätt kommer att knytas till lagen, kommer det att ankomma på Sjöfartsverket, att på de allmänna sjökorten redovisa gränserna för Sveriges ekonomiska zon.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet konstaterar i fråga om lagens omfattning att det i promemoriaförslaget inte har framställts något uttryckligt anspråk på samtliga de rättigheter som havsrättskonventionen tillskriver kuststaten. Nämnden anser att det är rimligt att det av lagen framgår vilka rättigheter som staten gör anspråk på. Därigenom underlättas enligt fakultetsnämnden tolkningen av de rättigheter som konventionstexten inte uttryckligen ger varken kuststaten eller övriga stater, de s.k. residuala rättigheterna. För egen del kan jag konstatera att när det är fråga om att transformera internationella avtal av olika slag till svensk rätt, särskilt när avtalet är omfattande och komplicerat, måste utgångspunkten vara att inte gå utöver eller vid sidan av den internationella överenskommelse som ligger till grund för lagförslaget. Vad däremot gäller utformningen av den nationella lagstiftningen inom de givna ramarna står det staterna fritt att ange eller beskriva de tillagda rättigheterna i enlighet med lagstiftningstraditionen i varje land. Ett sådant förfaringsätt är alltså naturligt även i detta sammanhang och bör enligt min mening inte föranleda några särskilda tolkningsproblem särskilt med beaktande av att andra länder, t.ex. Norge, i sin lagstiftning om den ekonomiska zonen på ett relativt snävt sätt har angivit lagens tillämpningsområde. I den mån det skulle finnas behov av att utvidga lagens tillämplighetsområde i enlighet med havsrättskonventionen, kan jag alltså inte se att den valda lagstiftningstekniken skulle innebära något hinder för en sådan åtgärd. Några begränsningar i fråga om hur den nationella regleringen skall ske i detta hänseende ställs inte heller upp i konventionen.

Mitt förslag: Den som färdas eller bedriver verksamhet i den ekonomiska zonen skall vidta nödvändiga åtgärder för att skydda och bevara den marina miljön. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om detta.

Promemorian: I promemorian föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skydd för och bevarandet av naturtillgångar i den ekonomiska zonen.

Remissinstanserna: *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* framhåller att det är nödvändigt – med tanke på den ekonomiska zonens legala status och dess sui generis karaktär – att lagens substans stämmer med andan i de nu aktuella delarna av havsrättskonventionen. *Naturskyddsföreningen i Järfälla* anser att naturvårdslagstiftningen bör gälla i den aktuella zonen. Ett stort antal remissinstanser understryker förtjänsten av att föreskrifter till skydd för den marina miljön kan införas med stöd av en lag om en svensk ekonomisk zon.

Skälen för mitt förslag: Att kuststaterna stärker sin jurisdiktion utanför territorialgränsen bör vara ett verksamt instrument för att förbättra den marina miljön. Som exempel på det internationella samarbete som pågår inom detta område vill jag ytterligare redogöra för det arbete som utförs inom ramen för Nordsjökonferensen och som presenterades i Paris i september månad i år. De deltagande länderna i den arbetsgrupp som behandlar frågan om förstärkt kuststatsjurisdiktion och ökat internationellt samarbete, dvs. Sverige, Norge, Danmark, Tyskland, Nederländerna, Belgien, Frankrike och Storbritannien, samt därjämte företrädare för EG-kommissionen, har studerat hur införandet av en ekonomisk zon skulle kunna förbättra den lagliga grund som erfordras för att genomföra åtgärder på Nordsjön i enlighet med folkrättens regler. I detta sammanhang har slagits fast att det är av största vikt, med hänsyn till att föroreningarna i första hand kommer från fartyg, att de berörda länderna samarbetar med varandra. En arbetsgrupp har tillsatts som skall utveckla och verka pådrivande för att öka det judiciella samarbetet mellan Nordsjöstaterna i frågor om marina föroreningar. När det gäller just föroreningar från fartyg utgör den av mig nyss refererade artikel 220 i havsrättskonventionen grunden för ingripande utanför det egna territoriet. Om länderna runt Nordsjön, i den utsträckning Sverige och de flesta andra länder runt Nordsjön förespråkar, inför en egen ekonomisk zon, skulle stora delar av Nordsjön ligga under en kuststats jurisdiktion. Ur miljösynpunkt vore detta mycket bra därigenom att den miljömedvetenhet som håller på att växa sig stark i Europa kan komma till uttryck också genom nationell miljölagstiftning som kan tillämpas i Nordsjön. Vad jag sagt om förorening från fartyg gäller också i fråga om dumpning. Det internationella miljöarbetet måste följas upp med att de övervakande och rättsvårdande myndigheterna i de olika länderna också förstärker sitt samarbete så att eventuella överträdelse kan beivras.

Den beskrivna utvecklingen av vad som sker mellan länderna runt Nord-

sjön borde också kunna tjäna som föredöme när det gäller samarbetet kring Östersjön.

För svenskt vidkommande innebär vad jag sagt att det är viktigt att markera både nationellt och internationellt, att de viktiga biologiska värden som Sveriges ekonomiska zon innehåller är värda att skydda och bevara. De aktsamhetsföreskrifter som särskilt skall gälla inom zonen kommer därför i mycket att vara följden av gemensamma åtaganden med de andra länder i vår omgivning som delar Sveriges ambitionsnivå, när det gäller den marina miljön.

Det är alltså enligt min mening naturligt att i en lag om Sveriges ekonomiska zon införa en allmän aktsamhetsregel som rör skydd för och bevarande av den marina miljön i zonen. En sådan övergripande regel återfinns också i artikel 192 i konventionen. I den lagstiftning som rör särskilda verksamheter på havet bör, som jag strax skall redogöra för, den allmänna aktsamhetsregeln kompletteras med särskilda föreskrifter för verksamheten i fråga.

I lagen om Sveriges ekonomiska zon bör det finnas möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela särskilda föreskrifter till skydd för och bevarande av den marina miljön. Att det finns ett behov därav har visat sig inte bara när det gäller att bekämpa föroreningar utan också i samband med att Sverige träffat överenskommelse med andra länder t.ex. i frågor om jakt och naturvård. Som exempel på detta kan nämnas den överenskommelse om skydd för småvalar i Nordsjön och Östersjön som nyligen träffades inom ramen för Bonnkonventionen. Genom överenskommelsen åtar sig parterna att inom ramen för respektive lands jurisdiktion och i överensstämmelse med dess folkrättsliga åtaganden, iaktta vissa regler för att skydda småvalarna och att på annat sätt som forskning och information bidra till att detta skydd kan upprätthållas. Genom att den ekonomiska zonen i nu aktuellt avseende läggs under svensk jurisdiktion kan alltså överenskommelser av den typ jag nyss nämnde regleras i den ekonomiska zonen genom föreskrifter, utfärdade av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. En sådan teknik används i andra sammanhang för att genomföra Sveriges internationella åtaganden. Som exempel kan nämnas kemikalielagstiftningen, där avvecklingen av ozonnedbrytande ämnen regleras med stöd av lagen (1985:426) om kemiska produkter och en särskild förordning (1988:716) om CFC och halon m.m.

2.7.2 Tillståndsgivning

Mitt förslag: I lagen införs en bestämmelse, att regeringen får meddela särskilda föreskrifter om tillstånd till viss verksamhet som rör utvinning av naturtillgångar m.m. i den ekonomiska zonen.

Promemorian: I promemorian föreslås att regeringen genom föreskrifter närmare anger vilka regler som skall gälla för vissa verksamheter i den ekonomiska zonen.

Remissinsanserna: *Riksåklagaren* påpekar att promemorieförslaget ger möjlighet för regeringen eller tillsynsmyndighet att meddela föreskrifter för utvinning i zonen, men att någon tillståndsplikt inte uttryckligen angivits i förslaget. Enligt riksåklagaren kan en sådan lagteknisk utformning föranleda tillämpningssvårigheter när det gäller att beivra viss verksamhet, eftersom det enligt promemorieförslaget för straffbarhet i vissa fall krävs att föreskrifter har meddelats för just det fall som är i fråga. Övriga remissinstanser har inte särskilt kommenterat den lösning som valts i promemorian.

Skälen för mitt förslag: Jag delar Riksåklagarens åsikt, att det är lämpligt att införa en tillståndsplikt som tydligt kommer till uttryck i lagen och att knyta vissa rättsverkningar till tillståndet.

Vad så ytterligare rör frågan om tillståndsgivning bör ett tillstånd förenas med de villkor som behövs från allmän synpunkt som att främja den marina miljön och hushållningen med naturresurser. Den närmare preciseringen av de rättigheter och skyldigheter som skall vara förenade med ett tillstånd bör bestämmas genom villkor i samband med prövning av varje särskild ansökan. Av avgörande intresse vid en sådan prövning är hur motstående intressen vägs mot varandra. För att få ett bra beslutsunderlag bör den myndighet som lämnar tillstånd inhämta yttrande från övriga berörda myndigheter och från dem som besitter särskilda kunskaper eller på annat sätt berörs av frågan. Utan att detta särskilt behöver anges måste självfallet givna villkor stå i överensstämmelse med havsrättskonventionen, Sveriges internationella åtaganden i övrigt och allmänna folkrättsliga principer.

Ett tillstånd bör i princip vara tidsbegränsat. I beslutet bör anges när tillståndet senast skall ha tagits i anspråk. Det är dock inte nödvändigt att i övrigt i lagen närmare reglera frågan om ansökan och prövning av tillstånd, utan denna fråga liksom andra frågor av mer praktisk natur kan närmare regleras i en förordning knuten till lagen.

2.7.3 Tillsynen

Mitt förslag: Tillsynen över den ekonomiska zonen delas mellan olika myndigheter. Sjöfartsverket och Kustbevakningens ansvarsområden utvidgas. Samråd skall ske med andra berörda myndigheter.

Promemorians förslag: I promemorian konstateras att tillsynen kan komma att delas mellan olika myndigheter däribland Kustbevakningen.

Remissinstanserna: *Kustbevakningen* finner tillsynsuppgifter som rör Sveriges ekonomiska zon vara en naturlig fortsättning av det arbete man redan utför i fråga om bevakning av territorialhavet och fiskezonen. Rikspolisstyrelsen anser att det i första hand bör ankomma på Kustbevakningen att övervaka vad som sker i den ekonomiska zonen. *Överbefälhavaren* påpekar att det redan i dag åligger försvarsmakten att medverka vid tillsynen av utländskt fiske och i övrigt biträda civila myndigheter vid ingripanden mot fartyg. Genom en utvidgning av reglerna för denna medverkan kan försvarsmakten också på motsvarande sätt lämna biträde i den ekonomiska zonen enligt Överbefälhavaren.

Skälen för mitt förslag: När det gäller tillsynen över Sveriges ekonomiska zon kommer denna uppgift att fördelas mellan olika myndigheter. Det framstår som naturligt att Kustbevakningen i den ekonomiska zonen har motsvarande uppgifter i fråga om tillsyn och annan övervakning som man i dag har i den svenska fiskezonen. Att utöva tillsyn utanför svenskt territorium är alltså redan i dag en normal uppgift för Kustbevakningen.

I fråga om sjösäkerheten bör det ankomma på Sjöfartsverket att meddela nödvändiga föreskrifter för att upprätthålla sådan säkerhet i den ekonomiska zonen. Här bör också ett samarbete med Naturvårdsverket komma till stånd i frågor som rör den marina miljövården. Som flera remissinstanser, däribland Överbefälhavaren, framhållit, påkallar införandet av en svensk ekonomisk zon en utvidgning av förordningen (1982:756) om försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred och neutralitet, m.m. (IKFN-förordningen). Avsikten är att bestämmelserna om biträde i denna förordning skall utvidgas så att den kommer att omfatta också den ekonomiska zonen.

I fråga om räddningstjänst har Sjöfartsverket ansvar för sjöräddningstjänsten, Luftfartsverket för flygräddningstjänsten och Kustbevakningen för miljöräddningstjänsten till sjöss. De statliga myndigheternas ansvar bör utsträckas till att omfatta den ekonomiska zonen. Hur det statliga ansvaret fördelas myndigheterna emellan i fråga om en inrättning som är belägen inom den ekonomiska zonen, har regeringen befogenhet att bestämma, om frågan skulle bli aktuell.

Eftersom den ekonomiska zonen av naturliga skäl aldrig kan kommunindelas, är det som Kommunförbundet och andra framhållit inte rimligt att kommunerna skall ansvara för räddningstjänsten i den ekonomiska zonen. Vid anläggningar i den ekonomiska zonen kommer beredskapen i viss utsträckning att bekostas av anläggningens innehavare eller ägare i enlighet med 43 § räddningstjänstlagen. Därutöver kommer alltså räddningstjänsten att vara ett statligt ansvar. Inte heller i övrigt är det för närvarande aktuellt att lägga något särskilt ansvar på kommunerna för verksamhet i den ekonomiska zonen.

2.7.4 Användning av tvångsmedel m.m.

Mitt förslag: Rätten att använda tvångsmedel i den ekonomiska zonen bör följa vad som gäller enligt internationell rätt. Detsamma bör gälla den straffrättsliga regleringen. Detta innebär att ett brott mot lagen om Sveriges ekonomiska zon inte kan straffas strängare än med böter.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att i lagen om Sveriges ekonomiska zon skall införas de regler som finns i havsrättskonventionen om ingripande mot fartyg som förorenar i den ekonomiska zonen. I promemorian föreslås vidare att brott mot lagen om Sveriges ekonomiska zon skall kunna bestraffas med böter eller fängelse i högst ett år.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* anmärker att promemo-

rians straffbestämmelse inte är i överensstämmelse med havsrättskonventionen. Samma anmärkning riktar *Riksåklagaren* mot förslaget. Denne anser också att promemorians förslag i fråga om rätt till tvångsingripande saknar väsentliga inslag om hur reglerna om kvarhållande skall tillämpas vid ett tvångsvis ingripande mot ett fartyg. *Hovrätten för Västra Sverige* har förklarat sig inte ha några invändningar mot förslaget. *Goilands militärkommando* anmärker att promemorian inte behandlar frågan hur den ekonomiska zonen hävdas i händelse av t.ex. krig eller neutralitetskränkning.

Skälen för mitt förslag: I fråga om rätten att använda tvångsmedel i den ekonomiska zonen vid överträdelse eller misstänkt överträdelse av i zonen gällande föreskrifter bör beaktas, att havsrättskonventionen, som i artikel 220 ger kuststaten en omfattande rätt att tillgripa tvångsåtgärder, ännu inte har trätt i kraft. Konventionen bör alltså i dessa delar ligga till grund för lagstiftning och tillämpning endast i den utsträckning åtgärderna står i överensstämmelse med gällande sedvanerätt eller utgör en kodifiering av redan gällande rätt.

Enligt min mening kan man komma till en tillfredsställande lösning av frågan om användning av tvångsmedel i den ekonomiska zonen genom att i redan befintlig lagstiftning och med stöd av gällande konventioner utvidga vissa föreskrifter till att gälla den ekonomiska zonen. Detta är möjligt när det är fråga om miljöskyddsåtgärder, vilket framgår av artikel 56 i havsrättskonventionen. En sådan lösning står enligt min mening inte heller i strid mot andra konventioner som är aktuella i sammanhanget.

Tvångsingripanden av den karaktär det kan vara fråga om föranleds i regel av att ett fartyg under gång förorenar omgivande vattenområde. I dag regleras dessa frågor med stöd av vattenföreningenslagen, på det sätt jag tidigare redogjort för. Denna lag bygger i sin tur på MARPOL 73/78 och ingrepps-konventionen, två konventioner som Sverige har ratificerat och som trätt i kraft. Vad särskilt gäller ingreppskonventionen är den avsedd att kunna tillämpas för ingripanden utanför territorialhavet. Den avsedda möjligheten att skydda den omgivande marina miljön och våra kuster kan alltså enligt min mening nås med vissa tillägg i vattenföreningenslagen. I den lagen finns också uttömmande regler om ingripande och kvarhållande av fartyg och i vilken ordning ett fartyg efter ett kvarhållande kan frisläppas. Den dag havsrättskonventionen träder i kraft för svenskt vidkommande finns det dock anledning att överväga om frågorna om tvångsingripanden i den ekonomiska zonen också skall finnas i en mer övergripande lagstiftning om zonen.

I fråga om den straffrättsliga regleringen finns det anledning att något uppehålla sig vid frågan om hur brott i den ekonomiska zonen, dvs. brott utanför territoriet, kommer att handläggas. Frågan om svensk straffrätts tillämplighet för brott som begåtts utom riket regleras dels i 2 kap. brottsbalken, dels i specialstraffrätten. Enligt 2 kap. 2 § första stycket 1 brottsbalken gäller i fråga om brott som begåtts utom riket, att om det är en svensk medborgare eller en utlänning med hemvist i Sverige som har begått brottet är svensk domstol alltid behörig. Likaså är enligt 2 § första stycket 2 svensk domstol behörig, om brottet begåtts av annan nordisk medborgare som finns i Sverige. Ett i detta sammanhang viktigt undantag finns i 2 § andra stycket, där det bl.a. sägs att svensk domstol saknar domsrätt, om gärningen begåtts

inom ett område som inte tillhör någon stat och enligt svensk lag svårare straff än böter inte kan följa på gärningen. Genom 3 § utsträcks den svenska domsrätten ytterligare i vissa fall, då gärningen begåtts utanför svenskt territorium. Det gäller bl.a. brott ombord på svenskt fartyg eller luftfartyg.

Även om havsområdet utanför territorialhavet inte hör till statsterritoriet behandlas brott som begåtts inom fiskezonen och kontinentalsockelområdet som brott som begåtts i Sverige. När det gäller fisket framgår detta av de allmänna domstolarnas praxis i fråga om brott mot fiskelagen och föreskrifter som utfärdats med stöd av lagen.

Enligt kontinentalsockellagen gäller att svensk domstol är behörig att döma för brott om olovlig utforskning eller utvinning av kontinentalsockeln. Denna bestämmelse stöder sig på 1958 års konventionen om kontinentalsockeln.

De bestämmelser om kuststatens rätt till jurisdiktion som följer av artikel 56 i havsrättskonventionen innebär att en motsvarande straffrättslig lagstiftning som den som gäller för kontinentalsockeln kan införas för brott mot lagen om en svensk ekonomisk zon. I fråga om straff för brott mot lagen har i promemorian föreslagits böter eller fängelse i högst ett år. Kammarrätten i Stockholm har framhållit att enligt havsrättskonventionen får inte fängelse ådömas och att promemoriaförslaget på grund av att fängelse ingår i straffskalan inte kan fortsätta att gälla den dag konventionen blir gällande i Sverige. Kammarrätten har vidare i fråga om motiveringen i promemorian framhållit att det inte bör förekomma att domstolarna väljer olika påföljd med avseende på om gärningsmannen är svensk eller utlänning. Kammarrätten har därför föreslagit att straffbudet redan från början bringas i överensstämmelse med havsrättskonventionen.

För egen del vill jag anföra följande. Den typ av böter det kan bli fråga om nämligen dagsböter begränsar i princip storleken av penningstraffet enligt vad som följer av 25 kap. 2 § brottsbalken till högst 150 dagsböter à 1 000 kronor. Detta bötesstraff är lägre än vad som kan följa i vissa andra länder. Följden blir att en svensk medborgare kan straffas med högre bötesstraff för brott i ett annat lands ekonomiska zon än vad en medborgare i det landet riskerar för motsvarande gärning i den svenska ekonomiska zonen. I situationer som den nu ifrågavarande är alltså det svenska dagsbotssystemet i en internationell jämförelse mindre långtgående när det gäller möjligheterna att döma ut höga bötesstraff. Jag har emellertid efter samråd med chefen för Justitiedepartementet funnit att det i vart fall för närvarande inte finns skäl att ändra vedertagna svenska principer i fråga om bestämmandet av bötesstraff enbart med hänsyn till eventuella överträdelser mot lagen om Sveriges ekonomiska zon.

För egen del anser jag det, som redan framgått, angeläget, att Sverige utnyttjar den möjlighet folkrätten ger oss, att genom egna föreskrifter skydda våra kuster och omgivande hav från marina föroreningar. Härtill kommer, enligt min mening, att det ligger i Sveriges intresse att i umgänget med andra länder inte skapa nya regler vid sidan av de folkrättsligt accepterade. Inte heller vill jag föreslå regler som skulle innebära att likartade gärningar straffas olika beroende på om det är en svensk eller utlänning som har begått den åtalade gärningen. Jag är därför beredd att i lagen om Sveriges ekonomiska

zon begränsa påföljden till böter. I fråga om annan berörd lagstiftning blir det aktuellt att ändra straffskalorna först när havsrättskonventionen blir bindande för svenskt vidkommande.

Vad gäller frågan som Gotlands militärkommando väckt, om kuststaten har rätt att i händelse av krig eller neutralitetskränkning hävda sina rättigheter i zonen med militära insatser, kan konstateras, att denna fråga lämnas olöst i havsrättskonventionen. I konventionen uttalas i artikel 301 att staterna i samband med att man utövar sina rättigheter och skyldigheter enligt konventionen skall avstå från våld eller hot om våld mot andra stater och deras territorier och inte heller i övrigt uppträda i strid mot FN-stadgan. Militära frågor regleras inte i vidare mån i havsrättskonventionen. Jag vill för egen del tillägga att frågan om krig som ett hot mot miljön är, som jag berörde vid FN:s miljökonferens i Rio de Janeiro, en av de viktigaste miljöfrågorna i ett internationellt perspektiv. Jag kommer därför att i annat sammanhang ha anledning återkomma till denna fråga.

2.7.5 Ikraftträdandet

Mitt förslag: Lagen skall träda i kraft den 1 januari 1993.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att lagen om Sveriges ekonomiska zon skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

Remissinstanserna: *Kustbevakningen* anser det angeläget att förslaget om ett inrättande av en svensk ekonomisk zon genomförs snarast. *Sveriges Fiskares Riksförbund* anser att lagen skall träda i kraft så fort som möjligt. *Göteborgs universitets marina forskningscentrum* är av samma uppfattning. De övriga remissinstanserna har inte uttryckt någon bestämd åsikt i denna fråga.

Skälen för mitt förslag: En annan och närbesläktad fråga till de materiella bestämmelserna i en lag om en svensk ekonomisk zon är vid vilken tidpunkt det är lämpligt att lagen träder i kraft. Som framgått av vad jag tidigare sagt får det numera anses utgöra en del av folkrättslig sedvana att ett land inrättar en ekonomisk zon i anslutning till sitt territorialhav eller delar därav. Det finns därför inget som hindrar att Sverige inrättar en ekonomisk zon vid den tidpunkt vi själva önskar. Dessutom är tidpunkten för konventionens ikraftträdande osäker. Det kan dröja åtskilliga år innan de nödvändiga 60 ratifikationerna uppnås. Denna omständighet och den internationella utvecklingen på området talar för att det inte finns tillräckliga skäl att invänta den tidpunkt, då konventionen träder i kraft och Sverige genom ratificering blir bunden av den.

Vad som dock ytterligare kan behöva övervägas och som framfördes som det huvudsakliga skälet i promemorian för att inte fixera tidpunkten för ikraftträdandet, är vilka resurser som kan behöva avsättas för att övervaka zonen. Dessa behov skall bedömas främst mot bakgrund av de miljöskydds-föreskrifter som kan komma att gälla i zonen och vilka kostnader en tillräcklig övervakning skulle medföra. Överväganden av detta slag bör dock inte stå i vägen för lagens ikraftträdande. I stället får frågor om resursbehovet

knytas till de föreskrifter som allt efter hand kommer att föreslås gälla i den ekonomiska zonen.

En ytterligare anledning till att frånga promemorian i berört avseende är att Sverige i olika internationella sammanhang har deklarerat sin avsikt att efter riksdagens godkännande införa en ekonomisk zon fr.o.m. den 1 januari 1993, en tidpunkt som för övrigt stämmer väl överens med vad övervägande antalet länder som deltar i Nordsjökonferensen anser som en lämplig tidpunkt för att låta sätta i kraft åtgärder för en förstärkt jurisdiktion i Nordsjön. Jag har med anledning av de överväganden som varit aktuella i detta sammanhang samrått med chefen för Utrikesdepartementet.

2.8 Ändringar i övrig lagstiftning

I likhet med vad som föreslagits i promemorian föreslår jag vid sidan av införandet av en lag om Sveriges ekonomiska zon också ändringar i ett antal befintliga lagar som rör havsrätten. Förslagen avser dumpningslagen, vattenföreningenslagen, kontinentalsockellagen, fiskerättslagen, lagen om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning, naturresurslagen och räddningstjänstlagen. I fråga om de fyra sistnämnda lagarna är ändringarna av en så begränsad karaktär att jag behandlar dem endast i samband med specialmotiveringen.

Jag vill dock tillfoga att *Lagrådet*, mot bakgrund av hur svensk domsrätt i straffrättsligt hänseende regleras i förslaget till lag om Sveriges ekonomiska zon, har anmärkt, att någon uttrycklig motsvarande bestämmelse inte finns i fiskerättslagen beträffande fisket i den svenska fiskezonen. Lagrådet har förordat att en sådan bestämmelse införs i fiskerättslagen. Efter samråd med chefen för Jordbruksdepartementet avstår jag dock från att för närvarande föreslå den av Lagrådet förordade ändringen. Skälet för detta är att det inom Jordbruksdepartementet pågår en översyn och modernisering av fiskerättslagen. Lagrådets synpunkter kan beaktas inom ramen för detta arbete.

2.8.1 Dumpningslagen och vattenföreningenslagen

Mitt förslag: Dumpningslagen och vattenföreningenslagen utvidgas till att omfatta skydd mot förorening från fartyg i den ekonomiska zonen.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft några invändningar i sak mot de föreslagna ändringarna.

Skälen för mitt förslag: Jag redogjorde nyss för reglerna i dumpningslagen. De förbud mot dumpning i svenskt territorialvatten som föreskrivs i lagen bör utvidgas till att omfatta den ekonomiska zonen. Dumpningsförbudet skall gälla både svenska och utländska fartyg.

Jag har i samband med min redogörelse för rätten att göra tvångsvisa ingripanden på grund av ett förbudet utsläpp i den ekonomiska zonen berört

vissa konventioner och därvid föreslagit att lösningen på frågan bör vara en utvidgning av vattenföreningenslagen. Jag återkommer nu till den lagtekniska lösningen av denna fråga och till andra frågor som rör samma lag.

Vattenföreningenslagen bygger på konventioner om sjöfart och miljöskydd, främst MARPOL 73/78 och ingreppskonventionen. Sverige har tillträtt dessa båda konventioner. I lagen bör införas möjlighet att i enlighet med MARPOL-reglerna, och i någon mån med stöd av ingreppskonventionen, meddela föreskrifter som också avser sjöfart och miljöskydd i den ekonomiska zonen. Sådana föreskrifter bör införas i 2 kap. om förbud mot förorening från fartyg, i 4 kap. om fartygs konstruktion m.m., i 6 kap. om tillsyn, i 7 kap. om särskilda åtgärder mot vattenförorening och i 8 kap. om vattenföreningensavgift.

Så som lagen och den förordning som är knuten till lagen, förordningen (1980:789) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg, är uppbyggda, blir det Sjöfartsverkets sak att meddela närmare föreskrifter. På detta sätt är det också möjligt att på ett smidigt sätt anpassa vattenföreningensföreskrifterna till internationella överenskommelser och regionala rekommendationer t.ex. inom ramen för samarbetet runt Östersjön.

De föreslagna ändringarna i vattenföreningenslagen har till syfte att förhindra, motverka eller minska föroreningarna i den marina miljön och följer alltså av främst artiklarna 194 och 211 i havsrättskonventionen. Den folkrättsliga grunden att införa reglerna följer av artikel 56 i konventionen. Eftersom Sverige har jurisdiktionen i zonen i fråga om miljöskydd föreligger ingen konflikt med t.ex. MARPOL-reglerna.

Eftersom havsrättskonventionen ännu inte trätt i kraft och då väsentliga delar av lagen bygger på andra konventioner finns det som jag tidigare nämnt för närvarande ingen anledning att ändra påföljdsreglerna i lagen.

Mot bakgrund av artikel 194 i havsrättskonventionen i den del artikeln rör sjösäkerheten (punkt 3 b), finns det anledning att återkomma till regeringen med förslag till ändringar i sjötrafikförordningen (1986:300), så att förordningen kan göras tillämplig i den ekonomiska zonen. Jag har i denna fråga samrått med chefen för Kommunikationsdepartementet.

2.8.2 Kontinentalsockellagen

Mitt förslag: Hänsynen till miljön skall klart framgå av lagen. Miljöskyddslagen skall kunna göras tillämplig på utvinning från den del av kontinentalsockeln som ligger utanför Sveriges territorium.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Det övervägande antalet remissinstanser tillstyrker förslaget till ändring i kontinentalsockellagen. *Sveriges geologiska undersökning, SGU*, tillstyrker att miljöskyddets intressen beaktas vid all verksamhet som bedrivs med tillstånd enligt kontinentalsockellagen. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* godtar den lagtekniska lösningen i fråga om förhållandet mellan miljöskyddslagen och kontinentalsockellagen. Även *Göteborgs uni-*

versitets marina forskningscentrum anser att det är ändamålsenligt med den föreslagna regleringen. *OPAB* menar att det är viktigt att Sverige inte ensidigt inför krav som går utöver Helsingforskonventionens regler och rekommendationer. *Statens naturvårdsverk* och *Svenska naturskyddsföreningen* anser att miljöskyddet inte fått ett tillfredsställande lagstöd i förslaget. Enligt Naturskyddsföreningen bör miljöskyddslagen utan särskild prövning göras tillämplig fullt ut i Sveriges ekonomiska zon.

Skälen för mitt förslag: Av min nyss lämnade redogörelse bör ha framgått att svensk lag i betydande utsträckning gäller inom ett sådant område där verksamheten prövats med stöd av kontinentalsockellagen.

När det gäller verksamheten på den del av kontinentalsockeln som ligger utanför svenskt territorium kan anmärkas följande.

Tillsynsreglerna i miljöskyddslagen gäller inom anläggningen, men rättsläget är inte helt klart när det gäller miljömyndigheternas kompetens i övrigt, eftersom kontinentalsockellagstiftningen tillkom före miljöskyddslagen och frågan aldrig berördes i motiven till den sistnämnda lagen.

När Sverige inrättar en ekonomisk zon skall de förpliktelser i fråga om skydd för den marina miljön som föreskrivs i havsrättskonventionen iakttas. I detta sammanhang har miljöskyddslagen en naturlig plats.

Med hänsyn till att det förmodligen blir fråga om ett mindre antal anläggningar för undersökning eller utvinning av kontinentalsockeln som kommer att inrättas utanför sjöterritoriet, framstår det som mest ändamålsenligt att reglera miljöskyddsvillkoren i det särskilda fallet. För att göra rättsläget klart i fråga om utvinning från kontinentalsockeln bör miljöskyddslagen uttryckligen undantas från tillämpning enligt 10 § kontinentalsockellagen på samma sätt som för närvarande gäller för vattenlagen och minerallagen. I stället bör miljöskyddets intressen beaktas genom att det i lagen uttryckligen anges att tillstånd skall förenas med villkor till skydd för miljön. Exploatering av kontinentalsockelns tillgångar kräver alltid tillstånd och villkoren i fråga om hänsynen till miljön kan alltså anpassas till förhållandena i det enskilda fallet. För närvarande finns enligt vad jag har erfarit två tillstånd som regeringen meddelat med stöd av 3 § kontinentalsockellagen för verksamhet på den del av sockeln som ligger utanför svenskt territorium. Tillstånden avser eftersökande av olja och gas genom geofysiska och andra mätningar samt i ett fall även borrhning. Inget av tillstånden medger anläggning för borrhning utan regeringens särskilda godkännande. De båda tillstånden innehåller villkor till skydd för den marina miljön. I den mån det i framtiden blir aktuellt för regeringen att lämna utvinningstillstånd kan regeringen med stöd av 4 § i den nu föreslagna lydelsen meddela de villkor som behövs med hänsyn till miljöskyddet. I sammanhanget bör tilläggas att i ärenden om tillstånd till att genom borrhning eller sprängning utforska kontinentalsockeln eller att utvinna dess naturtillgångar gäller enligt förordningen (1991:738, omtryckt 1992:45) om miljökonsekvensbeskrivningar att en sådan beskrivning skall fogas till ansökningen.

I lagen bör emellertid införas en bestämmelse som säger att om det finns särskilda skäl får regeringen vid tillståndsprövningen besluta, att för verksamhet som bedrivs på ett område som ligger utanför territorialgränsen, skall miljöskyddslagen vara tillämplig.

Genom Helsingforskonventionen har Sverige åtagit sig ökade skyldigheter när det gäller att skydda den marina miljön i Östersjön. Arbetet kring konventionen leds av den s.k. Helsingforskommissionen (HELCOM), som bl.a. utfärdar rekommendationer. De krav som konventionen ställer upp och därmed sammanhängande rekommendationer skall beaktas vid tillståndsgivningen enligt kontinentalsockellagen vid beredningen av ärendena och i form av villkor i tillstånden.

Genom den nu föreslagna utvidgningen av kontinentalsockellagen anser jag att miljöhänsynen klart kommer till uttryck i lagen. Den oro som på sina håll har funnits, att en prövning enligt kontinentalsockellagen skulle vara mindre noggrann från miljösynpunkt än den som görs med stöd av miljöskyddslagen, bör genom de föreslagna ändringarna kunna stillas. Dessutom är det min avsikt att olika miljöorganisationer på samma sätt som sker vid prövningen enligt miljöskyddslagen skall beredas tillfälle att redovisa sina synpunkter i frågor om exploatering av kontinentalsockeln. Jag har i dessa frågor samrått med chefen för Näringsdepartementet.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu anfört har inom Miljö- och naturresursdepartementet upprättats förslag till

1. lag om Sveriges ekonomiska zon,
2. lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten,
3. lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning,
4. lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
5. lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske,
6. lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,
7. lag om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.,
8. lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102).

Förslagen under 3 och 8 har upprättats i samråd med chefen för Försvarsdepartementet, förslaget under 4 har upprättats i samråd med chefen för Kommunikationsdepartementet, förslaget under 5 har upprättats i samråd med chefen för Jordbruksdepartementet och förslaget under 6 har upprättats i samråd med chefen för Näringsdepartementet.

Lagrådet har granskat lagförslagen.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om Sveriges ekonomiska zon

Genom den nya lagen får regeringen efter riksdagens bemyndigande inrätta en svensk ekonomisk zon. Den ekonomiska zonen är ett i särskild ordning avgränsat område utanför Sveriges territorialhav.

Till grund för lagen om den ekonomiska zonen ligger FN:s havsrättskonvention, som tillkom år 1982. Konventionen har formellt sett inte trätt i kraft. Den utgör dock i de frågor som omfattas av denna lag folkrättslig sedvanerätt. Drygt 80 länder, däribland Norge och Island, har inrättat en egen ekonomisk zon.

Inom ett område som utanför territorialhavet överensstämmer med det område som Sverige kan göra anspråk på som ekonomisk zon utövar Sverige redan i dag rättigheter i enlighet med folkrätten i fråga om fiske och utvinning och utforskning av kontinentalsockeln. Den nya lagen omfattar endast de nya rättigheter som Sverige tar i anspråk. De materiella reglerna om utvinning från kontinentalsockeln och om fisket stannar kvar i särskilda lagar.

Den nya lagen reglerar inte frågor om kuststaternas rättigheter enligt havsrättskonventionen i det egna territorialhavet.

I specialmotiveringen görs kortfattade hänvisningar till de artiklar i havsrättskonventionen som respektive paragraf bygger på. De aktuella artiklarna har redovisats utförligare i avsnitt 2.4 i den allmänna motiveringen.

1 §

Paragrafen behandlar den ekonomiska zonen utsträckning och avgränsning.

Lagrådet har anfört. ”Den föreslagna formuleringen av andra meningen torde kunna uppfattas så, att den ekonomiska zonen aldrig får utsträckas över mittlinjen i förhållande till annan stat. Så bör emellertid kunna ske om avtal träffas med annan stat om en avgränsning som avviker från mittlinjen. Bestämmelsen bör därför få den utformningen att det i första hand är den avtalade avgränsningslinjen som skall tillämpas. Om något avtal inte träffats bör däremot gälla att mittlinjen inte får överskridas. Vad som i detta sammanhang avses med en mittlinje bör närmare anges i ett andra stycke. Därvid kan den definition som använts i artikel 6 i 1958 års konvention om kontinentalsockeln tjäna till vägledning.”

Paragrafen har utformats i enlighet med det av *Lagrådet* lämnade förslaget.

I likhet med vad som anges i 1 § andra stycket lagen (1950:596) om rätt till fiske får regeringen bestämma gränsen för den ekonomiska zonen.

Den ekonomiska zonen får i enlighet med artikel 57 ha en bredd av högst 200 nautiska mil. Med hänsyn till de geografiska förhållandena kommer en svensk ekonomisk zon dock att ha samma omfattning som hittills avtalade kontinentalsockel- och fiskegränser. Sverige har hittills ingått avgränsningsavtal med Norge, Finland, Danmark, dåvarande Tyska Demokratiska Republiken, Danmark, dåvarande Sovjetunionen och Polen. Avtalen gäller utom såvitt avser Finland hela den nu aktuella gränssträckningen. Med Finland pågår överläggningar om gränsdragningen inom ett begränsat område i norra Östersjön. Sverige kan träffa avtal med de andra länderna, att tidigare överenskomna gränser för kontinentalsockeln och fisket i stället skall utgöra gräns för Sveriges ekonomiska zon. I fråga om avtalet med Tyska Demokratiska Republiken gäller numera att Förbundsrepubliken Tyskland har inträtt som avtalspart.

Paragrafen anger att den som färdas eller bedriver verksamhet i zonen skall vidta nödvändiga åtgärder för att skydda och bevara den marina miljön. Paragrafen har sin utgångspunkt i artiklarna 56, 192-194, 208, 210, 211 och 246 i havsrättskonventionen. Hur paragrafen kan komma att utnyttjas för svenskt vidkommande framgår av den allmänna motiveringen.

Såvitt avser första stycket i paragrafen gäller särskilt följande. Enligt artikel 192 är staterna förpliktade att skydda och bevara den marina miljön. Artikel 194 avser åtgärder för att motverka, minska och kontrollera förorening av den marina miljön. Artiklarna 208, 210 och 211 ålägger staterna bl.a. att nationellt och även i viss utsträckning internationellt agera för att motverka föroreningar från särskilda verksamheter. Artikel 246 rör marinvetenskaplig forskning i den ekonomiska staten.

Andra stycket knyter närmast an till artikel 56 punkt b iii, enligt vilken bestämmelse kuststaten har jurisdiktion i den ekonomiska zonen i fråga om skydd och bevarande av den marina miljön. Den mer materiella utformningen av föreskrifterna kommer att ha sin utgångspunkt i bl.a. havsrättskonventionens artiklar 208, 210, 211 och 246. Av den allmänna motiveringen framgår hur föreskrifträtten i övrigt kan komma att användas.

3 och 4 §§

Efter förslag från *Lagrådet* har paragrafernas ordningsföljd ändrats. Rubricerade paragrafer motsvarar 7 § i lagrådsremissen. I 3 § erinras om de bestämmelser till skydd för den marina miljön som finns i andra lagar. Av 4 § framgår att i fråga om rätten till fiske och i fråga om utvinning från kontinentalsockeln har lagen (1950:596) om rätt till fiske och lagen (1966:314) om kontinentalsockeln företräd framför den nya lagen.

5 §

I paragrafen finns regler om tillståndsplikt inom lagens tillämpningsområde.

Lagrådet har anfört: Eftersom det i den föreslagna 4 § görs klart att såväl rätten till fiske som rätten till utnyttjande av kontinentalsockeln i den ekonomiska zonen regleras i andra författningar, är det naturligt att i nu förevarande paragraf markera att dess tillämpningsområde är begränsat till andra former av utnyttjande av den ekonomiska zonen. Det finns anledning att därvid bygga på vad som i havsrättskonventionen anges om kuststatens rättigheter i den ekonomiska zonen. Av konventionen framgår att det är kuststaten förbehållet att utforska, utvinna och på annat sätt utnyttja naturtillgångarna i zonen (artikel 56). Kuststaten har också rätt att bestämma över uppförande och användning av konstgjorda öar (artikel 60 punkt 1 a) och av anläggningar och andra inrättningar i zonen. Den senare rätten är dock bortsett från det speciella fall som behandlas i artikel 60 punkt 1 c – begränsad såtillvida som det endast är fråga om inrättningar som tjänar ekonomiska ändamål (for... economic purposes, a (des) fins économiques) (artikel 60 punkt 1 b). Denna begränsning bör komma till uttryck i lagtexten, eftersom ett krav på svensk myndighets tillstånd till

uppförande av alla slags inrättningar i zonen inte torde överensstämma med folkrättsliga principer (jfr Oppenheim's International Law, Ninth edition 1992, vol. 1, s. 795).

Jag delar *Lagrådets* uppfattning. Att exploateringen liksom uppförandet av en inrättning skall föregås av en tillståndsprövning överensstämmer med föreskrifterna i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och annan lagstiftning om exploatering av och skydd för naturtillgångarna. Inte bara uppförandet av t.ex. en konstgjord ö kan omfattas av tillståndsplikten, utan också den verksamhet som bedrivs på ön i fråga.

Eftersom ett tillståndsbeslut har viktiga rättsverkningar måste som framgår av andra stycket beslutet ange omfattningen av den prövade verksamheten. Det är också viktigt att villkoren är så klart formulerade att det med önskvärd tydlighet framgår vad som gäller för verksamhetens bedrivande; detta inte minst med tanke på att villkorsöverträdelser, som framgår av 16 §, är straffsanktionerade.

Ett tillstånd får begränsas till viss tid. Att tillståndet är tidsbegränsat bör vara det normala vid all tillståndsgivning.

6 §

Paragrafen motsvarar 4 § i lagrådsremissen.

Bestämmelserna i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m., NRL, syftar till att främja en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. I lagens 2 och 3 kap. finns grundläggande hushållningsbestämmelser avseende mark och vatten. I fråga om tillståndsgivning till utnyttjande av resurser som regleras i lagen om en svensk ekonomisk zon är det naturligt att dessa bärande element i NRL också skall tillämpas vid prövningen enligt den här aktuella lagen. Genom NRL-anknytningen kommer lagen om Sveriges ekonomiska zon även att omfattas av lagstiftningen om krav på miljökonsekvensbeskrivning enligt 5 kap. NRL. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan sålunda föreskriva om krav på miljökonsekvensbeskrivning i ärenden om tillstånd enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon.

I de fall regeringen beslutar om prövning enligt 4 kap. 2 § NRL av en åtgärd enligt denna lag föreligger inte möjlighet för en kommun att enligt 4 kap. 3 § NRL utöva någon vetorätt.

7 §

Paragrafen motsvarar 5 § i lagrådsremissen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt paragrafen meddela föreskrifter om säkerhetszoner till skydd för en inrättning som tillkommit med stöd av lagen. En i huvudsak motsvarande reglering återfinns i 6 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

I havsrättskonventionen finns bestämmelser om säkerhetszoner i artikel 60. Enligt dessa bestämmelser får kuststaten i den utsträckning det är nödvändigt inrätta rimligt vida säkerhetszoner runt konstgjorda öar och andra anläggningar. Kuststaten får inom en sådan säkerhetszon vidta ändamålsenliga åtgärder för att åstadkomma säkerhet för sjöfarten och för utnyttjandet

av de konstgjorda öarna och övriga anläggningar. Bredden av en säkerhetszon skall av kuststaten bestämmas med hänsyn till internationell standard och får inte överstiga ett avstånd på 500 meter från den yttersta kanten av anläggningen i fråga, om inte annat följer av allmänt accepterade internationella standarder.

Sådant skydd som tillgodoses genom inrättandet av en säkerhetszon omfattar också den verksamhet som bedrivs på inrättningen.

I fråga om fartygstrafik inom zonen kan Sjöfartsverket med stöd av sjötrafikförordningen (1986:300) meddela särskilda föreskrifter.

Det får ankomma på Sjöfartsverket att på de allmänna sjökorten märka ut var säkerhetszoner är belägna.

8 §

Paragrafen motsvarar 6 § i lagrådsremissen.

Paragrafen behandlar frågorna om återkallelse av tillstånd och ersättning till tillståndshavaren, om tillståndet återkallas utan att denne åsidosatt sina skyldigheter.

Paragrafens första stycke har sin motsvarighet i 6 kap. 3 § minerallagen (1991:45) och 5 § tredje stycket första meningen lagen (1966:314) om kontinentalsockeln. För att tillstånd skall få återkallas krävs – vid sidan av om tillståndshavaren åsidosatt sina skyldigheter att synnerliga skäl föreligger. Förutom de fall som framgår av lagtexten avses t.ex. att oväntat stora skador uppstår i den marina miljön eller att väsentliga intressen som fisket påverkas i starkt negativ riktning. Också om det inträffar sådana särskilda omständigheter som starkt påverkar svensk säkerhetspolitik kan synnerliga skäl föreligga.

Lagrådet har i fråga om andra stycket anfört: Enligt paragrafens andra stycke skall en tillståndshavare, om ett tillstånd återkallas utan att tillståndshavaren åsidosatt sina skyldigheter, ha rätt till ersättning av staten för ”den skada han lider till följd av återkallelsen”. I specialmotiveringen till bestämmelsen anmärker departementschefen att den har sin motsvarighet i 7 kap. 5 § minerallagen, som i sin tur hämtat regeln från 14 kap. 5 § plan- och bygglagen. Detta innebär enligt departementschefen att tillståndshavaren inte ersätts för utebliven vinst. Enligt lagrådets mening framgår inte den önskade innebörden av den valda lagtexten (jfr Bengtsson, *Ersättning vid offentliga ingrepp*, andra delen, s. 174). För att nå den avsedda begränsningen i rätten till ersättning bör, till överensstämmelse också med motsvarande bestämmelse i 5 § lagen om kontinentalsockeln, väljas uttrycket ”förlust till följd av åtgärd som han vidtagit med anledning av tillståndet”.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

9 §

Paragrafen motsvarar 8 § i lagrådsremissen.

Paragrafen reglerar rätten att bedriva marinvetenskaplig forskning i den ekonomiska zonen. Regler om sådan forskning finns i artikel 246 i havsrättskonventionen.

Marinvetenskaplig forskning får inte bedrivas i den ekonomiska zonen av

utländska medborgare utan att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har lämnat tillstånd. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att i stället för tillstånd skall anmälan göras eller att varken tillstånd eller anmälan behövs.

Paragrafens utformning bygger på att marinvetenskaplig forskning med olika bakgrund och med skilda inriktningar kommer att bedrivas i zonen. Det får överlåtas åt tillämpningsföreskrifter som regeringen och myndigheterna utfärdar att för de olika fallen närmare reglera frågor om tillstånd och anmälan. Om forskningen bedrivs inom ramen för ett mellanstatligt avtal om ömsesidig rätt att på likvärdiga villkor bedriva forskning i respektive lands ekonomiska zon bör en anmälan i samband med att forskningsfartyget lämnar sin hamn vara tillräcklig. Normalt skall inte heller tillstånd behöva sökas av en utländsk forskare som verkar på en svensk forskningsbåt.

En eventuell prövning av en ansökan om tillstånd får inte ha en vidare omfattning än vad svenska intressen i fråga om miljövärd, ordning och säkerhet kräver. För att bibehålla flexibiliteten, när det gäller vilken utlänning som utan vidare skall ha rätt att bedriva forskning i den ekonomiska zonen, ges också möjlighet att införa föreskrifter om undantag från tillståndseller anmälningsplikten. Därvid blir det också möjligt att föreskriva att i stället för tillstånd gäller att anmälan skall göras. I fråga om begränsning av tillståndstiden, återkallelse av tillstånd och rätt till ersättning i ett sådant fall gäller vad som sagts om dessa frågor i anslutning till 5 § andra stycket och 8 §.

Marinvetenskaplig forskning om kontinentalsockelns naturtillgångar regleras med stöd av kontinentalsockellagen.

Lagrådet har tillagt: I den mån Sverige blir bundet av internationella avtal som ger utländska medborgare rätt att bedriva forskning som avses i denna paragraf på samma villkor som svenska medborgare får förutsättas att regeringen utnyttjar sin dispensrätt enligt sista mening i första stycket.

Jag har ingen annan upfattning än *Lagrådet* i denna fråga.

10 §

Paragrafen motsvar 9 § i lagrådsremissen.

Paragrafen har sin grund i artiklarna 58 och 87 i havsrättskonventionen. Dessa artikel speglar i sin tur den folkrättsliga uppfattningen att rätten att utnyttja det fria havet består i många avseenden även i den ekonomiska zonen. Det nu sagda gäller bl.a. de rättigheter som nämns som exempel i paragrafen.

Lagrådet har i fråga om paragrafens utformning anfört: Den folkrättsliga principen om oskadlig genomfart (innocent passage, passage inoffensif) är tillämplig på territorialhavet. I fråga om den ekonomiska zonen skall däremot i princip den för det fria havet gällande rätten till fri sjöfart (freedom of navigation, liberté de navigation) upprätthållas, vilket har kommit till uttryck i artiklarna 58 och 87 i havsrättskonventionen. Denna rätt till fri sjöfart är inte begränsad till att gälla genomfart genom zonen (jfr artikel 18 i havsrättskonventionen), och den är mindre kringgärdad av alla de särskilda villkor som innefattas

i begreppet oskadlig genomfart (jfr artikel 19 i havsrättskonventionen).

Paragrafen och dess rubrik har utformats i enlighet med det av *Lagrådet* lämnade förslaget.

11 §

Paragrafen motsvarar 10 § i lagrådsremissen.

Som framgår av den allmänna motiveringen kommer tillsynen att delas upp mellan flera statliga myndigheter. Nämnas kan Sjöfartsverket och Kustbevakningen. Även länsstyrelserna kan – i likhet med vad som gäller enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln – bli aktuella som tillsynsmyndighet när det gäller vissa miljöfrågor.

12 §

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag. Den som bedriver verksamhet enligt denna lag är skyldig att efter begäran lämna en tillsynsmyndighet de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Om det behövs, kan tillsynsmyndigheten förena en sådan begäran med föreläggande om vite. De uppgifter som framkommer i samband med tillämpningen av denna paragraf kan i sin tur ligga till grund för andra åtgärder från tillsynsmyndighetens sida, vilka också de kan förenas med föreläggande om vite.

13 §

Paragrafen motsvarar 11 § i lagrådsremissen.

En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden som behövs för att denna lag samt föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas. I paragrafen ges också tillsynsmyndigheten befogenhet att meddela vitesföreläggande.

14 §

Paragrafen motsvarar 13 § i lagrådsremissen.

Enligt paragrafen är det möjligt för tillsynsmyndigheten att förbjuda en verksamhet som är uppenbart farlig för miljön eller för något annat allmänt eller enskilt intresse.

Lagrådet har i frågan om ett förbud har omedelbar giltighet och när det får verkställas anfört bl.a: I remissen anförs att bestämmelsen har sin motsvarighet i 15 kap. 3 § andra stycket minerallagen. Av intresse i detta sammanhang är emellertid att det i bestämmelsen i minerallagen föreskrivs att förbudet gäller omedelbart medan motsvarande föreskrift saknas i det remitterade förslaget. Det framgår inte av remissen varför man i nu berört hänseende inte följt förebilden. Mot den nu angivna bakgrunden framstår innebörden av det remitterade förslaget som oklar såvitt gäller frågan om förbudet har omedelbar giltighet eller om giltigheten inträder först sedan beslutet vunnit laga kraft. Någon allmän lagregel eller etablerad rättsgrundsats om när ett förvaltningsbeslut blir gällande finns inte. Med hänsyn till utformningen av bestämmelsen i minerallagen ligger i och för sig närmast till hands att anta att innebörden av 13 § är att ett beslut om förbud blir gällande

först sedan det vunnit laga kraft. Den nu berörda oklarheten bör undanröjas. --- Om avsikten är att möjliggöra omedelbar verkställighet bör 13 § andra meningen lämpligen få följande lydelse: "Beslut om förbud gäller omedelbart och får verkställas utan hinder av att det inte vunnit laga kraft."

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

15 §

Paragrafen motsvarar 14 § i lagrådsremissen.

Enligt artikel 60 i havsrättskonventionen äger kuststaten ensam jurisdiktionen över sådana konstgjorda öar, anläggningar och andra inrättningar som tillkommit med stöd av tillstånd enligt 3 §.

Frågor om tillämpning av svensk lag utanför territorialgränsen regleras för närvarande genom bl.a. 10 § lagen (1966:314) om kontinentalsockeln. Där räknas vissa lagar upp som inte är tillämpliga på anläggningar och inom säkerhetszonen. En sådan lagteknisk lösning är praktisk i de fall man klart kan förutse vilken eller vilka typer av verksamhet som det kan bli fråga om. När det gäller den ekonomiska zonen är det betydligt svårare att förutse vilka verksamheter som kan bli aktuella. Därför är det inte lämpligt att nu föreskriva närmare om undantag för vissa författningar. Erfarenheterna får visa om det kan vara lämpligt att införa sådana undantag.

Lagrådet har i fråga om svensk jurisdiktion i en säkerhetszon anført: I kuststatens rättigheter i den ekonomiska zonen ingår rätten att uppföra och använda konstgjorda öar samt för ekonomiska ändamål anläggningar och andra inrättningar. I artikel 60 punkt 2 i havsrättskonventionen anges att kuststaten skall ha exklusiv jurisdiktion över sådana öar, anläggningar och inrättningar. Någon motsvarande regel om att kuststaten skall ha exklusiv jurisdiktion över de säkerhetszoner som en kuststat får inrätta i anslutning till sådana öar, anläggningar och inrättningar finns däremot inte i konventionen. I artikel 60 punkt 4 anges endast att kuststaten får i sådana zoner vidta lämpliga åtgärder för att skydda sjöfarten och ifrågasättande öar, anläggningar och inrättningar. Den föreslagna bestämmelsen i 14 § synes därför knappast ha stöd i havsrättskonventionen för såvitt i paragrafen anges att svensk lag skall tillämpas inom en säkerhetszon på samma sätt som om zonen varit belägen inom riket. *Lagrådet* vill ifrågasätta om inte paragrafens tillämplighet borde begränsas till att avse konstgjorda öar, anläggningar och andra inrättningar med uteslutande av säkerhetszoner. *Lagrådet* är visserligen medvetet om att därigenom en viss diskrepans skulle uppkomma i förhållande till 10 § lagen om kontinentalsockeln där svensk lag förklarats tillämplig såväl på anläggningar på kontinentalsockeln som på säkerhetszoner men finner detta inte vara ett avgörande skäl mot att bringa 14 § i lagförslaget i bättre överensstämmelse med havsrättskonventionen.

Jag har ingen annan uppfattning än *Lagrådet* i frågan om svensk lags tillämplighet i den omgivande säkerhetszonen. Svensk lag skall alltså gälla på en konstgjord ö eller annan inrättning, men svensk lag gäller inte på samma sätt inom den omgivande säkerhetszonen. En konstgjord ö eller annan in-

rättning skall i administrativt hänseende behandlas så att den anses vara belägen inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium. Detta har betydelse för en eventuell fördelning av uppgifterna mellan statliga myndigheter med ett regionalt ansvar.

Vad gäller kommunernas ansvar för verksamhet i den ekonomiska zonen framgår av den allmänna motiveringen att kommunerna inte skall tilläggas uppgifter i zonen enligt räddningstjänstlagen (1986:1102) eller annan lagstiftning. Som framgår av 8 kap 5 § regeringsformen skall en kommuns åligganden bestämmas i lag. Genom att paragrafen inte särskilt föreskriver något åliggande för kommunerna i den ekonomiska zonen gäller alltså inte föreskriften om svensk lags tillämplighet i den ekonomiska zonen för kommunerna. För det fall att det i en författning anges att kommunen eller en kommunal nämnd skall vidta åtgärder eller utöva lokal tillsyn eller motsvarande kommer alltså uppgiften såvitt avser den ekonomiska zonen att stanna på staten. Detta torde i praktiken inte innebära några problem, eftersom staten i olika former redan har ett ansvar för de verksamheter som kan bli aktuella, t.ex. räddningstjänst och hälso- och miljöfrågor.

Svensk domsrätt kommer att gälla på motsvarande sätt som i Sverige. Också forumreglerna kommer i tillämpliga delar att gälla, om inte annat följer av 16 §.

16 §

Paragrafen motsvarar 15 § i lagrådsremissen.

Den som med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att iaktta föreskrifter enligt 2 eller 7 § eller bedriver verksamhet eller utövar forskning utan tillstånd eller anmälan enligt föreskrifterna i 4 eller 9 § eller åsidosätter ett villkor som meddelats med stöd av 4 eller 9 § döms till böter. Detsamma gäller för den som fortsätter att bedriva en verksamhet efter det att tillsynsmyndigheten förbjudit verksamheten. I den allmänna motiveringen har redovisats de överväganden som gjorts i fråga om lämpligheten av att begränsa påföljden till böter. Att förverkande kan ske av ekonomiska fördelar av otillåten verksamhet i den ekonomiska zonen följer av 36 kap. 4 § brottsbalken.

17 §

Paragrafen motsvarar 16 § i lagrådsremissen.

Den som begått brott mot föreskrifter om den ekonomiska zonen bör kunna dömas vid svensk domstol. När det gäller brott som begåtts på konstgjorda öar, anläggningar eller andra inrättningar eller inom en säkerhetszon följer svensk domsrätt av regeln om tillämpligheten av svensk lag. Av dessa regler följer att svensk domsrätt kommer att föreligga i flertalet, men inte i alla fall av brott som avses i 15 §. En kompletterande bestämmelse bör därför införas i lagen.

När det gäller brott som begås inom den ekonomiska zonen av personer som inte är bosatta i Sverige finns ingen domstol som är behörig direkt på grundval av de vanliga forumreglerna. Om ingen särskild bestämmelse införs i lagstiftningen måste regeringen förordna om forum med stöd av 19 kap 2 § rättegångsbalken. Liksom i 40 a § lagen (1950:596) om rätt till fiske har frågan lösts så att den tingsrätt vars domkrets ligger närmast den plats där den åtalade gärningen begicks är behörig att ta upp åtal för brottet.

Något särskilt stadgande som rör bestämmelserna i artikel 228 om delad jurisdiktion mellan kuststat och flaggstat behövs ej. Vid prövning av fråga om åtal skall väckas kan med stöd av 2 kap. 5 a § sista stycket brottsbalken vägas in de omständigheter som artikeln avser att täcka. Efter åtals väckande kan domstolen förklara målet vilande med stöd av 32 kap. 5 § rättegångsbalken, om flaggstaten inleder ett rättsligt förfarande enligt artikel 228.

I frågan om vilken domstol som är behörig bör man kunna hämta ledning genom att fastställa vilken punkt på den s.k. baslinjen för beräkning av territorialhavet som ligger närmast brottsplatsen. Denna linje utgörs normalt för landområden av strandlinjen och i övrigt av räta baslinjer, vilka är utsatta på sjökortet. Om brottet begåtts inom ett område som grundar behörighet för flera tingsrätter, torde utan särskild hänvisning huvudregeln i 19 kap. 1 § rättegångsbalken vara tillämplig. I sådana fall skall alltså de berörda tingsrätterna anses ha lika behörighet. Motsvarande bör gälla också i de fall det är osäkert exakt var i den ekonomiska zonen brottet i den ekonomiska zonen förövades.

Genom den föreslagna ordningen kommer det alltså att direkt av lagen framgå vilken tingsrätt som är behörig att ta upp åtal för brott i den ekonomiska zonen. Därmed är också frågan om åklagarens behörighet reglerad.

18 §

Paragrafen motsvarar 17 § i lagrådsremissen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur beslut i enskilda fall får överklagas. Ett sådant beslut får överklagas hos Kammarrätten i Stockholm. Regeln innebär alltså att denna kammarrätt blir ensam behörig domstol för dessa mål, oavsett inom vilken kammarrätts område den myndighet som beslutar i första instans är belägen.

Domar och beslut av allmän domstol enligt 15 och 16 §§ överklagas i den ordning som anges i rättegångsbalken. I övrigt finns bestämmelser i 30 § verksförordningen (1987:1100) om överklagande. Beslut av regeringen kan inte överklagas, men kan under vissa förutsättningar bli föremål för rättsprövning enligt lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut. Beslut av myndigheter om normföreskrifter överklagas så som paragrafen utformats alltså hos regeringen.

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten

1 §

I paragrafen har lagens tillämpningsområde utvidgats. Dumpningsförbudet gäller både svenska och utländska fartyg i den ekonomiska zonen. Den hittillsvarande begränsningen att dumpning skall ha skett från transportmedel har tagits bort. Ändringarna är i överensstämmelse med havsrättskonventionens artikel 210.

Havsrättskonventionen innehåller en särskild definition av dumpning. Denna definition bör även gälla vid tillämpningen av de svenska föreskrifterna om dumpning. Därmed uppnås en överensstämmelse med den s.k. Londonkonventionen, vilken konvention Sverige redan har tillträtt.

Dumpning omfattar enligt havsrättskonventionen artikel 1 (5) varje medveten kvittblivning av avfall eller andra ämnen från fartyg, luftfartyg, plattformar eller andra anordningar till havs. Att på motsvarande sätt göra sig kvitt fartyg, luftfartyg, plattform och annan anordning till havs utgör också dumpning enligt konventionen.

Vid sidan av reglerna i dumpningslagen finns i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg med tillhörande föreskrifter bestämmelser om utsläpp och omhändertagande av avfall från fartyg.

Paragrafen har också ändrats i redaktionellt hänseende genom att orden "släppas ut" har utgått och genom att parenteserna runt ordet "dumpas" har tagits bort.

10 §

Paragrafen, som har sin motsvarighet i 16 § lagen om Sveriges ekonomiska zon, innehåller bestämmelser om svensk domsrätt och brottmålsforum för brott som förövats i den ekonomiska zonen. Motiven till 16 § lagen om Sveriges ekonomiska zon gäller också i fråga om dumpningslagen. Vad som i 5 § sista stycket dumpningslagen sägs om ansvar för försök följer av de regler som gäller specialstraffrätten i allmänhet. Någon särskild reglering behövs alltså inte av frågan, varför någon regel om domsrätt och forum i fråga för söksbrott inte tas med i paragrafen.

4.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning

Enligt lagen har tjänsteman vid Kustbevakningen samma befogenheter som polisman i fråga om att hålla förhör och tillgripa vissa tvångsmedel när det ankommer på Kustbevakningen att hindra brott mot vissa författningar som bl.a. rör utnyttjande av havet som fiske och utvinning från kontinentalsockeln.

1 §

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde. Punkt 4 som avser naturvård har förtydligats. Genom kompletteringen framgår det klart att det också ingår i Kustbevakningens uppgifter att övervaka efterlevnaden av sådana föreskrifter som syftar till att bevara den marina miljön. En ny punkt, punkt 11, har lagts till för att täcka andra typer av föroreningar än de som regleras i dag. Sådana föroreningar kan uppstå som en följd av sänkning av fartyg eller installationer.

Andra stycket är nytt. Där anges i vilken omfattning lagen är tillämplig i Sveriges ekonomiska zon.

4.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

2 kap.

2 §

I fråga om förbud mot förorening från fartyg utvidgas det nu gällande förbudet – att inom Sveriges sjöterritorium och Östersjöområdet utanför detta släppa ut olja – också till att omfatta Sveriges ekonomiska zon. Som framgår av 3 § finns bemyndigande i lagen att föreskriva om förbud mot utsläpp av andra skadliga ämnen än olja.

4 kap.

2 §

Föreskrifterna om fartygs konstruktion m.m. följer av överenskommelser som har träffats av de internationella sjöfartsmyndigheterna och de ledande sjöfartsnationernas tillämpning av reglerna. Sjöfartsverket meddelar de närmare föreskrifterna. Dessa föreskrifter kommer genom ändringen av paragrafen också att gälla inom Sveriges ekonomiska zon.

6 kap

2 §

Huvudregeln är att ett fartyg skall undergå inspektion när en tillsynsmyndighet anser att det behövs. Med beaktande av havsrättskonventionen och de folkrättsliga principer denna kodifierar får det anses nödvändigt att införa vissa kriterier för inspektion när det är fråga om en misstänkt överträdelse i den ekonomiska zonen. I paragrafen görs därför en hänvisning till 2 a § där kriterierna närmare anges.

2 a §

Paragrafen är ny.

I paragrafen anges förutsättningarna för att underkasta ett fartyg inspektion för misstänkt överträdelse i den ekonomiska zonen. Paragrafen ansluter närmast till artikel 220 i havsrättskonventionen.

Paragrafen avser inspektion av ett utländskt fartyg, som misstänks ha gjort ett förbjudet utsläpp i den svenska ekonomiska zonen och som befinner sig i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon.

Med förbjudet utsläpp avses oljeutsläpp, som är förbjudet enligt 2 kap. 2 § första stycket vattenföroreninglagen, och utsläpp av sådana ämnen som Sjöfartsverket med stöd av 3 § samma lag genom föreskrifter har förbjudit. Exempel på sådana föreskrifter är förbudet att släppa ut fast avfall och toalettavfall i vattnet.

Under nu angivna förutsättningar och om det är uppenbart att utsläppet har skett från fartyget och utsläppet medför eller kan medföra betydande skador på stränder i Sverige eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon får en inspektion av fartyget ske.

Om det finns grundad anledning till misstanke om ett förbjudet utsläpp i den ekonomiska zonen och under förutsättning, att utsläppet medför eller kan medföra sådana betydande skador som avses i första stycket och att befälhavaren vägrar att lämna begärda uppgifter eller de uppgifter han lämnar uppenbarligen inte överensstämmer med verkliga förhållanden samt omständigheterna i övrigt påkallar en inspektion, föreligger också rätt att företa inspektion. I detta fall medför alltså befälhavarens uppträdande en rätt till inspektion på svagare bevisning, eftersom det enligt andra stycket räcker med grundad misstanke för att rätten att företa inspektion skall föreligga.

7 kap.

1 och 2 §§

Paragraferna anger den befogenhet som regeringen eller den myndighet som regeringen utser har att meddela föreskrifter om att förebygga eller begränsa vattenförorening. I enlighet med artikel 56 i havsrättskonventionen utvidgas föreskrifträtten att omfatta den ekonomiska zonen.

10 §

Ändringen följer av att 4 och 5 §§ också kan tillämpas i den ekonomiska zonen. I det remitterade förslaget hade 5 § förtydligats såtillvida att den paragrafen föreslogs uttryckligen omfatta den ekonomiska zonen. *Lagrådet* ansåg dock att detta tillägg var överflödigt. Som skäl härför anförde *Lagrådet* att uttrycket ”svenska intressen i övrigt”, som redan förekommer i 5 §, omfattar intresset av att skydda tillgångarna i den ekonomiska zonen.

Jag delar *Lagrådets* uppfattning.

8 kap.

6 §

Till paragrafen har förts ett nytt andra stycke. Bestämmelserna motsvarar vad som föreskrivs om rätten att företa inspektion i 6 kap. 2 a § första stycket. I den nu förevarande paragrafen anges förutsättningarna för att Kustbevakningen eller annan myndighet som regeringen utser skall kunna säkra bevisning, när fråga är om utsläpp i den ekonomiska zonen och det skäligen kan antas att vattenföroreningsavgift skall tas ut. Om fartyget befinner sig inom sjöterritoriet eller Sveriges ekonomiska zon, gäller för svenska myndigheters rätt i ett sådant fall att det skall vara klarlagt att det har skett ett utsläpp i den ekonomiska zonen från fartyget och att detta utsläpp har medfört eller kan medföra betydande skador på stränder i Sverige och därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon.

4.5. Förslaget till lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske

1, 33 e, 33f och 40 a §§

I den inledande paragrafen har föreskrifterna om fiskezonens avgränsning utgått och ersatts av ett nytt tredje stycke som hänvisar till lagen om Sveriges

ekonomiska zon. I övrigt har uttrycket svensk fiskezon och förkortningar av detta uttryck ersatts av uttrycket Sveriges ekonomiska zon i olika böjningsformer.

Några materiella ändringar behövs inte eftersom Sverige redan i dag fullt ut har de fiskerättigheter som tillerkänns kuststaten i havsrättskonventionen. I fråga om påföljder och andra rättsverkningar vid överträdelse av lagen hänvisas till prop. 1983/84:159 med förslag till ändringar i lagen om rätt till fiske. Eftersom havsrättskonventionen ännu inte har trätt i kraft finns för närvarande ingen anledning att ändra straffbestämmelserna genom att utmönstra fängelsestraff från straffskalan.

4.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

4 §

I paragrafens första stycke sägs att vid tillstånd enligt kontinentalsockellagstiftningen skall fogas de villkor som är påkallade från allmän synpunkt. Bland de exempel som nämns i detta sammanhang ingår genom en ändring i paragrafen också de villkor som behövs till skydd för miljön. På detta sätt bringas lagen i överensstämmelse med havsrättskonventionen i fråga om skydd för den marina miljön.

7 §

I paragrafen finns en bestämmelse som reglerar förhållandet mellan konkurrerande tillstånd inom samma område på kontinentalsockeln. Paragrafen omfattar både undersöknings- och utvinningstillstånd, men den är bara tillämplig då de konkurrerande tillstånden avser olika naturtillgångar. Innebörden är att ett arbete som bedrivs med stöd av äldre tillstånd inte får hindras av rättigheter enligt ett yngre tillstånd. Om det uppstår tvist mellan tillståndshavarna om hur deras arbete skall bedrivas, ankommer det på tillsynsmyndigheten att slita tvisten. Arbetena skall därvid ordnas så att innehavaren av det äldre tillståndet har företräde att bedriva sitt arbete ändamålsenligt och med minsta förfång för innehavaren av det yngre tillståndet.

En komplettering av bestämmelserna om konkurrerande tillstånd görs genom det nya andra stycket. Därigenom blir paragrafen tillämplig också i de fall konkurrens uppstår mellan tillstånd enligt kontinentalsockellagen och lagen om Sveriges ekonomiska zon. Innebörden av den nya bestämmelsen är att arbete som bedrivs med stöd av ett äldre tillstånd enligt någon av de båda lagarna inte får hindras av rättigheter som givits någon genom ett senare tillstånd.

Paragrafen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

10 §

I enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen upptas miljöskyddslagen bland de lagar som inte skall tillämpas på anläggning eller inom säkerhetszon utanför territorialgränsen, om inte annat följer av den nya 10 a §.

Paragrafen är ny.

Genom ändringen i 10 § kommer som huvudregel miljöskyddslagen inte att tillämpas vid handläggningen av ansökningar som avser verksamhet utanför territorialgränsen. Genom den nya paragrafen får emellertid regeringen, om det föreligger särskilda skäl, som villkor för ett tillstånd enligt kontinentalsockellagen ange att prövning enligt miljöskyddslagen skall ske hos den myndighet regeringen bestämmer. Ett sådant särskilt skäl kan vara att en verksamhet med tillhörande säkerhetszon blir så placerad att det berörda området ligger både innanför och utanför territorialgränsen. I ett sådant fall framstår det som mest naturligt att samma föreskrifter gäller för hela det ifrågavarande området. Samma länsstyrelse som prövar ansökan om tillstånd enligt miljöskyddslagen till verksamhet inom territorialgränsen bör också pröva verksamheten i den del som skall bedrivas utanför territoriet.

I fråga om vissa särskilt omfattande projekt kan det också vara förenat med betydande svårigheter för regeringen att vid en prövning enligt kontinentalsockellagen bedöma alla de olika miljöskyddsaspekter som kan göra sig gällande. Det är därför mest ändamålsenligt att de närmare miljökraven i ett sådant fall bestäms av en myndighet som besitter särskild erfarenhet av tillämpningen av miljöskyddslagen. Även för ett sådant fall som det beskrivna får alltså särskilda skäl anses föreligga. Regeringen kan därför i ett beslut som rör ett särskilt omfattande projekt som villkor ställa upp att prövning enligt miljöskyddslagen skall ske.

Som förutsättning för att verksamhet utanför territorialgränsen skall kunna underkastas prövning enligt miljöskyddslagen gäller att motsvarande verksamhet innanför gränsen är tillståndspliktig enligt miljöskyddslagen.

Om en ansökan har tillståndsprövats enligt miljöskyddslagen gäller enligt andra stycket att miljöskyddslagen även fortsättningsvis skall tillämpas på verksamheten. Det ankommer på regeringen att ange vilken myndighet som skall utöva tillsynen enligt miljöskyddslagen. På samma sätt som gäller för prövningen ligger det närmast till hands att den länsstyrelse som geografiskt ligger närmast området i fråga ansvarar för tillsynen.

14 §

Paragrafens första stycke behandlar svensk domsrätt. *Lagrådet* har påpekat att paragrafen kommer att skilja sig från motsvarande paragraf i lagen om Sveriges ekonomiska zon genom att det i förevarande paragraf finns en hänvisning till 2 kap 5 a § brottsbalken. Enligt *Lagrådet* uppkommer härigenom en omotiverad skillnad mellan lagarna.

Lagrådet har i fråga om paragrafens nuvarande bestämmelse att undanta 2 kap. 5 a § brottsbalken vid tillämpning av lagens straffbestämmelser inledningsvis hänvisat till att det i prop. 1972:98 s. 149 angavs att 1958 års konvention om kontinentalsockeln torde medföra förpliktelse "att inte godta utländsk dom varigenom någon frikänts på grund av att sådan gärning var straffri i den dömande staten".

Lagrådet har härtill anfört: Det kan dock knappast antas att någon förpliktelse av angivet slag följer av 1958 års konvention. *Lagrådet* vill därför ifrågasätta om inte, i samband med att 17 § lagen om Sveriges

ekonomiska zon antas, 14 § lagen om kontinentalsockeln borde bringas i närmare överensstämmelse med denna bestämmelse på så sätt att orden ” och utan hinder av 2 kap. 5 a § första och andra styckena nämnda balk” utesluts.

I enlighet med vad *Lagrådet* anfört bör paragrafen – som motsvarar 17 § i lagrådsremissen och 16 § i detta förslag – ändras i avsett hänseende.

Övergångsbestämmelser

Lagrådet har föreslagit att övergångsbestämmelsen skall lyda:

”Bestämmelserna i 10 a § skall inte tillämpas i fråga om tillstånd som meddelas i enlighet med ett före ikraftträdandet av denna lag beviljat tillstånd.”

Lagrådets formulering innebär att om ett tillstånd beviljats enligt 3 § kontinentalsockellagen före den 1 januari 1993 kan inte ett senare beviljat tillstånd, som bygger på det tidigare tillståndet, innehålla villkor som grundas på bestämmelsen i 10 a §.

Jag godtar den av *Lagrådet* föreslagna formuleringen.

4.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m

Bestämmelserna i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m., NRL, skall tillämpas vid beslut som reglerar förändringar i användningen av mark- och vattenområden. Lagen syftar till att främja en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Hushållningsbestämmelserna i lagens 2 och 3 kap. anger de allmänna intressen som skall beaktas vid prövning av användning av mark- och vattenområden.

1 kap.

2 §

De i 2 och 3 kap. angivna bestämmelserna skall tillämpas enligt vad som är föreskrivet i ett stort antal lagar som anges i paragrafen. Även lagen om Sveriges ekonomiska zon skall knytas till NRL. På detta sätt kan säkerställas att olika anspråk på nyttjande av havets resurser vägs mot varandra och att de olika anspråken prövas med hänsyn till bl.a. miljön, allt för att främja en långsiktigt god hushållning med naturresurserna.

En tillståndsprövning enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon kommer i mycket att överensstämma med den prövning som i dag sker enligt 4 kap. NRL. I den utsträckning en kommun kan vara berörd av beslutet, t.ex. genom att den planerade verksamheten kommer att innebära ökad användning av en kommunal hamn, kommer naturligtvis kommunen att beredas tillfälle att lämna synpunkter i frågan.

4.8 Förslaget till lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102)

Prop. 1992/93:54

26, 27 och 27 b §§

Lagen tillämpningsområde har utvidgats till att omfatta Sveriges ekonomiska zon i fråga om räddningstjänst för flyghaverier, efterforskning och räddning av människor i sjönöd, sjuktransporter från fartyg, oljebekämpning m.m.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om Sveriges ekonomiska zon,
2. lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten,
3. lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning,
4. lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
5. lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske,
6. lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,
7. lag om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.,
8. lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102).

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av departementspromemorian (Ds 1990:41) Sveriges ekonomiska zon

Prop. 1992/93:54
Bilaga 1

Man brukar förlägga den moderna havsrättens ursprung till 1600-talet, då bl.a. holländaren Hugo Grotius utvecklade den teori om havets frihet, som blev av grundläggande betydelse för de närmaste århundradenas regelsystem. Ett viktigt element var att havet – utanför ett smalt bälte närmast kusten av nationellt *territorialhav* – var fritt. Detta kunde brukas av envar efter gottfinnande och inte bli föremål för nationell ockupation. Jurisdiktion kunde på *det fria havet* med ytterst begränsade undantag utövas endast mot fartyg som förde den egna flaggen. Bredden på territorialhavet var en omtvistad fråga. Såväl tre som fyra och sex nautiska mil kom att tillämpas i olika regioner. Snart utbildades en klar regel att främmande fartyg, i regel även örlogsfartyg, hade rätt till s.k. oskadlig genomfart genom ett lands territorialhav. Dessa grundelement av oskriven rätt kom att stå sig väl ända fram till tiden efter andra världskriget.

Efter andra världskriget kom en snabb utveckling igång, innebärande dels en tendens till anspråk på bredare territorialhav, dels inrättande av olika typer av specialjurisdiktioner för kuststaten utanför territorialhavet, såsom när det gällde fisket.

Den första rättighet utanför territorialhavet som vann allmänt erkännande var ensamrätten för kuststaten när det gällde utforskning och utvinning av naturtillgångarna på kontinentalsockeln, dvs. på havsbotten och i dennas underlag närmast kusten.

I Latinamerika kom emellertid redan på 1940-talet en utveckling igång som innebar anspråk på en mer omfattande kuststatsjurisdiktion än kontinental sockeljurisdiktionen. Man gjorde anspråk även på resurserna i "vattempelaren" ut till 200 nautiska mil från kusten. I vissa fall sträckte sig anspråken (ofta kallat "patrimonial sea") så långt att de närmade sig anspråk på territorialhavsrättigheter. Dessa krav vann dock till en början inget stöd utanför den latinamerikanska regionen och vid FN:s första och andra havsrättskonferenser, i Genève år 1958 respektive år 1960, fanns det inte någon enighet om inrättande av någon form av resursrättigheter i havet utanför territorialhavet.

Även om FN:s första och andra havsrättskonferenser inte lyckades skapa enighet om rättigheterna för kuststaten utanför territorialhavet (vid sidan av den s.k. tilläggszonen) började det vid denna tid i statspraxis alltmer förekomma att fiskezoner inrättades utanför territorialhavet, även utanför den latinamerikanska regionen. Island inrättade år 1958 en fiskezon om tolv nautiska mil. Storbritannien hävdade att detta stod i strid med folkkrätten och sände örlogsfartyg för att skydda brittiska trålare i deras traditionella fiskevatten kring Island (det första s.k. torskkriget). Detta rubbade inte det isländska beslutet. Utvecklingen i statspraxis gick därefter snabbt och många stater inrättade under de närmaste åren fiskezoner om tolv nautiska mil, bl.a. Storbritannien år 1964. Island gick senare vidare och inrättade år 1972 en fiskezon om 50 nautiska mil och år 1975 en motsvarande zon på 200 nautiska mil.

Den isländska utvidgningen var signifikativ för den mycket snabba utveck-

ling mot bredare suveränitetszoner som följde under sextio- och sjuttioatalen. Under sextioatalen uppkom också idén att tillgångarna på djuphavsbottenarna utanför nationell jurisdiktion skulle vara "the common heritage of mankind". Inom FN:s s.k. havsbottenkommitté förbereddes så FN:s tredje havsrättskonferens som höll sin första session i Caracas 1974. Det var i havsbottenkommittén som begreppet *ekonomisk zon* ("exclusive economic zone") för första gången myntades när Kenya lade fram ett förslag till "draft articles of the exclusive economic zone concept". Enligt detta skulle alla stater tillerkännas "sovereign rights over the natural resources of the exclusive economic zone, living and non-living, either in the water column or on the seabed and subsoil thereof". Zonen skulle gå längst ut till 200 nautiska mil från baslinjerna och det förutsattes att grannstater utan kust, u-länder och s.k. geografiskt missgynnande stater genom bilaterala och regionala överenskommelser skulle tillförsäkras rätt att delta i exploateringen av de levande tillgångarna i zonen.

Under perioden 1974-1982, då FN:s tredje havsrättskonferens arbetade, kom allt fler stater att vartefter göra anspråk på breda suveränitetszoner utanför territorialhavet. Det materiella innehållet i anspråken varierade. Det vanligaste var inrättandet av s.k. *fiskezoner*, dvs. zoner där kuststaten gjorde anspråk på exklusiv jurisdiktion avseende de levande resurserna. Till sammans med de kontinentalsockelrättigheter som var grundade på 1958 års kontinentalsockelkonvention kom därigenom många stater att utöva en jurisdiktion över en zon utanför territorialhavet som materiellt innehöll väsentliga element av vad begreppet ekonomisk zon står för enligt 1982 års havsrättskonvention.

Den 10 december 1982 undertecknade Sverige FN:s konvention om havsrätten ("the United Nations Convention for the Law of the Sea"). Numera har sammanlagt ca 150 stater undertecknat konventionen.

Konventionen träder i kraft ett år efter det att den ratificerats av sextio stater. Antalet ratifikationer uppgår för närvarande till fyrtio. Det är realistiskt att räkna med att det kommer att ta ytterligare några år innan konventionen träder i kraft.

En av de väsentliga nyheterna i 1982 års havsrättskonvention är rätten för kuststaterna att inrätta en ekonomisk zon ("exclusive economic zone") med en högsta bredd om tvåhundra nautiska mil från baslinjerna (1 nautisk mil = 1.852 meter). Inom denna zon, som alltså ligger utanför territorialhavet, ges kuststater begränsade suveräna rättigheter och en begränsad jurisdiktion.

Det är helt klart att begreppet ekonomisk zon som sådant vunnit en betydande utbredning i statspraxis. Redan kring år 1976, då en betydande enighet börjat nås om innehållet i begreppet ekonomisk zon i den förhandlingstext som låg till grund för havsrättskonferens arbete, började ett stort antal kuststater inrätta "ekonomiska zoner". År 1988 hade 74 stater inrättat ekonomiska zoner, bland dem Norge och Sovjetunionen. Av Nordsjöstaterna har även Frankrike etablerat en ekonomisk zon. På senare tid har diskussioner förekommit om en samverkan mellan de berörda staterna när det gäller att etablera ekonomiska zoner.

Det materiella innehållet i olika länders författningar om ekonomisk zon

varierar i hög grad. I vissa fall, såsom i den norska lagen, görs väsentligen endast anspråk på jurisdiktion i fråga om fiske, medan de redan tidigare gällande kontinentalsockelrättigheterna alljämt regleras av separat lagstiftning. Den i februari 1985 utfärdade sovjetiska lagen om ekonomisk zon följer däremot mycket nära havsrättskonventionens text och inkluderar alltså alla de element som havsrättskonventionen innehåller.

Den folkrättsliga utvecklingen mot bredare suveränitetszoner har under de senaste decennierna varit klar och entydig. Ett territorialhav om tolv nautiska mil är nu accepterat i sedvanerätten och tillämpas av en absolut majoritet av jordens stater. Redan tidigare har många stater hävdat ensamrätt till de levande tillgångarna i vattenpelaren genom att de infört fiskezoner. Även kontinentalsockelrättigheterna vann tidigt starkt genomslag i statssamfundet. Ekonomiska zoner införs nu av allt fler stater.

Den internationella trenden mot etablerande av ekonomiska zoner är alltså helt klar. För svensk del kan konstateras att vi har undertecknat 1982 års havsrättskonvention, även om vi hittills har avvaktat med ratificering. Denna avvaktande attityd hänger dock främst samman med de internationella kontroverserna och osäkerheten kring reglerna för utvinningssystemet i den internationella delen av havsbotten (djuphavsutvinningen) och har inte samband med reglerna om den ekonomiska zonen.

Innehållet i begreppet ekonomisk zon täcks till viss del redan genom 1966 års kontinentalsockellag och 1950 års fiskerättslag. Frågan är nu om det finns skäl att komplettera dessa befogenheter med de ytterligare befogenheter som kuststaten tilläggs i en ekonomisk zon, framför allt inom miljövårdsområdet och när det gäller annat resursutnyttjande av vattenpelaren än de levande resurserna (t.ex. vindkraftverk och annan utvinning av energi samt metaller och andra ämnen ur havsvattnet).

Som nämnts är den internationella utvecklingen entydig. Allt fler stater inrättar ekonomiska zoner och det kommer inom en snar framtid troligen att uppfattas som fullkomligt normalt att en stat med kust gör anspråk på en ekonomisk zon ut till tvåhundra nautiska mil eller till en avgränsningslinje mot motstående eller angränsande stats ekonomiska zon.

Genom de sedan drygt 20 år tillämpade kontinentalsockelrättigheterna och genom fiskezonen kan Sverige redan sägas inneha en väsentlig del av de ekonomiska zon-rättigheterna.

Ensamrätten till utforskning och utvinning av resurserna innebär ytterligare en ekonomisk tillgång som det inte torde finnas anledning att avstå från. Det är naturligtvis viktigt att etablerande av en ekonomisk zon inte samtidigt medför påtagliga negativa verkningar eller kostnader som uppväger de potentiella vinsterna. Man bör i sammanhanget inte bortse från den "konkurrenssnedvridning" som skulle innebära om andra stater, särskilt de i vår egen region, men inte Sverige, inrättat ekonomiska zoner.

Härtill kommer ej minst de ökade miljöskyddsmöjligheter som en kuststat får i den ekonomiska zonen jämfört med om samma område fortfar att tillhöra det fria havet.

På kostnadssidan måste uppmärksammas att inrättandet av en svensk ekonomisk zon kräver en kapacitet för övervakning som går utöver den som under nuvarande förhållanden bedrivs främst av kustbevakningen.

Sammanfattningsvis talar övervägande skäl för att Sverige bör etablera en ekonomisk zon. Vi får då på samma sätt som andra stater möjlighet att med ensamrätt utforska och utvinna naturresurserna i havsområden runt vårt territorium och förbättrade möjligheter att skydda miljön. De kostnader, i sig svåra att konkret uppskatta, som ett ökat behov av övervakning och kontroll kan medföra, torde utan vidare uppvägas av de nämnda fördelarna.

Vad som närmare bör övervägas är däremot den lämpliga tidpunkten för etablerandet av en ekonomisk zon. Om och när Sverige ratificerar och blir bunden av havsrättskonventionen, är det naturligt – om än inte nödvändigt att etablera en ekonomisk zon. Frågan är om det finns skäl att redan före denna tidpunkt, som torde ligga några år i framtiden, inrätta zonen. Även om statspraxis otvivelaktigt visar att det är fullt folkrättsenligt att redan före havsrättskonventionen ikraftträdande etablera en ekonomisk zon, är det mindre klart i vad mån nationella regler för olika staters zoner fullt ut sammanfaller med havsrättskonventionens zonregler. Det bör dock beaktas att moderna lagar om ekonomisk zon ofta nära följer havsrättskonventionens regler.

Vissa fördelar skulle kunna uppnås med att etablera en ekonomisk zon i anslutning till att Sverige blir bundet av havsrättskonventionen. Då skulle inte någon tvekan råda om det precisa rättsläget och om vad en ekonomisk zon exakt skulle innebära. Å andra sidan är tidpunkten för konventionens ikraftträdande osäker. Det kan dröja flera år ännu innan de sextio nödvändiga ratifikationer uppnås.

Detta talar för att det knappast i och för sig finns skäl att invänta den idag osäkra tidpunkten då Sverige formellt blir bundet av konventionen, innan vi inrättar en ekonomisk zon. Den ekonomiska zonen som begrepp är genom en tämligen entydig statspraxis tillfredsställande utmejslad i den allmänna folkrätten. Som ovan nämnts skulle också etablerandet av en ekonomisk zon innebära klara fördelar, inte minst ur miljöskyddssynpunkt. Det synes knappast finnas skäl för Sverige att avstå från rättigheter som klart synes ligga i linje med våra nationella intressen. Behovet av att inrätta zonen bör därför tillgodoses inom de närmaste åren.

Ser man till den vanliga lagstiftningstekniken utomlands i zonfrågan ligger det närmast till hands att använda tekniken med en tämligen kortfattad lag, som bland annat innefattar att man när det gäller fisket och kontinentalsockelrättigheterna, behåller det nuvarande regelsystemet, vartill endast hänvisning sker i den nya lagen om ekonomisk zon. Man kunde annars i och för sig tänka sig en lag om Sveriges ekonomiska zon vari inarbetas även bestämmelser om kontinentalsockeln (vilka således skulle ersätta kontinentalsockellagen) och eventuellt även de relevanta bestämmelserna angående fisket i zonen. En lag med hänvisning till befintlig lagstiftning i tillämpliga delar har dock klara fördelar. Kontinentalsockellagen och fiskelagen innehåller etablerade regelsystem som det inte finns behov av att revidera i detta sammanhang.

Arbetsgruppen har därför i sitt förslag valt tekniken med en tämligen kortfattad lag, som i de delar där Sverige redan utövar ekonomiska zonerättigheter hänvisar till befintlig lagstiftning och i övrigt endast reglerar det som är nytt. En sådan metod gör det möjligt att behålla den redan etablerade lag-

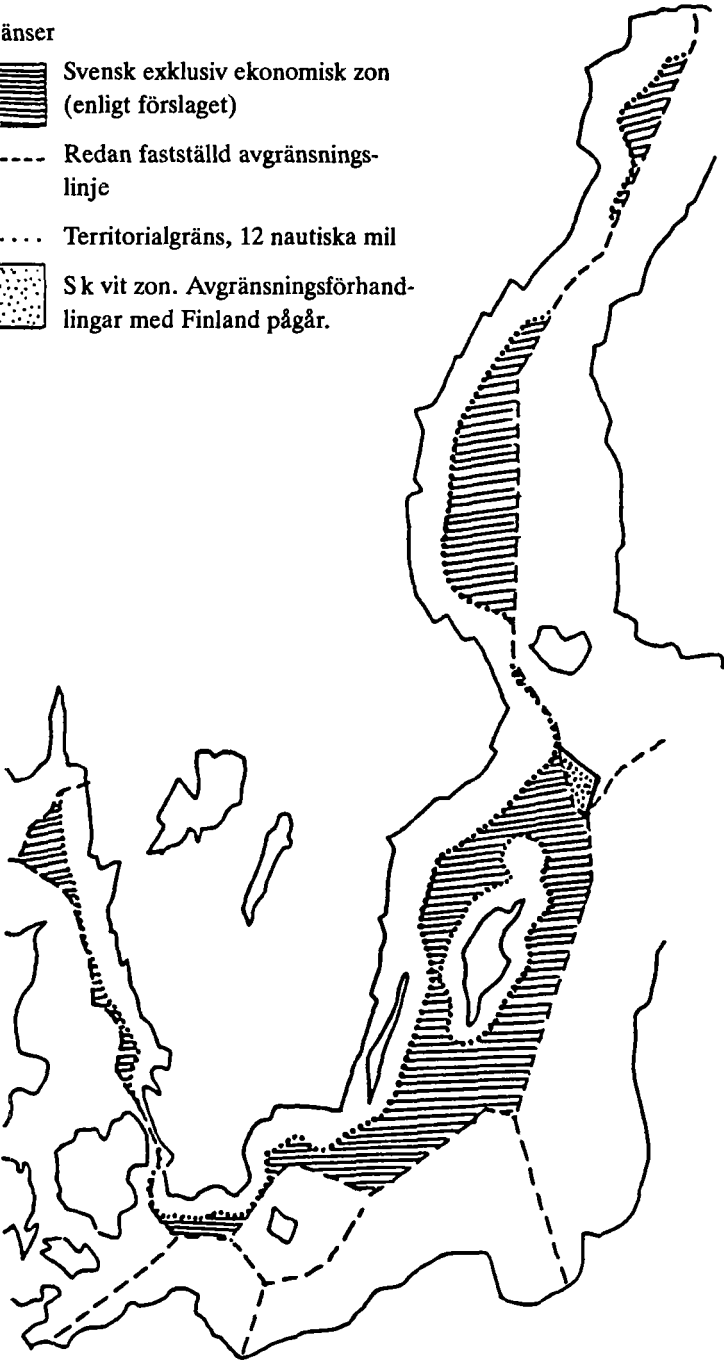
stiftningen rörande kontinentalsockeln och fisket samtidigt som möjlighet ges att vid lämplig tidpunkt "fylla ut" en ekonomisk zon med ytterligare rättigheter. Därigenom kan också en ekonomisk zon etableras tämligen omgående.

Prop. 1992/93:54

Bilaga 1

Gränser

- Svensk exklusiv ekonomisk zon (enligt förslaget)
- Redan fastställd avgränsningslinje
- Territorialgräns, 12 nautiska mil
- Sk vit zon. Avgränsningsförhandlingar med Finland pågår.

1 Förslag till Lag om Sveriges ekonomiska zon

Härigenom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Sveriges ekonomiska zon omfattar det havsområde utanför territorialgränsen som regeringen bestämmer. Zonen får dock inte utsträckas över mittlinjen i förhållande till annan stat eller annan linje varom överenskommelse träffats med annan stat.

Utvinning och bevarande av naturtillgångar, m.m.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. utforskning och utvinning av naturtillgångar i den ekonomiska zonen,
2. andra verksamheter för utforskning och ekonomiskt utnyttjande av den ekonomiska zonen såsom utvinning av energi från vatten, strömmar och vindar,
3. skyddet för och bevarandet av den marina miljön i zonen.

3 § I fråga om fiske i den ekonomiska zonen gäller lagen (1950:596) om rätt till fiske. I fråga om rätten att i zonen utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar gäller lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

Bestämmelser till skydd mot vissa föroreningar av den marina miljön finns i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg och i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten.

Konstgjorda öar och andra anläggningar

4 § I den ekonomiska zonen får konstgjorda öar eller andra anläggningar för verksamhet som avses i 2 § inte uppföras utan tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Tillstånd får begränsas till viss tid samt förenas med villkor.

5 § Vid tillståndsprövning enligt 4 § skall lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. tillämpas.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om säkerhetszoner om högst 500 meter runt konstgjorda öar eller andra anläggningar som uppförts med stöd av tillstånd enligt denna lag.

Marin forskning

7 § Marin forskning i den ekonomiska zonen får bedrivas av utländsk medborgare endast om forskningen sker i enlighet med mellanstatligt avtal om ömsesidigt underlättande av marin forskning eller om särskilt medgivande lämnats av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Tillstånd att bedriva forskning i den ekonomiska zonen får begränsas till viss tid och förenas med villkor.

8 § Tillstånd enligt 4 eller 7 § kan återkallas, om tillståndshavaren inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen eller enligt villkor i tillståndet eller om det annars finns synnerliga skäl.

9 § Om ett tillstånd återkallas enligt 8 § utan att tillståndshavaren åsidosatt sina skyldigheter, har han rätt till ersättning av staten för den skada han lider till följd av återkallelsen.

Rätt till genomfart m.m.

10 § Denna lag eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen innebär inte några inskränkningar i den rätt till genomfart eller överflygning av den ekonomiska zonen eller nedläggande och underhåll av kablar och andra liknande anordningar som följer av överenskommelser med andra stater eller av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser.

Tillsyn m.m.

11 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag samt föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall utövas av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

12 § Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden som behövs för att denna lag och föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Beslut om föreläggande avseende föreskrifter eller villkor meddelade med stöd av 2, 4, 6 eller 7 § får förenas med vite.

13 § Om en verksamhet bedrivs på sådant sätt att den medför uppenbar fara för allmänt eller enskilt intresse, får tillsynsmyndigheten förbjuda verksamhetens fortsatta bedrivande.

Tillsynsmyndighets beslut enligt denna paragraf får verkställas.

14 § Om en överträdelse av denna lag eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen har skett från fartyg som befinner sig inom den ekonomiska zonen eller territorialhavet, skall tillsynsmyndigheten begära uppgifter från fartyget om identitet och registreringshamn, senaste och nästa anlöpningshamn samt andra uppgifter som behövs för att utreda överträdelser.

15 § Om en överträdelse som avses i 14 § har lett till omfattande utsläpp eller kan medföra betydande olägenhet ur miljösynpunkt, får tillsynsmyndigheten preja och inspektera fartyget för att säkerställa utredning i fråga om förhållanden som har samband med överträdelser, om information av betydelse för utredningen av överträdelser inte lämnas av fartygets befälhavare eller om sådan information är uppenbart oriktig.

16 § Har en överträdelse som avses i 14 § medfört mycket omfattande skada på miljön eller risk för sådan skada, får fartyget kvarhållas.

Eit kvarhållt fartyg skall genast frisläppas, om godtagbar säkerhet ställs. När frisläppande sker får de villkor ställas om åtgärder som är skäliga med hänsyn till risken för ytterligare olägenhet.

Tillämplig lag, ansvar m.m.

17§ På sådana konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner som avses i 4§ och i förekommande fall inom säkerhetszoner som avses i 6§, tillämpas svensk lag. Därvid anses anläggningen och den kringliggande säkerhetszonen belägen inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

18§ Den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. utan tillstånd bedriver sådan verksamhet som är tillståndspliktig enligt denna lag, eller

2. bryter mot föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av 2, 4, 6 eller 7§ döms till böter eller fängelse i högst ett år.

19§ Finns för talan, som har anknytning till den ekonomiska zonen eller som riktar sig mot någon som har egendom där, ingen behörig domstol enligt reglerna i 10 kap. rättegångsbalken, är Stockholms tingsrätt behörig domstol.

20§ Den som har begått brott som avses i 18§, döms efter svensk lag vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig och utan hinder av 2 kap. 5 a § första och andra styckena nämnda balk. Har brottet förövats i den ekonomiska zonen, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

21§ Andra beslut än sådana som avses i 18–20 §§ som en annan myndighet än regeringen i ett särskilt fall har meddelat enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får överklagas hos kammarrätten i Stockholm. Ett sådant beslut skall gälla även om det inte har vunnit laga kraft.

Denna lag träder i kraft den

2 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot
dumpning av avfall i vatten

Prop. 1992/93:54
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten

dels att 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Inom Sveriges sjöterritorium får *ej från fartyg, luftfartyg eller annat transportmedel släppas ut (dumpas) avfall*, vare sig fast ämne, vätska eller gas. Dumpning får *ej* heller ske från svenskt fartyg eller luftfartyg i det fria havet. Avfall som är avsett att dumpas i det fria havet får *ej* föras ut ur landet.

Inom Sveriges sjöterritorium och *ekonomiska zon* får *inte avfall dumpas* vare sig *som* fast ämne, vätska eller gas. Dumpning får *inte* heller ske från svenskt fartyg eller luftfartyg i det fria havet. Avfall som är avsett att dumpas i det fria havet får *inte* föras ut ur landet *eller ur den ekonomiska zonen*.

10 §

Har ett brott mot denna lag eller mot någon föreskrift eller villkor som meddelats med stöd av lagen, förövats i Sveriges ekonomiska zon, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Denna lag träder i kraft den

3 Förslag till Lag om ändring i lagen (1982:395) om kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning

Prop. 1992/93:54
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1982:395) om kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Denna lag tillämpas när kustbevakningen bedriver övervakning till havs och i kustvattnen samt i Väner och Mälaren för att hindra brott mot föreskrifter i lagar och andra författningar som gäller

1. skyddsobjekt och militära skyddsområden,
2. jakt,
3. fiske,
4. naturvård,
5. trafikregler och säkerhetsanordningar för sjötrafiken,
6. åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
7. dumpning av avfall i vatten,
8. kontinentalsockeln,
9. fornminnen och sjöfynd,
10. fartygs registrering och identifiering.

Denna lag tillämpas när kustbevakningen bedriver övervakning till havs och i kustvattnen samt i Väner och Mälaren för att hindra brott mot föreskrifter i lagar och andra författningar som gäller

1. skyddsobjekt och militära skyddsområden,
2. jakt,
3. fiske,
4. naturvård,
5. trafikregler och säkerhetsanordningar för sjötrafiken,
6. åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
7. dumpning av avfall i vatten,
8. kontinentalsockeln,
9. fornminnen och sjöfynd,
10. fartygs registrering och identifiering,
11. Sveriges ekonomiska zon.

Denna lag träder i kraft den

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1988:445.

² Senaste lydelse 1990:220.

4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

Prop. 1992/93:54
Bilaga 2

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg¹

dels att 2 kap. 2 §, 4 kap. 2 §, 6 kap. 2 §, 7 kap. 10 och 11 §§ samt 8 kap. 6 § skall ha följande lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 6 kap. 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. Förbud mot förorening från fartyg

2 §

Inom Sveriges sjöterritorium och Östersjöområdet utanför detta får olja inte släppas ut från fartyg utan skall behållas ombord eller avlämnas till mottagningsanordningar för olja.

Inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon samt Östersjöområdet utanför dessa vattenområden får olja inte släppas ut från fartyg utan skall behållas ombord eller avlämnas till mottagningsanordningar för olja.

I fråga om andra vattenområden meddelar regeringen eller den myndighet som regeringen utser föreskrifter om förbud mot utsläpp av olja.

4 kap. Fartygs konstruktion, m.m.

2 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser får föreskriva att fartyg inte får användas till sjöfart eller, såvitt avser utländska fartyg, till sjöfart inom Sveriges sjöterritorium, om de inte

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser får föreskriva att fartyg inte får användas till sjöfart eller, såvitt avser utländska fartyg, till sjöfart inom Sveriges sjöterritorium eller ekonomiska zon, om de inte

1. har certifikat, som avses i 1 §, eller motsvarande handlingar som har utfärdats av behöriga utländska myndigheter,

2. är så underhållna att de i fråga om konstruktion och utrustning uppfyller föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §,

3. drivs i enlighet med föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §.

1. har certifikat, som avses i 1 §, eller motsvarande handlingar som har utfärdats av behöriga utländska myndigheter,

2. är så underhållna att de i fråga om konstruktion och utrustning uppfyller föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §,

3. drivs i enlighet med föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §.

6 kap. Tillsyn

2 §

Fartyg skall undergå inspektion när en tillsynsmyndighet som avses i 5 § anser att det behövs.

Fartyg skall undergå inspektion när en tillsynsmyndighet som avses i 5 § anser att det behövs, såvida inte

¹ Lagen omtryckt 1983:463.

Vid inspektionen skall kontrolleras att fartyget och dess utrustning och driftförhållanden uppfyller kraven på ett fullgott skydd mot vattenföroreningar.

annat följer av 2 a § eller allmänt erkända folkrättsliga grundsatsar.

2 a §

Inspektion av ett utländskt fartyg, som befinner sig under gång i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon, med anledning av en överträdelse i den ekonomiska zonen av denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, får ske endast om det är klarlagt att det har skett ett utsläpp från fartyget som medfört eller kan medföra avsevärda skador på stränder i Sverige eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon.

Utan hinder av bestämmelserna i första stycket får inspektion av ett utländskt fartyg, som befinner sig under gång i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon, med anledning av en överträdelse som avses i första stycket, ske om

- 1. det finns grundad anledning till misstanke om överträdelsen och*
- 2. överträdelsen har vållat utsläpp som medför eller kan medföra betydande förorening av havsmiljön och*
- 3. fartygets befälhavare har vägrat att lämna begärda uppgifter om fartyget och överträdelsen eller har lämnat uppgifter som uppenbarligen inte överensstämmer med verkliga förhållanden och*
- 4. inspektion är påkallad av omständigheterna i övrigt.*

7 kap. Särskilda åtgärder mot vattenförorening

10 §²

Den myndighet som med stöd av 4, 5, eller 6 § har förbjudit ett fartygs avgång eller vidare resa skall, om fartyget befinner sig inom Sveriges sjöterritorium, genast anmäla beslutet för polis-, tull- och lotsmyndighe-

Den myndighet som med stöd av 4, 5 eller 6 § har förbjudit ett fartygs avgång eller vidare resa skall, om fartyget befinner sig inom Sveriges sjöterritorium eller, i fråga om beslut enligt 4 eller 5 §, Sveriges ekono-

² Senaste lydelse 1988:437.

terna samt kustbevakningen. Polismyndigheten skall, om det behövs, vidta åtgärder för att förhindra överträdelse av förbudet. Tull- och lotsmyndigheterna skall, så länge förbudet gäller, inställa de förrättningar för fartygets resa som ankommer på dem.

Gäller förbudet ett svenskt fartyg som befinner sig inom främmande lands sjöterritorium, är befälhavaren skyldig att på begäran av svensk utlandsmyndighet lämna fartygets nationalitetshandlingar till denna myndighet.

miska zon, genast anmäla beslutet för polis-, tull- och lotsmyndigheterna samt kustbevakningen. Polismyndigheten skall, om det behövs, vidta åtgärder för att förhindra överträdelse av förbudet. Tull- och lotsmyndigheterna skall, så länge förbudet gäller, inställa de förrättningar för fartygets resa som ankommer på dem.

11 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser meddelar föreskrifter om sådan märkning av olja ombord på fartyg som behövs för att det skall kunna fastställas varifrån förorenande olja har kommit.

För att undersöka varifrån förorenande olja har kommit får polismyndighet eller den myndighet som har befogenhet att meddela beslut enligt 5 § ta oljeprov ombord på ett fartyg och för sådant ändamål, om det inte leder till någon väsentlig olägenhet.

För att undersöka varifrån förorenande olja har kommit får polismyndighet eller den myndighet som har befogenhet att meddela beslut enligt 5 § ta oljeprov på ett fartyg inom Sveriges sjöterritorium och för sådant ändamål avbryta fartygets resa, om det inte leder till någon väsentlig olägenhet. *Vad nu sagts gäller dock i fråga om utländska fartyg endast om fartyget befinner sig inom Sveriges sjöterritorium.*

8 kap. Vattenföreningssavgift

6 §³

Kan det skäligen antas att vattenföreningssavgift skall tas ut, får kustbevakningen eller annan myndighet som regeringen utser meddela de förbud eller förelägganden beträffande fartyget som är nödvändiga för att säkra bevisning, såsom förbud mot fartygets avgång eller vidare resa eller föreläggande att fartyget skall anlöpa viss hamn.

Åtgärd enligt första stycket med avseende på utländskt fartyg, som befinner sig under gång i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon, får med anledning av utsläpp i den ekonomiska zonen vidtas endast i fall då det är klarlagt att det har skett ett utsläpp från fartyget som medfört eller kan medföra avsevärda skador på stränder i Sverige eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon.

³ Senaste lydelse 1988:437.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1992/93:54

Bilaga 2

Finns det inte längre fog för en åtgärd enligt första stycket, skall åtgärden omedelbart hävas.

Denna lag träder i kraft den

5 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske

Prop. 1992/93:54
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1, 33 e, 33 f och 40 a §§ lagen (1950:596) om rätt till fiske skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag avser rätten till fiske inom Sveriges sjöterritorium och *svensk fiskezon*. I fall som särskilt *angivas* gäller lagen även svenskt havsfiske utanför *fiskezonen*.

Fiskezonen omfattar det havsområde utanför territorialgränsen vid Sveriges kuster som regeringen bestämmer. Den får dock ej utsträckas över mittlinjen i förhållande till annan stat eller annan linje varom överenskommelse träffas med annan stat.

Vad i lagen *föreskrives* om fiske i allmänt vatten gäller även i *fiskezonen*, dock med de begränsningar som *föranledas* av lagen om kontinentalsockeln.

Denna lag avser rätten till fiske inom Sveriges sjöterritorium och *ekonomiska zon*. I fall som särskilt *anges* gäller lagen även svenskt havsfiske utanför *den ekonomiska zonen*.

Vad *som föreskrivs* i lagen om fiske i allmänt vatten gäller även i *Sveriges ekonomiska zon*, dock med de begränsningar som *föranleds* av lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

Bestämmelser om den ekonomiska zonens omfattning finns i lagen (0000:000) om Sveriges ekonomiska zon.

33 e §²

Bestämmelserna i 33 a och 33 b §§ *gälla* även vid fiske från svenskt fartyg på internationellt vatten utanför *svensk fiskezon*.

Bestämmelserna i 33 c § *skola jämväl* tillämpas på sådant vatten beträffande redskap som utsatts från svenska fartyg.

Bestämmelserna i 33 a och 33 b §§ *gäller* även vid fiske från svenskt fartyg på internationellt vatten utanför *Sveriges ekonomiska zon*.

Bestämmelserna i 33 c § *skall även* tillämpas på sådant vatten beträffande redskap som utsatts från svenska fartyg.

33 f §³

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om fiskets vård och bedrivande inom område som avses i 1 § första stycket samt för svenskt havsfiske utanför *fiskezonen*.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om fiskets vård och bedrivande inom område som avses i 1 § första stycket samt för svenskt havsfiske utanför *den ekonomiska zonen*.

¹ Senaste lydelse 1977:449.

² Senaste lydelse 1975:176.

³ Senaste lydelse 1975:176.

40 a §⁴

Har ett brott mot denna lag eller mot någon föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, förövats i *fiskezonen*, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Har ett brott mot denna lag eller mot någon föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, förövats i *den ekonomiska zonen*, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Denna lag träder i kraft den

⁴ Senaste lydelse 1985:935.

6 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med
naturresurser m.m.

Prop. 1992/93:54
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*²

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 §

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. skall tillämpas enligt vad som är föreskrivet i plan- och bygglagen (1987:10), vattenlagen (1983:291), miljöskyddslagen (1969:387), naturvårdslagen (1964:822), lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter, väglagen (1971:948), lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, lagen (1978:160) om vissa rörledningar, luftfartslagen (1957:297), minerallagen (0000:000) och lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. skall tillämpas enligt vad som är föreskrivet i plan- och bygglagen (1987:10), vattenlagen (1983:291), miljöskyddslagen (1969:387), naturvårdslagen (1964:822), lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter, väglagen (1971:948), lagen (1902:71 s. 1) innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, lagen (1978:160) om vissa rörledningar, luftfartslagen (1957:297), minerallagen (0000:000), lagen (1966:314) om kontinentalsockeln *och lagen (0000:000) om Sveriges ekonomiska zon.*

Om tillåtligheten av ett visst exploateringsföretag eller annat ingrepp i miljöen skall prövas enligt flera av de lagar som anges i första stycket, tillämpas 2 och 3 kap. i denna lag endast vid den prövning som först äger rum.

Denna lag träder i kraft den

¹ Lagen omtryckt 1987:247.

² Lydelse enligt prop. 1988/89:92.

7 Förslag till Lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

Prop. 1992/93:54
Bilaga 2

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (1966:314) om kontinentalsockeln dels att 4, 7 och 10 §§ skall ha följande lydelse, dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Vid tillstånd kan fogas föreskrift som är påkallad från allmän synpunkt, såsom föreskrift om företagens ledning, sättet för arbetenas utförande, anläggningar på kontinentalsockeln för arbetena, karta över arbetena, provtagning, rapportering rörande verksamheten, användningen av produkterna och åtgärder till bevarande av fyndighet eller borrhål, samt föreskrift till förebyggande av vattenförorening eller till skydd för sjöfarten, fisket eller annat allmänt eller enskilt intresse.

Vid tillstånd skall fogas de villkor som är påkallade från allmän synpunkt, såsom villkor om företagens ledning, sättet för arbetenas utförande, anläggningar på kontinentalsockeln för arbetena, karta över arbetena, provtagning, rapportering rörande verksamheten, användningen av produkterna och åtgärder till bevarande av fyndighet eller borrhål, samt de villkor som behövs till skydd för miljön eller till skydd för sjöfarten, fisket eller annat allmänt eller enskilt intresse.

När tillstånd meddelas, kan bestämmas i vilken omfattning undersökning eller utvinning skall ske för att den rätt som grundas på tillståndet skall äga bestånd.

Tillstånd kan även förbindas med villkor om statligt deltagande i verksamheten eller om utgivande till staten av avgifter för tillståndet, beräknade i förhållande till mängden eller värdet av utvunna produkter eller på annat sätt, eller av andel av produkterna eller med annat liknande villkor.

7 §

Meddelas tillstånd enligt denna lag i fråga om viss naturtillgång på område som omfattas av förut meddelat tillstånd avseende annan naturtillgång, får arbete för undersökning eller bearbetning som verkställs på grund av först uppkommen rättighet icke hindras på grund av rättighet som tillkommit senare. Uppstår tvist om hur de särskilda slagen av arbete skola bedrivas, skall tillsynsmyndigheten, med iakttagande av föreskrift som enligt 4 § har fogats vid tillståndet, bestämma hur arbetena skola ordnas för att innehavaren av äldre rättighet skall kunna driva sitt arbete ändamålsenligt och med minsta förfång för den senare rättsinnehavaren.

Meddelas tillstånd enligt denna lag i fråga om viss naturtillgång på område som omfattas av förut meddelat tillstånd avseende annan naturtillgång, får arbete för undersökning eller bearbetning som verkställs på grund av först uppkommen rättighet icke hindras på grund av rättighet som tillkommit senare. Uppstår tvist om hur de särskilda slagen av arbete skall bedrivas, skall tillsynsmyndigheten, med iakttagande av villkor som enligt 4 § har fogats vid tillståndet, bestämma hur arbetena skall ordnas för att innehavaren av äldre rättigheter skall kunna driva sitt arbete ändamålsenligt och med minsta förfång för den senare rättsinnehavaren.

Detsamma gäller om tillstånd meddelas enligt lagen (0000:000) om Sveriges ekonomiska zon på område

som omfattas av förut meddelat tillstånd enligt lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

10 §

Inom anläggning och säkerhetszon utanför territorialgränsen tillämpas svensk lag med undantag av bestämmelserna i gruvlagen (1974:342), lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter, vattenlagen (1983:291) och lagstiftningen angående jakt och fiske. Därvid anses anläggningen och zonen belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

Produkt som frambringats utanför Sverige.

Inom anläggning och säkerhetszon utanför territorialgränsen tillämpas svensk lag med undantag av bestämmelserna i *miljöskyddslagen* (1969:387), gruvlagen (1974:342), lagen (1974:890) om vissa mineralfyndigheter, vattenlagen (1983:291) och lagstiftningen angående jakt och fiske. Därvid anses anläggningen och zonen belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

territorialgränsen anses utvunnen i

10 a §

Gäller ett tillstånd enligt denna lag verksamhet som skall bedrivas utanför territorialgränsen, får regeringen, om det finns särskilda skäl, som villkor ange att prövning enligt miljöskyddslagen (1969:387) skall ske hos den myndighet som regeringen bestämmer. Vad som nu har föreskrivits gäller endast om tillstånd enligt miljöskyddslagen behövs för en motsvarande verksamhet innanför territorialgränsen.

Miljöskyddslagen skall tillämpas på en verksamhet som omfattas av villkor enligt första stycket. Regeringen skall ange vilken myndighet som skall utöva tillsyn enligt miljöskyddslagen över verksamheten.

1. Denna lag träder i kraft den

2. Bestämmelserna i 10 a § skall inte tillämpas i fråga om tillstånd enligt 3 § som meddelats före ikraftträdandet. Detsamma gäller tillstånd som har meddelats i enlighet med villkor i sådant tillstånd.

8 Förslag till Förordning om ändring i förordningen (1980:789) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

Prop. 1992/93:54
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § och 4 kap. 6 § förordningen (1980:789) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. Förbud mot förorening från fartyg.

1 §²

I fråga om utsläpp av olja från fasta eller flytande plattformar och från andra fartyg som inte är oljetankfartyg och har en bruttodräktighet under 400 registerton gäller i stället för 2 kap. 2 § första stycket lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg de föreskrifter som meddelas av sjöfartsverket.

I fråga om utsläpp av olja från fartyg som befinner sig i Sveriges ekonomiska zon utanför Östersjöområdet gäller i stället för 2 kap. 2 § första stycket lagen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg de föreskrifter som meddelas av sjöfartsverket.

4 kap. Fartygs konstruktion, m.m.

6 §³

Svenska fartyg som avses i 2 § första stycket får inte användas till sjöfart, om de saknar internationellt oljeskyddscertifikat. Detsamma gäller utländska fartyg av samma storlek inom Sveriges sjöterritorium. Dessa får dock i stället för certifikat ha en motsvarande handling utfärdad av behörig utländsk myndighet.

Svenska kemikalietankfartyg som avses i 2 § tredje stycket får inte användas till sjöfart, om de saknar internationellt föroreningsskyddscertifikat för transport av skadliga flytande ämnen i bulk. Detsamma gäller utländska kemikalietankfartyg inom Sveriges sjöterritorium. Dessa får dock i stället för certifikat ha en motsvarande handling utfärdad av behörig utländsk myndighet.

Svenska fartyg som avses i 2 § första stycket får inte användas till sjöfart, om de saknar internationellt oljeskyddscertifikat. Detsamma gäller utländska fartyg av samma storlek inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon. Dessa får dock i stället för certifikat ha en motsvarande handling utfärdad av behörig utländsk myndighet.

Svenska kemikalietankfartyg som avses i 2 § tredje stycket får inte användas till sjöfart, om de saknar internationellt föroreningsskyddscertifikat för transport av skadliga flytande ämnen i bulk. Detsamma gäller utländska kemikalietankfartyg inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon. Dessa får dock i stället för certifikat ha en motsvarande handling utfärdad av behörig utländsk myndighet.

Sjöfartsverket får föreskriva eller i enskilda fall medge undantag från för-

¹ Förordningen omtryckt 1983:59.

² Senaste lydelse 1982:649.

³ Senaste lydelse 1985:828.

1 Senaste lydelse 1989:808.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1992/93:54

Bilaga 2

bud som avses i första eller andra stycket, om det på annat sätt visas att fartyget uppfyller föreskrifterna i MARPOL 73/78 eller om det i övrigt föreligger särskilda skäl.

Denna förordning träder i kraft den

9 Förslag till Förordning om ändring i sjötrafikförordningen (1986:300)

Prop. 1992/93:54
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2–4 §§, 2 kap. 1, 2 och 4 §§ samt 3 kap. 2 och 4 §§ sjötrafikförordningen (1986:300) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap. Allmänt

2 §¹

För sjötrafik inom Sveriges sjöterritorium tillämpas, om inte annat anges i 3 §, den i London den 20 oktober 1972 avslutade konventionen om internationella regler till förhindrande av kollisioner till sjöss (de internationella sjövägsreglerna) med de ändringar som beslutades av den Internationella Sjöfartsorganisationen (IMO) den 19 november 1981 och den 19 november 1987. Konventionen med 1981 och 1987 års ändringar publiceras i svensk översättning i Sjöfartsverkets författningssamling.

För sjötrafik inom Sveriges sjöterritorium *och ekonomiska zon* tillämpas, om inte annat anges i 3 §, den i London den 20 oktober 1972 avslutade konventionen om internationella regler till förhindrande av kollisioner till sjöss (de internationella sjövägsreglerna) med de ändringar som beslutades av den Internationella Sjöfartsorganisationen (IMO) den 19 november 1981 och den 19 november 1987. Konventionen med 1981 och 1987 års ändringar publiceras i svensk översättning i Sjöfartsverkets författningssamling.

3 §

För sjötrafik inom Sveriges territorium gäller de tillägg till de undantag från de internationella sjövägsreglerna som följer av denna förordning eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av förordningen.

För sjötrafik inom Sveriges territorium *och ekonomiska zon* gäller de tillägg till och undantag från de internationella sjövägsreglerna som följer av denna förordning eller av föreskrifter som har meddelats med stöd av förordningen.

Det finns särskilda bestämmelser för sjötrafik i hamnar, kanaler och särskilda farleder, för trafik med militära fartyg, fartyg i konvoj och sjöflygplan, för sjötrafiken i närheten av sådana fartyg eller sjöflygplan och för trafik med svävare.

4 §

I den mån det inte strider mot tillämplig lag i främmande stat gäller de internationella sjövägsreglerna samt denna förordning och, om inte annat anges, med stöd av förordningen meddelade föreskrifter även för trafik med svenskt fartyg utanför Sveriges sjöterritorium.

I den mån det inte strider mot tillämplig lag i främmande stat gäller de internationella sjövägsreglerna samt denna förordning och, om inte annat anges, med stöd av förordningen meddelade föreskrifter även för trafik med svenskt fartyg utanför Sveriges sjöterritorium *och ekonomiska zon*.

2 kap. Föreskrifter för trafiken

² Bestämmelserna i 10 a § skall inte tillämpas i fråga om tillstånd enligt 3 § som meddelats före ikraftträdandet. Detsamma gäller tillstånd som har meddelats i enlighet med villkor i sådant tillstånd.

1 §

Sjöfartsverket meddelar de föreskrifter som behövs med hänsyn till sjösäkerheten vid förande av fartyg.

Sjöfartsverket meddelar de föreskrifter som behövs med hänsyn till sjösäkerheten vid förande av fartyg i *Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon*.

2 §

Länsstyrelsen får efter samråd med sjöfartsverket meddela föreskrifter om fartbegränsning, förbud mot ankring eller begränsning i rätten att utnyttja vattenområde för båtävling, vattenskidåkning eller liknande sporter. Länsstyrelsen får efter samråd med sjöfartsverket meddela föreskrifter om andra begränsningar och förbud som avser rätten att använda ett vattenområde för trafik med fartyg, om föreskriften behövs från miljösynpunkt eller av andra säkerhetsskäl än som anges i 1 § eller för att skydda fisket eller anläggningar för vattenbruk och föreskriften inte gäller handelssjöfarten i allmän farled.

Länsstyrelsen får efter samråd med sjöfartsverket meddela föreskrifter om fartbegränsning, förbud mot ankring eller begränsning i rätten att utnyttja vattenområde för båtävling, vattenskidåkning eller liknande sporter i *Sveriges sjöterritorium*. Länsstyrelsen får efter samråd med sjöfartsverket meddela föreskrifter om andra begränsningar och förbud som avser rätten att använda ett vattenområde i *Sveriges sjöterritorium* för trafik med fartyg, om föreskriften behövs från miljösynpunkt eller av andra säkerhetsskäl än som anges i 1 § eller för att skydda fisket eller anläggningar för vattenbruk och föreskriften inte gäller handelssjöfarten i allmän farled.

Länsstyrelsen får efter samråd med sjöfartsverket även meddela föreskrifter om användande av Sveriges sjöterritorium när de är av tillfällig art.

4 §

Den myndighet som meddelar en föreskrift enligt 1 eller 2 § skall kungöra föreskriften i god tid före ikraftträdandet och ombesörja att föreskrifter som rör Sveriges sjöterritorium utanför kusten eller Ångermanälven söder om Nyland, Väneren, Vättern, Mälaren, Trollhätte kanal, Södertälje kanal eller Göta kanal tas in i publikationen "Underrättelse för sjöfarande".

Den myndighet som meddelar en föreskrift enligt 1 eller 2 § skall kungöra föreskriften i god tid före ikraftträdandet och ombesörja att föreskrifter som rör Sveriges sjöterritorium utanför kusten, *Sveriges ekonomiska zon* eller Ångermanälven söder om Nyland, Väneren, Vättern, Mälaren, Trollhätte kanal, Södertälje kanal eller Göta kanal tas in i publikationen "Underrättelser för sjöfarande".

3 kap. Säkerhetsanordningar för sjöfarten

2 §

Säkerhetsanordningar för sjöfarten får inte inrättas inom Sveriges sjöterritorium utan tillstånd. Säkerhetsanordningar får inte heller ändras, flyttas eller dras in utan tillstånd.

Säkerhetsanordningar för sjöfarten får inte inrättas inom Sveriges sjöterritorium eller *ekonomiska zon* utan tillstånd. Säkerhetsanordningar får inte heller ändras, flyttas eller dras in utan tillstånd.

Frågor om tillstånd enligt första stycket prövas av sjöfartsverket. Tillståndet kan förenas med villkor. Ifråga om radiofyrrar eller andra säkerhetsanordningar med radiosändare gäller radiolagen (1966:755) och kungörelsen (1967:466) om radiosändare.

Sjöfartsverket får föreskriva att tillstånd för inrättande, ändring, flyttning eller indragning av säkerhetsanordningar inte behövs i ett visst område eller för en viss typ av säkerhetsanordningar.

4 §

Om en säkerhetsanordning är bristfällig eller vilseledande och rättelse inte omedelbart sker efter tillsägelse hos den underhållsskyldige eller denne inte kan anträffas omedelbart, får sjöfartsverket på den underhållsskyldiges bekostnad undanröja anordningen eller föranstalta om rättelse.

Om sjöfartsverket finner att belysning eller något annat har anordnats som kan vilseleda sjöfarande, skall verket anmäla förhållandet till länsstyrelsen, om anordningen inte genast kan undanröjas. Länsstyrelsen skall meddela de föreskrifter som behövs för att anordningen utan dröjsmål skall undanröjas. Länsstyrelsen får därvid förelägga vite.

Om sjöfartsverket finner att belysning eller något annat har anordnats i Sveriges sjöterritorium som kan vilseleda sjöfarande, skall verket anmäla förhållandet till länsstyrelsen, om anordningen inte genast kan undanröjas. Länsstyrelsen skall meddela de föreskrifter som behövs för att anordningen utan dröjsmål skall undanröjas. Länsstyrelsen får därvid förelägga vite.

Om sjöfartsverket finner att belysning eller något annat har anordnats i Sveriges ekonomiska zon som kan vilseleda sjöfarande, skall verket meddela de föreskrifter som behövs för att anordningen utan dröjsmål skall undanröjas. Sjöfartsverket får därvid förelägga vite.

Denna förordning träder i kraft den

1 Förteckning av remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Hovrätten för Västra Sverige, Kammarrätten i Stockholm, Justitiekanslern, Riksåklagaren, Överbefälhavaren, Statens räddningsverk, Kustbevakningen, Sjöfartsverket, Luftfartsverket, Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut, Fiskeristyrelsens, Sveriges Geologiska undersökning, Statens naturvårdsverk, Koncessionsnämnden för miljöskydd, Naturvetenskapliga forskningsrådet, Skogs- och jordbrukets forskningsråd, Rikspolisstyrelsen, Boverket, Arbetskyddsstyrelsen, Överstyrelsen för civil beredskap, Gotlands militärkommando, Länsstyrelsen i Gotlands län, Statens vattenfallsverk, Universitets- och högskoleämbetet, Gotlands kommun, Västerviks kommun, Svenska Kommunförbundet, Sveriges Fiskares Riksförbund, Svenska Naturskyddsföreningen, Sveriges Redareförening, Oljeprospektering AB, Kungliga Örlogsmannasällskapet och Svenska Maskinförbundet.

2 Allmänt

2.1 Hovrätten för Västra Sverige: Från de synpunkter hovrätten har att beakta har den inte några erinringar mot de bedömningar och förslag som utredningen lagt fram.

2.2 Kammarrätten i Stockholm: Med hänsyn särskilt till ovissheten när havsrättskonventionen kan komma att träda i kraft och till de obestridliga fördelar, främst inom miljövårdsområdet, vilka inrättandet av en ekonomisk zon skulle medföra, tillstyrker Kammarrätten att en sådan zon etableras. Den föreslagna regleringen är i huvudsak väl ägnad för ändamålet.

2.3 Riksåklagaren: Enligt vår mening krävs ytterligare överväganden när det gäller utformningen av lagtexten och det straffbara området. De lagar som för närvarande reglerar de vatten som ligger utanför territorialgränsen är bl.a. kontinentalsockellagen och lagen om rätt till fiske. Utredningen diskuterar möjligheterna att arbeta in de nu nämnda reglerna i en ny lag om Sveriges ekonomiska zon. Denna tanke avvisades slutligen. Jag instämmer med Överåklagaren vid regionalåklagarmyndigheterna i Göteborg att ytterligare överväganden bör göras i denna fråga. Förutom att man erhåller en bättre överskådlighet av regelsystemet så finns fördelar även att vinna också när det gäller tydligheten och överensstämmelsen mellan de nu föreliggande lagarnas sanktionsystem.

2.4 Sjöfartsverket: Det är enligt Sjöfartsverkets uppfattning bättre om all den lagstiftning som berör den ekonomiska zonen arbetas samman i en lag. Lagstiftningen blir härigenom klarare och lättare att överblicka.

2.5 Boverket: Boverket delar arbetsgruppens bedömning att en svensk eko-

nomisk zon bör inrättas och att så bör ske redan innan havsrättskonventionen ratificerats. Den ekonomiska zonen är, som framgår av promemorian, tillfredsställande utnejslad som begrepp i den allmänna folkkrätten. En lag om svensk ekonomisk zon ger bättre möjligheter att hantera naturresurs- och miljöaspekter inom det område utanför territorialhavsgränsen, där Sverige redan har fiske och kontinentalsockelrättigheter.

2.6 Arbetarskyddsstyrelsen: Arbetarskyddsstyrelsen har, efter hörande av yrkesinspektionen och mot bakgrund av de intressen som styrelsen har att bevaka, inte något att erinra mot innehållet i promemorian.

2.7 Gotlands militärkommando: För CMKG:s del föreligger inte något hinder mot att Sverige inrättar en egen ekonomisk zon. Ett inrättande av en sådan zon skulle, som framhålls i promemorian, vara förenat med olika fördelar, inte minst från miljöskyddssynpunkt. Genom de uttalanden som finns i 1982 års havsrättskonvention torde frågan om svensk jurisdiktion inom zonen i princip vara besvarad.

2.8 Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms Universitet: Lagförslaget, till skillnad från havsrättskonventionens och nästan alla andra liknande lagar med undantag av Norges lag har – även här beteckningen ”Sveriges ekonomiska zon” istället för t.ex. ”svensk exklusiv ekonomisk zon”. Den engelska beteckningen för zonen – Exclusive Economic Zone – har sedan 1972, då diskussionerna kring denna nya zon började, översatts genomgående till svenska med ”ekonomisk zon”. Det kan vara av semantiska skäl. Men med tanke på att ekonomisk zon har en *sui generis* karaktär helt skild från territorialhav och det fria havet, och kuststatens och flaggstatens rättigheter eller friheter och skyldigheter i denna zon inte är exklusiva i ordets egentliga bemärkelse, så kan adjektivet ”exklusiv” i den nationella lagstiftningen antyda att kuststaten anser sig ha en allmän överhöghetsställning i ekonomisk zon.

Kommentarer till del V i havsrättskonventionen fäster oftast stor vikt vid ordet ”exklusiv” och dess eventuella roll i tolkningen av konventionsbestämmelserna till kuststatens fördel. En sådan för kuststaten fördelaktig tolkning blir särskilt viktig när en tvist, mellan kuststaten och flaggstaten beträffande en ”residual right” skall lösas i enlighet med art. 59. Exempel på sådana ”residual rights” är rätten till att inrätta en kärnvapenfri zon utanför territorialhavet eller rätten till att utvidga det neutrala havsområdet i händelse av krig. Någon förklaring på varför ordet ”exklusiv” har uteblivit ges inte i promemorian.

”Ekonomisk zon” är, enligt nämndens mening, inget självbeständigt begrepp. Det är konventionen som har skapat detta begrepp och det är i konventionen som ”ekonomisk zon” har fått en definition. Det är därför viktigt att de åberopade nationella rättigheterna ses i ljuset av den balans som finns mellan rättigheter och skyldigheter i konventionen. Förslag till lag om Sveriges ekonomiska zon är, liksom nästan alla andra nationella lagar om ekonomisk zon, baserat på havsrättskonventionens del V.

Flaggstatens militära verksamhet i kuststatens ekonomiska zon är inte särskilt reglerad i konventionens del V, och den allmänna uppfattningen är att flaggstaten bör vara fri att utöva sådana verksamheter förutsatt att hänsyn

tas till kuststatens rättigheter i zonen (art. 58, 3). Denna frihet balanseras dock med den skyldighet som åläggs konventionsanslutna stater i art. 301. Enligt denna artikel skall konventionsstaten avstå från att använda hot eller bruk av våld mot en stats territoriella integritet eller politiska oberoende eller på något annat sätt som är oförenligt med de folkrättsliga principer som är nedlagda i FN:s stadga.

Möjligheten att utöva militär verksamhet i en annan stats ekonomiska zon är måhända en frihet oberoende av havsrättskonventionen. Skyldigheten i art. 301 är däremot resultatet av de paketlösningar som möjliggjorde att konventionen antogs. För att omöjliggöra eventuella missbruk av ovan nämnda frihet till kuststatens fåfång, bör innehållet av artikel 301 eller dess innebörd införas i lagförslaget som en folkrättslig skyldighet oberoende av konventionen.

2.9 Gotlands kommun: Utredarnas förslag har stora brister i genomgången av vad förslaget egentligen innebär för kommuner och därtill saknas en analys av de kommunala kostnader som förslaget kan medföra varför utredningen behöver en grundlig omarbetning. Om förslaget i sin slutliga utformning på något sätt kommer att beröra en kommun och kommunal verksamhet så måste förslaget vara så utformat att aktuell kommun ges rätt till insyn och medinflytande i de beslut som skall fattas.

2.10 Sveriges Redareförening: Föreningen anser det önskvärt att en internationell harmonisering kommer till stånd även på detta område. I vart fall bör en sådan harmonisering eftersträvas i förhållande till de nordiska länderna och EG-länderna. Föreningen är därför *inte* beredd att f.n. tillstyrka den föreslagna lagstiftningen.

3 Den lagtekniska lösningen

3.1 Riksåklagaren: Enligt 2 § får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer (tillsynsmyndighet) meddela föreskrifter om olika verksamheter i den ekonomiska zonen. Någon tillståndsplikt för dessa verksamheter är dock inte föreskriven i paragrafen. Detta innebär att såsom lagen är uppbyggd i övrigt – med straffsanktioner i första hand för överskridanden av tillstånd för viss verksamhet – krävs att regeringen eller tillsynsmyndigheten har meddelat föreskrifter för just det fall som är i fråga. Förfarandet inger betänkligheter särskilt mot bakgrund av utformningen av lagen i övrigt.

3.2 Sjöfartsverket: Sjöfartsverket utgår från att stadgandet i 2 § 2 förslaget skall förstås så att det inte kommer att vara tillåtet för andra stater att genomföra sjömätning av den svenska ekonomiska zonen. Sådan sjömätning bör få genomföras först efter tillstånd av regeringen.

3.3 Länsstyrelsen i Gotlands län: Lagen om Sveriges ekonomiska zon har karaktären av en ramlag. Länsstyrelsen menar ändå att riksdagen bör fatta beslut om gränserna för Sveriges ekonomiska zon, liksom vilka verksamheter som får bedrivas i detta område. Därefter kan regering eller myndighet som regeringen bestämmer besluta om tillstånd och olika typer av föreskrifter och villkor.

3.4 Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms Universitet: Nämnden konstaterar att även om lagförslaget formmässigt är lika kortfattat som många andra liknande lagar, så skiljer sig förslaget innehållsmässigt från de flesta utländska motsvarigheter, i att det inte gör något uttryckligt anspråk på de rättigheter som havsrättskonventionen tillskriver kuststaterna i den ekonomiska zonen.

Med undantag av Norge, har de övriga västländerna som instiftat lagar för den ekonomiska zonen – och de är få i antalet – valt att räkna upp sina zonerättigheter i samma ordning som i havsrättskonventionens artikel 56. Vederbörande lagar i USA, Sovjetunionen, Spanien och Frankrike hör till denna kategori. Sverige däremot har följt Norges exempel med att utan att göra anspråk på olika kategorier av rättigheter (suveräna rättigheter, exklusiv jurisdiktion, jurisdiktion osv.) göra gällande vilka lagar som i fortsättningen kommer att tillämpas på olika verksamheter i den ekonomiska zonen. De åberopade lagarna är lagen (1950:596) om rätt till fiske, lagen (1966:314) om kontinentalsockeln, lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg och lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten.

Vad avser lagen om rätt till fiske är huvudfrågan om en lag som skrivits för att gälla i fiskevatten under statens suveränitet utan vidare skall kunna tillämpas inom ramen för en ny rättsordning där andra stater, under vissa villkor, kan ha rätt till fiske enligt artikel 62 i konventionen. Även om det är ett rent hypotetiskt antagande att Sverige en dag skulle sakna kapacitet att fånga hela den tillåtna fångstmängden inom den svenska ekonomiska zonen och att därmed andra stater skulle få möjlighet att hävda sina fiskerättigheter i zonen, så får man inte glömma att i händelse av en mellanstatlig tvist angående rättigheterna och skyldigheterna i en ekonomisk zon, så blir det den *folkrättsliga* tolkningen av konventionsbestämmelserna som kommer att spela den avgörande rollen – oavsett om tvistande stater har tillträtt konventionen eller ej. Det är således viktigt att den nationella lagen både formmässigt och innehållsmässigt överensstämmer med konventionen.

Då det gäller begränsade suveräna rättigheter och en begränsad jurisdiktion för kuststaten (s. 42), så anser nämnden det rimligt att i själva lagen betona vilka rättigheter som staten gör anspråk på. Betydelsen av en sådan uppräknning av rättigheter i lagen blir mer tydlig när hänsyn tas till andra rättigheter som konventionstexten inte uttryckligen tillägger varken kuststaten eller andra stater, de s.k. "residual rights".

Enligt artikel 59 i konventionen skall tvisten mellan kuststaten och andra stater angående i konventionen icke-specificerade rättigheter biläggas "med hänsyn tagen till den vikt berörda intressen har såväl för respektive parter som för hela det internationella samfundet". Fakultetsnämnden vill framhålla att den lagstiftningsteknik som har använts i det aktuella fallet kan begränsa Sveriges möjligheter att hävda någon annan rättighet förutom den som klart nämns i lagen. Att t.ex. i lagen nämna bara två befintliga författningar beträffande havsföroreningar istället för att göra ett allmänt anspråk på jurisdiktion för *all* sorts havsförorening kan måhända ge upphov till misstolkningar att endast dessa två former av föroreningar är viktiga. Åtskilliga stater har valt att räkna upp rättigheterna enligt konventionstexten med un-

dantag av den sista kategorin, som nämns i art. 56 (c), nämligen "andra rättigheter och skyldigheter enligt denna konvention". Några stater har fördelaktigt ersatt denna formulering med "andra av folkrätten erkända rättigheter".

Ytterligare vill nämnden framhålla, att syftet med lagstiftningen naturligtvis skall vara att säkerställa största möjliga rättigheter i den ekonomiska zonen för Sverige. Men det är samtidigt nödvändigt – med tanke på den ekonomiska zonen legala status och dess *sui generi* karaktär – att lagens substans stämmer med andan i konventionens del V. En lösning på problemet kan vara en referens i lagen till tillämpligheten av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser då en viss rättighet eller skyldighet inte direkt nämns i lagen eller i föreskrifter eller villkor som kommer att meddelas med stöd av lagen. Då blir det flaggstaten som för varje omtvistad rättighet i Sveriges ekonomiska zon måste bevisa att denna rättighet har blivit en del av allmän folkrätt.

3.5 Naturskyddsföreningen i Järfälla: Det lagförslag som framlagts uppfattas mer som ett uttryck för den tidigare bilden att havet är oändligt, och att de tillgångar havet och havsbotten gömmer är exploateringsbara utan noggranna bedömningar.

4 Marinvetenskaplig forskning

4.1 Kustbevakningen: Vi finner det angeläget påpeka vikten av att myndigheten bereds möjlighet att medverka i beredningen av dessa ärenden.

4.2 Statens Meteorologiska och Hydrologiska Institut, SMHI: Det är angeläget att understryka att tillkomsten av havsrättskonventionen och flera länders successiva tillämpning av konventionens anda avsevärt har försvårat den marina undersöknings- och forskningsverksamhet som SMHI och andra bedriver i internationellt samarbete. SMHI föreslår därför att för monitoring och forskningsexpeditioner av gemensamt intresse för länderna runt Östersjön tillämpas ett tillståndssystem likt det som tillämpas för andra länders fiskefartyg.

Det licensierade fisket bedrivs med kort varsel och huvudsakligen inom områden som kan förutses. De monitoringexpeditioner som planeras inom det för Helsingforskommissionens signatärsstater gemensamma "Baltic Monitoring Programme" (BMP) för Östersjön och Kattegatt bedrivs däremot alltid på bestämda positioner, programmets innehåll är alltid känt och en samordnad preliminär tidsplanering finns i november att tillgå för nästa år hos HELCOM-sekretariatet, liksom hos SNV och SMHI. Detta talar för att alla monitoring-expeditioner skulle kunna ges samma smidiga behandling som det utländska licensierade fiskeutövandet.

Marina forskningsprojekt med deltagande av institutioner från flera länder genomförs enligt planer som utarbetas med mycket god framförhållning och där de deltagande länderna är informerade i god tid. Ansökningstiden utgör här inget större problem, men undersökningarnas art kräver ofta en stor flexibilitet i tillståndsutformningen. Löpande resultatutvärdering ger

anledning till successiva förändringar av planeringen för att uppnå bästa utnyttjande av undersökningsresurser. Även i detta sammanhang borde rutiner liknandet det för fiske kunna tillämpas.

Det är angeläget att ta fram rutiner för hantering av tillstånd för undersökningar inom svensk EEZ i samband med akuta händelser i havsmiljön.

4.3 Fiskeristyrelsen: Den möjlighet som finns att upprätta mellanstatliga avtal måste utnyttjas. Därvid bör generella tillstånd till forskningsverksamhet kunna ges under en längre tid, förslagsvis ett år. De flesta forsknings- och undersökningsaktiviteter både på nationell nivå och t.ex. inom ICES är planerade på kalenderårsbasis. Den politiska avspänning som nu råder i Östersjöområdet borde underlätta ett sådant förfarande.

Tillstånd bör som för närvarande knytas till fartyg och ej till person. I dag tillämpas reglerna så att särskilt tillstånd ej krävs för utländsk forskare ombord på svenskt fartyg i svensk zon.

Fiskeristyrelsen anser att tillståndsgivningen för forskning och undersökningar inom främmande stats ekonomiska zon måste underlättas. Antingen genom att lagtexten ändras eller att tillämpningen t.ex. genom mellanstatliga avtal bidrar till ett smidigare förfaringsätt än i dag.

Detta ställer krav på forsknings-, undersöknings- och övervakningsresurser. Sverige har idag endast ett havsgående undersökningsfartyg med uthållighet för större expeditioner. Sveriges stora arealer inom en ekonomisk zon kräver ökade resurser i detta avseende om vi skall kunna nå upp till det ansvar som konventionen fordrar. Vi är under nuvarande förhållande i hög grad beroende av samarbete med andra stater. Allt bör därför göras för att underlätta det internationella samarbetet när det gäller undersökningar och forskning. När det gäller fiskbestånden, som är gemensamma, måste vård och nyttjande av dessa alltid bygga på undersökningar som är samordnade och kan drivas utan hänsyn till zongränser.

4.4 Institutionen för geologi och geokemi vid Stockholms universitet: Paragrafen om marin forskning bör ange dels hur långt i förväg som tillstånd skall inlämnas, t.ex. 6 månader före avsedd expedition, dels att svar skall lämnas senast 3 månader efter ansökans inlämnande; svävande uttryck som "ej kommer att fördröjas eller förvägras på ett orimligt sätt" bör undvikas. Paragrafen bör anges klarare att alla fredlig grundforskning relativt automatiskt kan påräkna tillstånd även när det gäller projekt på enskild forskarnivå. Ytterligare skäl för denna liberala tolkning är att fri forskning knappast kan rubriceras som ett hot mot ett lands intressen i dess ekonomiska zon. Situationen är däremot helt annorlunda vad gäller t.ex. omfattande exploateringar – dylika ansökningar bör givetvis kräva noggrann prövning.

Generellt kan framföras att om inte 7 § i förslaget ges en mer generös tolkning och tillämpning än vad som nu ofta varit fallet internationellt sett, kommer detta att innebära fortsatta avsevärda frustrationer för många forskare inom oceanografien. Egen erfarenhet anges att den nämnda tidsregeln är av vikt – många fall (inte minst avseende arbeten på Sydamerikas Shelf) kan anges där det överhuvudtaget inte givits något svar, trots förfrågningar i mycket god tid. I andra fall när det besökta landets forskare inbjudits att delta i en viss expedition, har vederbörande forskare funnits till hands

först när expeditionen är över. Vid andra tillfällen har tillstånd ej givits i god tid, trots ansökan i god tid och trots att projektet varit i värdlandets eget explicita intresse och delvis på dess initiativ. Vidare bör man inte ge alltför stor vikt vid att det främst är internationellt eller bilateralt beslutade projekt som bör få tillstånd – vilket givetvis skall ske – utan också att projekt på enskild forskarnivå relativt lätt ska tillåtas. Om så inte blir fallet kommer många småprojekt att kvävas i sin linda p.g.a. överdrivna byråkratiskrav och alltför stor tidsutdräkt – och ett otal storprojekt har startat på småprojektbasis.

4.5 Göteborgs universitets marina forskningscentrum: Det bör, om en svensk ekonomisk zon införs, klart framgå av den föreslagna lagtexten, tillhörande föreskrifter eller eventuella mellanstatliga avtal, vem som skall ansöka om tillstånd för forskning i den ekonomiska zonen och för vem tillståndet gäller – fartyg eller den enskilde forskaren.

Paragraf 7 medger vidare att utländsk forskare genom mellanstatliga avtal ges rätt att forska i Sveriges ekonomiska zon. Hur dessa avtal påverkar forskningsfartygens tillträde till den ekonomiska zonen bör närmare klargöras. Behövs över huvud taget notifikation/tillstånd för fartyget om kravet på mellanstatligt avtal är uppfyllt? Om tillstånd skall sökas, skall det ske för varje inpassage i den ekonomiska zonen eller kan det mellanstatliga avtalet ge en mer generell rätt till inpassage och forskning – utan notifikation? Det är också angeläget, inte minst för samarbetet inom marin miljöforskning och övervakning, att utländska forskningsfartyg kan ges generella tillstånd att operera i svenska vatten under längre perioder när de är knutna till samarbete med pågående svenska projekt (t.ex. SNV:s projektområde 1990–1995 om storskaliga processer i Skagerak resp. Östersjön, där samarbetet med kringliggande nationer är av största värde). Vidare är det oklart vad som gäller för utländsk forskare som medföljer *svenskt* forskningsfartyg inom den svenska ekonomiska zonen. Anses forskaren automatiskt erhållit tillstånd när hans vistelse i Sverige godkändes, t.ex. via en inbjudan att delta i forskningsprojektet? Idag tycks inga hinder föreligga för utländska forskare att från svenska fartyg utforska vare sig territorialhavet eller fiskezonen.

5 Tillsyn m.m.

5.1 Riksåklagaren: Enligt 16 § får vid en överträdelse som avses i 14 § och som medfört mycket omfattande skador på miljön eller risk för sådana skador "ett fartyg kvarhållas". Av texten framgår emellertid inte på vem det ankommer att fatta ett sådant beslut eller hur ett sådant beslut skall verkställas och inte heller vilka rättsverkningar som kan följa av beslutet. Det framgår vidare inte om ett sådant beslut kan överklagas.

I texten anges vidare att fartyget "omedelbart skall frisläppas" om godtagbar säkerhet ställs. Det bör enligt min mening klart framgå vilket förhållande en nu angiven åtgärd intar i förhållande till institutet kvarstad. Med tanke på att den säkerhet som skall ställas för att möjliggöra ett "frisläppande" även skall omfatta ett beräknat bötesbelopp bör det enligt min mening vara

helt klart hur denna fråga skall handläggas. Något direkt stöd i lagtexten syntes inte en sådan åtgärd ha. Inte heller framgår om kvarstadsinstitutet kan användas vid sidan om det nu omnämnda förfarandet.

5.2 Överbefälhavaren: Den 1 april 1991 infördes en ny lag om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m. Enligt 4 § i lagen får som skyddsobjekt bl.a. förklaras anläggningar eller områden som används eller är avsedda för energiförsörjning, vattenförsörjning etc. Enligt 5 § i samma lag får också andra anläggningar och områden förklaras vara skyddsobjekt om de är av betydelse för totalförsvaret och då Sverige bl.a. är i krig eller krigsfara föreligger.

Överbefälhavaren utesluter inte att vissa anläggningar, områden m.m. kan förklaras som skyddsobjekt och att försvarsmakten därmed kan ställas inför uppgifter att medverka i bevakningen av skyddsobjektet. Frågan får särskild betydelse eftersom den nya lagen om skydd för samhällsviktiga anläggningar m.m. är tillämplig vid skydd mot sabotage och terrorism. Det kan särskilt komma att gälla vid konstgjorda öar och andra anläggningar med tillhörande säkerhetszoner. Detta innebär också att polisens uppgifter påverkas.

Som antytts i promemorian finns särskilda föreskrifter om försvarsmaktens ingripande vid kränkningar av svenskt territorium, den s.k. IKFN-förordningen (1982:756). Enligt den skall försvarsmakten medverka vid kontroll av sjöfarten och luftfarten inom svenskt territorium och svensk fiskezon. Även 29–31 §§ i samma förordning bör ändras.

De uppgifter som redan i dag åligger försvarsmakten att medverka vid tillsyn av utländskt fiske och i övrigt vid behov biträda civila myndigheter vid ingripanden mot fartyg och luftfart bör också avse den ekonomiska zonen. Därigenom måste IKFN-förordningen ändras. Det bör påpekas att Överbefälhavaren inte har någon erinran mot promemorians förslag att Kustbevakningen skall utöva tillsyn över efterlevnaden av bestämmelser som gäller för den ekonomiska zonen enligt förslaget till ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning.

5.3 Kustbevakningen: Kustbevakningen förutsätts i promemorian få ansvaret för övervakning och tillsyn inom den ekonomiska zonen. Detta finner Kustbevakningen vara en naturlig vidareutveckling av de arbetsuppgifter som redan åvilar myndigheten inom territorialhavet och fiskezonen.

Behovet av övervakningsresurser kommer emellertid att öka då den ekonomiska zonen inrättas.

Kustbevakningen anser dock att behoven i princip kan tillgodoses genom tidigareläggning av vissa redan planerade projekt.

Inrättandet av en svensk ekonomisk zon innebär enligt föreliggande förslag ökade arbetsuppgifter för Kustbevakningen rörande tillsyn och lagövervakning.

Merparten av ökningen faller inom vattenföroreningsstillsynen och kommer att erfordra en övervakningskapacitet som överstiger nuvarande nivå. Vid anläggningar för utvinning av energi i starkt trafikerade vatten som Östersjön, Kattagatt och Skagerak bedöms behovet av övervakning komma att öka främst inom sektorerna miljöskydd, fiskerikontroll och sjötrafikövervakning.

Behovet av att säkerställa möjligheterna till övervakning och ingripanden

i flera och större områden samtidigt ökar i takt med den vidgade jurisdiktionen. Nuvarande materiella och personella resurser bedöms för närvarande inte svara mot behovet.

Kustbevakningen bedömer att behovet kan tillgodoses genom att anskaffningen av ytterligare ett planerat utsjöbevakningsfartyg av typ KBV 181 tidigareläggs. Vidare bör det i räddningstjänstutredningen nämnda fjärde flygplanet tillföras kustbevakningen. För Västerhavets behov föreslås ett nytt kombinerat miljöskydds- och övervakningsfartyg komma till stånd.

Personalbehov för redovisade tillkommande enheter bedöms uppgå till tjugo personer.

5.4 Rikspolisstyrelsen: Styrelsen ansluter sig till uppfattningen att en ekonomisk zon bör inrättas och att det i första hand bör ankomma på Kustbevakningen att bevaka denna zon. Om detta bevakningsområde, i enlighet med promemorieförslaget, uttryckligen anges i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisär övervakning, torde de befogenheter som tillkommer kustbevakningstjänstemännen vara tillräckliga för att bevakningen från rättsliga utgångspunkter skall kunna bedrivas på ett effektivt sätt. En annan sak är att Kustbevakningen, som också antyds i promemorian, torde komma att behöva resursförstärkningar för att också i den praktiska tillämpningen kunna genomföra en effektiv bevakning.

5.5 Gotlands militärkommando: I promemorian behandlas inte närmare i vad mån eller hur en kuststat skall hävda sin ekonomiska zon gentemot andra stater. Kränkningar av olika slag är tänkbara och kan i varje fall inte uteslutas under krig och neutralitet. Frågan bör ställas om det är tillåtet enligt folkrätten att använda vapenmakt för att skydda sina intressen i zonen. Det torde vara angeläget att den frågan belyses under det fortsatta lagstiftningsarbetet.

De redan gällande författningarna om fisket i den svenska fiskezonen och om kontinentalsockeln medför vissa rättigheter och skyldigheter för Sverige. Övervakningen av området är en av skyldigheterna. Såsom anförs i promemorian kräver ett inrättande av en svensk ekonomisk zon att kapaciteten för övervakning förbättras. Ansvaret för övervakningen av zonen åvilar i första hand Kustbevakningen. Även andra myndigheter, exempelvis polisen, tullen och försvarsmakten, kan emellertid också få utvidgade uppgifter till följd av ett inrättande av en ekonomisk zon.

Kustbevakningen kan således komma att behöva biträde av militära myndigheter vid övervakningen. Under fredstid torde för CMKG:s del en sådan uppgift normalt inte orsaka några praktiska problem som inte kan bemästras.

Emellertid förefaller det givet att det i samband med ett inrättande av en svensk ekonomisk zon görs tillägg till eller ändringar i IKFN-förordningen. Även om förordningen för närvarande reglerar försvarsmaktens ingripanden vid kränkningar av Sveriges territorium under fred och neutralitet och en ekonomisk zon utgör ett område utanför territorialhavet synes erforderliga bestämmelser kunna inarbetas i detta regelverk. Härutöver bör ett inrättande av en zon medföra att ändringar görs även i ÖB:s kungörelse rörande IKFN och i Sam Incident. Genom dessa åtgärder torde ett tillfredsställande regelverk föreligga för försvarsmaktens agerande under fred och neutralitet.

5.6 Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms Universitet: Lagförslaget föreskriver att om en överträdelse av denna lag kan medföra betydande olägenheter ur miljösynpunkt, får tillsynsmyndigheten preja och inspektera farttyget. Det är visserligen i överensstämmelse med konventionen att endast omfattande föroreningar medför ansvar, men en sådan formulering torde lägga bevisbördan på kuststaten. Å andra sidan, stryker man ordet "betydande" i 15 § så kommer bevisbördan rimligen att ligga på flaggstaten att bevisa att olägenheten ur miljösynpunkt *inte* är betydande.

5.7 Sveriges fiskares Riksförbund: I fråga om fisket bör det nuvarande regelsystemet kunna bibehållas, dvs. vad som redan tillämpas för fiskezonen. Vi vill i sammanhanget framhålla behovet av en god och kontinuerlig övervakning av det fiske av utländska fartyg som är tillåtet i zonen.

Ett inrättande av en ekonomisk zon innebär också, såvitt vi kan bedöma ökade möjligheter att tillse att reglerna för förhindrande av föroreningar och skydd för den marina miljön följs. Även här kommer att ställas större krav på övervakning, men förbundet anser detta vara en fråga av mycket stor vikt för yrkesfisket. Vi vill också i detta sammanhang erinra om den mycket stora oro som yrkesfisket känner inför en eventuell framtida oljeutvinning i Östersjön och de stora negativa konsekvenserna detta kommer att få både för fisket och den marina miljön som helhet.

6 Tillämpning lag m.m.

6.1 Överbefälhavaren: Väsentligt är att Sverige får en exklusiv jurisdiktion över sådana öar och anläggningar på sätt som föreslås i 17 § i lagförslaget.

6.2 Räddningsverket: Räddningsverket biträder den principiella uppfattningen att svensk lagstiftning ska tillämpas inom den ekonomiska zonen. Som framgår av promemorian är detta förhållande redan rådande enligt lagen om kontinentalsockeln.

Att räddningstjänstlagen tillämpas bör innebära att en godtagbar kommunal räddningstjänst genom 43 § kan arangeras utan orimlig ekonomisk belastning för enskilda kommuner.

Om anläggningarna ska anses belägna inom den närmaste delen av Sveriges sjöterritorium, enligt 17 § i förslaget till Lag om Sveriges ekonomiska zon, ser räddningsverket det nödvändigt att gränsdragning mellan kommunerna i territorialhavet till alla delar är utklarad. Vidare är det nödvändigt vid t.ex. tillståndsgivning till etablering i zonen att kommuntillhörighet fastställs.

6.3 Överstyrelsen för civil beredskap: Eftersom svensk lagstiftning kommer att gälla på anlagda konstgjorda öar är det viktigt att läns och kommuners ansvarsområden inom den ekonomiska zonen avgränsas för att klargöra respektive myndigheters ansvar främst inom räddningstjänstområdet.

6.4 Arbetarskyddsstyrelsen: Styrelsen anser det vara betydelsefullt att svensk lag skall tillämpas på konstgjorda öar, anläggningar och konstruktioner samt i förekommande fall inom säkerhetszonen. Det är viktigt att arbetsmiljölagen kan bli tillämplig liksom arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter.

6.5 Svenska Kommunförbundet: Enligt promemorians förslag kommer kommunerna att få ansvaret för räddningstjänsten på konstgjorda öar och andra anläggningar samt i säkerhetszonen om högst 500 meters radie utanför anläggning inom den ekonomiska zonen. Ett sådant ansvar är enligt styrelsens mening inte rimligt eller praktiskt och ekonomiskt genomförfart.

Det kan inte ligga i räddningstjänstlagstiftningens intentioner att en enskild kommun skall göra räddningsinsatser till havs vare sig innanför eller utanför Sveriges territorialgräns. Däremot kan – och bör – staten utnyttja enskilda kommuners räddningstjänst för här avsett ändamål men då på ren entreprenadbasis. Vid tillståndsgivningen bör krävas att ägaren eller innehavare av här berörda anläggningar själv skall svara för beredskap och insatser för räddningstjänst på berörd anläggning.

6.6 Gotlands kommun: I 17 § av förslaget sägs att svensk lag skall tillämpas på konstgjorda öar, anläggningar, konstruktioner och inom säkerhetszoner. Efter en redogörelse om hur diskussionen var vid införandet av kontinentalsockellagen kommer utredarna fram till att en sådan uppräknings görs i kontinentalsockellagen av de lagar som ej skall vara tillämpliga på anläggningar enligt den lagen inte låta sig göras i lagen om den ekonomiska zonen. Detta med hänsyn till de svårigheter som finns för att förutse vilka verksamheter som blir aktuella. Till följd av detta synsätt har man inte heller lagt ner någon möda på att utreda vilka effekter och vilken myndighet som berörs av svensk lags tillämpning på dessa platser. Detta har överlämnats åt framtiden att utvisa. Det enda som angetts berör räddningstjänstlagens bestämmelser. Här anges på s. 90 följande ”Kommunerna kommer att ha ansvaret för den kommunala räddningstjänsten även på anläggningar och i säkerhetszoner inom den ekonomiska zonen”. Denna anmärkningsvärda slutsats går inte att hitta stöd för i räddningstjänstlagen där det endast anges att kommunen svarar för räddningstjänsten inom kommunen och att den kommunala räddningstjänstplanen skall innehålla uppgifter om hamnar och deras gränser i vattnet. I den räddningstjänstplan som upprättats av Gotlands kommun har i vart fall inte ansvarsområdet utsträckts till att omfatta den del av havet som den ekonomiska zonen avses omfatta.

Inget sägs heller om den hälso- och sjukvård som styrs av svensk lag med en ansvarsfördelning som anknyter till den kommunala självstyrelsen och kommunens territorium (Gotlands kommun ingår inte i något landsting.) Likadant är förhållandet för den kommunala byggnadsnämndens verksamhet. Skall dessa kommunala angelägenheter även utsträckas på samma sätt som räddningstjänstens påstådda tillämpning eller skall den princip råda som angetts för miljöskyddslagen och naturresurslagen. Detta behöver belysas ytterligare.

Det framlagda lagförslaget innehåller flera oklarheter som kräver ytterligare utredning innan förslaget kan upphöjas till lag. Ytterligare belysning behövs av kostnadsaspekterna och deras fördelning för övervakning och tillsyn, kompetens- och ansvarsfördelningen mellan statliga och kommunala myndigheter i frågor som kan påverka den kommunala verksamheten. Gotlands kommun vill härvid framhålla att en kostnadsövervältring på kommunerna inte kan accepteras.

6.7 Västerviks kommun: Enligt förslaget 17 § skall kommunerna ha ansvaret för den kommunala räddningstjänsten även på anläggningar och i säkerhetszoner inom den ekonomiska zonen. Västerviks kommun framhåller på det bestämdaste att kostnaden för denna räddningstjänst ej skall drabba en kommun utan skall bekostas av antingen anläggningens ägare eller staten.

7 Ansvar m.m.

7.1 Kammarrätten i Stockholm: Lagrummet innebär att, förutom böter, även fängelse kan ådömas den som med uppsåt eller av oaktsamhet utan tillstånd bedriver sådan verksamhet som är tillståndspliktig enligt lagen eller bryter mot föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd i lagen. Enligt havsrättskonventionen får inte fängelse ådömas för dessa överträdelser. Den föreslagna 18 § står således inte i överenskommelse med konventionen och kan därför inte gälla när Sverige blir bundet av konventionen. För att tillämpningen av straffbestämmelsen i praktiken inte skall komma att strida mot konventionen har i promemorian uttalats att de inte annat än i undantagsfall bör komma i fråga att döma till fängelse när en överträdelse har förövats av en utlänning. En sådan lagstiftningsteknik kan inte godtas. Det bör inte heller förekomma att samma lagbestämmelser tillämpas olika med avseende på svenskar och utlänningar. Kammarrätten föreslår att lagrummet redan från början bringas i överensstämmelse med konventionen.

Vad gäller straffbestämmelsen i 18 § 2 för den som bryter mot föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av 2, 4, 6 eller 7 § vill domstolen ytterligare framhålla. Enligt svensk rätt gäller som huvudprincip att vite inte får sättas ut när straff kan ådömas för förfarande som föreläggandet skulle avse. Den aktuella bestämmelsen skulle därför kunna medföra att ett angeläget vitesföreläggande enligt 12 § inte skulle kunna meddelas. Jfr t.ex. Lavin, Viteslagstiftningen s. 81 – 89, särskilt s. 86 f. Detta är otillfredsställande. Bestämmelsen bör därför försees med ett tillägg av innebörd att ansvar dock inte skall utkrävas, om gärningen omfattas av ett vitesföreläggande enligt 12 § samma lag.

7.2 Riksåklagaren: Konventionen upptar ett förbud mot frihetsstraff (kroppsstraff) när det gäller utländska medborgare. Enligt utredningens mening har Sverige, vid enbart ett inrättande av en ekonomisk zon, inte skyldighet att "...i varje enskild detalj ..." i lagstiftningen följa konventionens regler (s. 69). Det anges vidare att det "är givet att utlänningar i praktiken inte skall få ådömas ett frihetsstraff i ett läge då Sverige tillträder havsrättskonventionen och denna trätt i kraft" (s. 69). I promemorian anges vidare att "med hänsyn till vad som föreskrivs i artikel 230 i havsrättskonventionen "... bör det dock inte komma ifråga att annat än i undantagsfall döma till fängelse när en överträdelse har förövats av en utlänning" (s. 91). Den nu föreslagna ordningen är alltför oklar för att kunna accepteras.

Något undantag har inte gjorts för ringa brott. Det bör övervägas om rent bagatellartade överträdelser av föreskrifter bör föranleda straffansvar. Genom att ha en gemensam straffskala med fängelse för ett år som påföljd ges

inte möjlighet att utfärda straffföreläggande vid erkända överträdelser av mindre allvarlig art.

I promemorian anges inte vilka kostnader som kan uppstå vid en lagstiftning av nu föreslagna ordning. För åklagarväsendet kan allmänt sägas att arbetsläget är så ansträngt att det framstår som betänkligt att tillföra ytterligare uppgifter utan motsvarande resursförstärkning. Det kan enligt min mening finnas skäl att överväga om straffbestämmelser överhuvudtaget är nödvändiga eller om det skulle räcka med ett administrativt sanktionssystem.

7.3 Regionåklagarmyndigheten i Umeå: Att fängelse ingår i straffskalan är enligt min mening välmotiverat. Det ger inte bara fördelar ur utredningsteknisk synpunkt utan jag tror dessutom att risken av ett fängelsestraff är det enda som kan verka avhållande när det gäller brott mot bestämmelserna.

Enbart böter som påföljd leder lätt till att straffet kalkyleras in som en eventuell kostnad i den ekonomiska verksamheten. Som arbetsgruppen framhåller kan det, mot bakgrund av artikel 230 i 1982 års havsrättskonvention, bara i undantagsfall bli aktuellt att döma till fängelse när en överträdelse har förövats av en utlänning. Eftersom jag har svårt att tänka mig att våra domstolar skulle utmäta olika straff bara på grund av nationalitet tror jag att det finns anledning att räkna med att normalpåföljden stannar vid böter. P.g.a. vad jag nyss anfört tror jag därför att kriminaliseringen bara kommer att ha en begränsad betydelse för efterlevnaden av lagen. Kanske borde erfarenheter av den nya lagen avvaktas på samma sätt som föreslagits beträffande eventuella förverkande regler. Ett administrativt avgiftssystem skulle kanske kunna fylla samma funktion om tillsynsmyndigheten hade tillräckliga utredningsresurser.

7.4 Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms Universitet: I 11 – 19 §§ har tillsyn, domsrätt, tillämplig lag, fråga om ansvar och påföljder reglerats på ett jämförelsevis detaljerat sätt. Men utgångspunkten i alla dessa frågor förefaller vara att Sverige har ensamrätt då det gäller inledandet av rättsliga förfaranden för ådömande av straff för överträdelse av tillämpliga lagar. Det är särskilt fallet när det handlar om miljöskydd i Sveriges ekonomiska zon. Faktum är dock att artikel 228 i havsrättskonventionen starkt inskränker kuststatens möjlighet att slutföra sådana förfaranden. Enligt denna artikel skall dylika förfaranden suspenderas, om flaggstaten inlett rättsliga förfaranden som syftar till ådömande av straff för motsvarande anklagelser.

8 Ändring av vissa lagar som rör den marina miljön

8.1 Dumpningslagen

8.1.1 Luftfartsverket: I förslaget till lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten föreskrivs att dumpning inte får ske från bl.a. svensk luftfartyg i det fria havet. I specialmotiveringen till bestämmelsen framhålls att dumpning inte omfattar kvittblivning av avfall eller andra ämnen som direkt eller indirekt härrör från normal drift av bl.a. luft-

8.2 Lagen om kustbevakningens medverkan vid polisär bevakning

8.2.1 Kustbevakningen: Föreliggande förslag till ändring är oklar.

Genom att införa en ny punkt 11. "Sveriges ekonomiska zon", blir innebörden av förslaget att lagen i dess helhet blir direkt tillämplig vid förseelser mot lagen om Sveriges ekonomiska zon vilket bl.a. innebär rätt att med våld inbringa fartyget i hamn, hålla förhör, medtaga till förhör, genomföra husrannsakan m.m. Detta synes stå i strid med de folkrättsliga principer havsrättskonventionen redovisar med avseende på verkställighetsåtgärder i zonen.

Ur kustbevakningens synvinkel är detta olyckligt. Ett klagörande eftersträvas. Det föreslås därför att LKP ej görs generellt tillämplig beträffande lagen om Sveriges ekonomiska zon men väl inom det geografiska området.

En möjlighet synes vara följande. Punkt 11 i LKP utgår. Övriga punkter numreras om varvid ett förtydligande av vilka författningar som tillämpas även inom den ekonomiska zonen kan ske.

Kustbevakningens förslag till lydelse av 1 § LKP blir därför:

1 §

Denna lag tillämpas när kustbevakningen bedriver övervakning till havs och i kustvattnen samt i Väner och Mälaren för att hindra brott mot föreskrifter i lagar och andra författningar som gäller

1. skyddsobjekt och militära skyddsområden
2. jakt
3. naturvård
4. trafikregler och säkerhetsanordningar för sjötrafiken
5. fornminnen och sjöfynd
6. fartygs registrering och identifiering samt därutöver också inom Sveriges ekonomiska zon beträffande
7. fiske
8. åtgärder mot vattenförorening från fartyg
9. dumpning av avfall i vatten
10. kontinentalsockeln.

8.3 Lagen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

8.3.1 Räddningsverket: Räddningsverket anser att lagen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg, även bör omfatta andra ämnen än olja, i likhet med lagen om förbud mot dumpning av avfall i vattnet.

8.3.2 Sjöfartsverket: Enligt 7 kap. 5 § vattenföroreningslagen kan beslutas att åtgärd skall vidtas med ett fartyg bl.a. om det skäligen kan befaras att utsläpp av olja eller annat skadligt ämne i strid mot gällande bestämmelser

kommer att ske. En förutsättning för beslutet är att svenskt territorium eller svenska intressen i övrigt kan skadas i avsevärd mån. En beslutad åtgärd kan, beroende på omständigheterna, vara av ingripande natur och avse ett fartyg på fria havet eller i en ekonomisk zon.

Förslaget till ny 6 kap. 2 a § i vattenföreningsslagen innebär till följd av havsrättskonventionens bestämmelser att ett utländskt fartyg under gång i territorialhavet eller den ekonomiska zonen får inspekteras med anledning av en överträdelse i den ekonomiska zonen av en föreskrift i vattenföreningsslagstiftningen endast om det *skett* ett utsläpp som kan åstadkomma viss skada.

7 kap. 5 § bygger på ingreppskonventionen och 6 kap. 2 a § på havsrättskonventionen. Det kan inträffa att ett fartyg skadas men inte värre än att det kan fortsätta sin färd även om en överhängande risk för ett allvarligt utsläpp föreligger. I ett sådant fall kan beslut om åtgärd fattas men en inspektion får inte genomföras. Praktiskt torde det inte vara ett vanligt förekommande fall under förutsättning att "under gång" tolkas bokstavligen men man kan inte bortse från att svårigheter kan uppstå.

8.4 Fiskelagen

8.4.1 Sveriges Fiskares Riksförbund: Ifråga om fisket bör det nuvarande regelsystemet kunna bibehållas, dvs. vad som redan tillämpas för fiskezonen. Vi vill i sammanhanget framhålla behovet av en god och kontinuerlig övervakning av det fiske av utländska fartyg som är tillåtet i zonen.

8.5 Naturresurslagen

8.5.1 Boverket: Lagförslaget innebär att naturresurslagen (NRL) kommer att tillämpas inom den svenska ekonomiska zonen. Boverket har, enligt naturresurslagen, den allmänna uppsikten över hushållningen med naturresurser. Det ligger därför inom verkets ansvarsområde att ha en överblick också över kust- och havsområdenas nyttjande och skydd. Boverket initierar och bedriver också utvecklingsarbete avseende fysisk planering av kust- och havsområden.

Inom boverkets uppsiktsansvar ligger också att se till att nya verksamheter kommer till stånd med beaktande av naturresurslagens bestämmelser. En tydlig planerings- och beslutsordning måste skapas när det t.ex. gäller utvinning av olja och gas samt när det gäller etablering av energiomvandlingsanläggningar. Lagförslaget om en ekonomisk zon innebär att förutsättningar förbättrats för området utanför territorialhavsgården.

Enligt lagförslaget (5 §) gäller att "vid tillståndsprövning enligt 4 § skall lagen (1972:12) om hushållning med naturresurser m.m. tillämpas". Av motivtexten framgår, att i fråga om naturresurser som kommer att bli reglerade i lagen, bör tillståndsprövningen ledas av samma syfte och hänsynstagande som kommer till uttryck i naturresurslagen. Som en följd härav föreslås också en ändring i naturresurslagen så att bestämmelserna i 2 och 3 kap. NRL skall tillämpas enligt vad som är föreskrivet i lagen om Sveriges ekonomiska zon. Boverket tillstyrker lagförslaget i dessa delar.

8.6 Kontinentalsockellagen:

8.6.1 Statens naturvårdsverk: SNV anser inte att miljöskyddet fått ett tillfredsställande lagstöd i förslaget om ekonomisk zon.

Den föreslagna lagen om ändring av lagen (1966:314) om kontinentalsockel 4 och 10 §§ innebär att miljöskyddslagen inte ska tillämpas på anläggningar och säkerhetszoner utanför territorialgränsen. Det innebär att följande för miljöskyddet viktiga punkter i ML faller bort:

- Den omvända bevisbördan som kan utläsas ur paragraferna om lokalisering, vidtagande av försiktighetsmått samt tillåtlighet enligt (4–6 §§ ML).
- Miljöskyddstillsyn enligt 38–44 §§ ML.
- Miljöskyddstillsyn enligt 52–63 §§ ML.
- Om Sverige ansluter sig till denna havsrättskonvention eller någon annan konvention, är det ingalunda liktydigt med att konventionen upphöjs till svensk lag. Konventionen utgör därför inget lagligt skydd för miljön.

Tillsynen av de villkor som enligt lagförslaget (lagen om kontinentalsockeln 4 §) ska ingå i tillståndet skötes enligt lagen om kontinentalsockeln av Sveriges Geologiska undersökningar (SGU). SNV anser att miljötillsynen av en för Östersjön så väsentlig verksamhet bör skötas av de normala tillsynsmyndigheterna för miljöskyddet, dvs. i första hand länsstyrelserna och naturvårdsverket.

Det finns således uppenbara luckor i miljöskyddet om verksamhet av aktuellt slag undantas sådana regler som anges i ML.

SNV anser således att det otvetydigt finns ett behov att stärka lagstödet för miljöskyddet. Verket vill därför peka på två möjligheter att uppnå detta.

Det *första* sättet är att behålla den i promemorian föreslagna konstruktionen, men att skärpa lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och lagen om den ekonomiska zonen. Det förutsätter att det slås fast – i motivtexten eller i lagtexten – att samma hänsyn till miljön ska tas som vid prövning enligt ML. Det är också väsentligt att länsstyrelsen, som till skillnad från SGU har särskild kompetens i miljöfrågor, bör ansvara för tillsynen av att miljövillkor följs.

Det *andra* sättet är att ML ska tillämpas utanför territorialgränsen i den ekonomiska zonen. Den praxis för villkorsgivning och tillsyn som finns utarbetad kan då direkt tillämpas i den ekonomiska zonen.

8.5.2 Koncessionsnämnden för miljöskydd: Den lagtekniska lösning som valts kan, när det gäller förhållandet mellan den föreslagna lagen om Sveriges ekonomiska zon, lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och miljöskyddslagen (1969:387), godtas. Koncessionsnämnden förutsätter då att, i de fall en formell prövning enligt miljöskyddslagen inte sker, miljöskyddsaspekterna ändå ges samma tyngd vid prövningen enligt kontinentalsockellagen. De myndigheter som kan komma i fråga som prövnings- resp. tillsynsmyndighet enligt 10 a § bör endast vara de myndigheter som har motsvarande uppgifter enligt miljöskyddslagen, dvs. koncessionsnämnden eller en länsstyrelse i fråga om tillståndsprövning resp. statens naturvårdsverk eller en länsstyrelse i fråga om tillsyn. I annat fall uppkommer oklarheter, bl.a. i fråga om ordningen för överklagande.

8.6.3 Länsstyrelsen i Gotlands län: Länsstyrelsen anser vidare att kontinentalsockellagen i likhet med miljöskyddslagen bör förses med någon form av tillåtlighetsregler när det är uttryckligen klarlagt att miljöskyddslagen inte är tillämplig.

Förutsättningarna för likartade verksamheter bör vara de samma oberoende av om de bedrivs innanför territorialhavet eller utanför.

8.6.4 Sveriges Geologiska undersökning, SGU: Det upprättade lagförslaget innehåller vidare bestämmelser rörande tillämpningen av miljöskyddslagen utanför territorialgränsen i samband med tillstånd enligt kontinentalsockellagen. Denna fråga har på senare tid varit föremål för vissa diskussioner om tolkningen av miljöskyddslagen i samband med offshoreverksamhet på svensk kontinentalsockel. SGU tillstyrker att miljöskyddets intressen beaktas vid all verksamhet som bedrivs med stöd av tillstånd enligt kontinentalsockellagen. Miljöskyddsvillkor kan tas in i det enskilda ärendet. Detta gäller för övrigt redan idag då regeringen kan förena tillstånd med villkor och föreskrifter som anses nödvändiga med hänsyn till bl.a. miljön.

SGU tillstyrker under vikten av det som stadgas i punkt 2 i förslaget till övergångsbestämmelser i anslutning till ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln, dvs. att 10 a § inte skall tillämpas på påbörjad verksamhet.

8.6.5 Göteborgs universitets marina forskningscentrum: Miljöskyddets intressen måste alltid beaktas vid verksamhet som bedrivs med tillstånd enligt kontinentalsockellagen. Då förmodligen endast ett mindre antal anläggningar kommer att uppföras för undersökning eller utvinning av kontinentalsockelns naturtillgångar utanför den svenska territorialgränsen, instämmer vi, att det torde vara mest ändamålsenligt att miljöskyddsvillkoren i varje enskilt fall regleras enligt villkoren i kontinentalsockellagen. Då undviks även komplicerade diskussioner om miljöskyddslagens giltighet i på nämnda anläggningar.

8.6.6 Oljeprospektering AB, OPAB: Emellertid vill vi särskilt framhålla att villkor till skydd för miljön vid tillståndsgivning enligt kontinentalsockellagen och tillämpningen av miljöskyddslagen bör vara i linje med vad som stipuleras i Helsingforskonventionen. Det är angeläget att Sverige ej ensidigt inför krav som går utöver denna konvention.

8.6.7 Svenska Naturskyddsföreningen: Naturskyddsföreningen är mycket kritisk till utredningens förslag. Förslaget innebär att någon tillsyn enligt miljöskyddslagen normalt inte ska utövas över verksamhet på internationellt vatten. I detta avseende försämras miljöskyddet jämfört med i dag.

Ännu allvarigare är att utredningen vill göra sken av att prövningen enligt kontinentalsockellagen uppfyller samma kvalitet som en prövning enligt miljöskyddslagen. Man skriver: "Över huvud taget kommer hänsynen till miljön att tillmätas samma tyngd vid denna typ av verksamhet som vid andra verksamheter som inverkar på miljön och där miljöskyddslagen är tillämplig" (s. 106).

Uttalandet är juridiskt felaktigt, men vilseledande för den juridiskt okunnige. Rättstillämpning styrs av lag. Regeringen är förvaltningsmyndighet i prövningarna enligt kontinentalsockellagen. Kontinentalsockellagen har

inga kravregler som styr regeringens prövning av huruvida en verksamhet på viss plats är tillåtlig eller inte med hänsyn till de miljörisker som föreligger.

Sådana kravregler finns i miljöskyddslagen. Ett sätt att likställa miljöprovningen vore att i kontinentalsockellagen skriva in provningskriterierna i 4–6 § miljöskyddslagen.

Regeringen har med andra ord fria händer i prövningen enligt kontinentalsockellagen. Den får uppställa samma förutsättningar som i 4–6 §§ miljöskyddslagen, men den behöver inte göra det. Prövningarna kan tänkas variera från tid till annan med hänsyn till bl.a. konjunkturläge och politisk konstellation i regeringen.

Utredningen skriver i motiven: ”De krav Helsingforskonventionen och därtill anslutande rekommendationer uppställer kommer i fortsättningen att beaktas inom ramen för tillståndsgivningen enligt kontinentalsockellagen” (s. 105). Även detta uttalande är vilseledande. Regeringen styrs som provningsmyndighet inte av internationella konventioner utan av svensk lag. Lagstiftaren har således ett ansvar att tillse att svensk lag överensstämmer med internationella konventioner. Utredningen föreslår inga regler om miljöeffektutredningar. Det är rättsligt sett upp till respektive regering att kräva sådana. Som miljörättsligt styrmedel motsvarar kontinentalsockellagen inte Östersjökonventionens krav.

Föreningen anser att miljöskyddslagen bör göras fullt ut tillämplig på provborrning och utvinning av olja m.m. på internationellt vatten. En tillståndsprövning bör ske enligt denna lag. Koncessionsnämnden för miljöskydd bör vara provningsmyndighet. Miljöskyddslagen är den lag som har de mest långtgående kraven på miljöskydd. Den kräver miljöeffektutredning i ansökan. Det är den lag som gäller vid verksamhet, bl.a. oljeborrning, inom territoriet. Föreningen har ingen förståelse för att sämre kravregler skulle gälla på internationellt vatten, där miljöriskerna i princip är desamma. Föreningen anser slutligen att en utvidgning av miljöskyddslagens räckvidd går i linje med de direktiv som utredningen för översyn av miljölagstiftningen arbetar efter, nämligen att harmonisera miljölagstiftningen, framför allt dess kravregler. De förslag till lagändringar som föreslås i utredningen om Sveriges ekonomiska zon går i motsatt riktning.

1 Förslag till
Lag om Sveriges ekonomiska zon

Häri genom föreskrivs följande.

Allmänna bestämmelser

1 § Sveriges ekonomiska zon omfattar det havsområde utanför territorialgränsen som regeringen föreskriver. Zonen får dock inte utsträckas över mittlinjen i förhållande till någon annan stat eller över någon annan linje som överenskommit med annan stat.

Skydd för den marina miljön

2 § Den som färdas i den ekonomiska zonen eller som bedriver forskning eller annan verksamhet i zonen skall vidta nödvändiga åtgärder för att skydda och bevara den marina miljön.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter för att skydda och bevara den marina miljön.

Utnyttjande av naturtillgångar m.m.

3 § Det krävs tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för verksamhet i den ekonomiska zonen som avser

1. utforskning och utvinning av naturtillgångar,
2. utnyttjande av naturtillgångar såsom utvinning av energi från vatten och strömmar,
3. uppförande av konstgjorda öar, anläggningar och andra inrättningar.

I ett tillståndsbeslut skall anges den verksamhet som tillståndet avser och de villkor som skall gälla för verksamheten. Ett tillstånd får begränsas till viss tid.

4 § Vid prövning av tillstånd som avses i 3 § skall lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. tillämpas.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får till skydd för en konstgjord ö, anläggning eller annan inrättning som tillkommit med stöd av denna lag meddela föreskrifter om en säkerhetszon om högst 500 meter runt inrättningen.

6 § Ett tillstånd får återkallas, om tillståndshavaren inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen eller om det annars finns synnerliga skäl.

Om ett tillstånd återkallas utan att tillståndshavaren åsidosatt sina skyldigheter, har han rätt till ersättning av staten för den skada han lider till följd av återkallelsen.

Annan lagstiftning om verksamhet i den ekonomiska zonen

7 § I fråga om fiske i den ekonomiska zonen gäller lagen (1950:596) om rätt till fiske. I fråga om rätten att i zonen utforska kontinentalsockeln och utvinna dess naturtillgångar gäller lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

Bestämmelser till skydd mot vissa föroreningar i den marina miljön finns

Marinvetenskaplig forskning

8§ Marinvetenskaplig forskning får inte bedrivas i den ekonomiska zonen av utländska medborgare utan att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har lämnat tillstånd eller anmälan har gjorts hos den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om undantag från tillstånds- eller anmälningsplikten.

Tillstånd får begränsas till viss tid och förenas med villkor. I fråga om återkallelse av tillstånd och rätt till ersättning i ett sådant fall gäller föreskrifterna i 6§.

Rätt till oskadlig genomfart m.m.

9§ Vid tillämpningen av denna lag eller föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen skall allmänt erkända folkrättsliga grundsatser följas, som rätten till oskadlig genomfart och överflygning av den ekonomiska zonen liksom rätten att lägga ned och underhålla kablar och rörledningar i zonen.

Tillsyn m.m.

10§ Tillsynen över efterlevnaden av denna lag samt föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall utövas av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

11§ En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden som behövs för att denna lag samt föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Ett föreläggande får förenas med vite.

12§ En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

13§ Om en verksamhet bedrivs på sådant sätt att den medför uppenbar fara för miljön eller något annat allmänt eller enskilt intresse, får tillsynsmyndigheten förbjuda verksamheten. Tillsynsmyndighetens beslut får verkställas.

Tillämplig lag, straff m.m.

14§ På en konstgjord ö, anläggning eller annan inrättning som tillkommit med stöd av denna lag och inom en säkerhetszon som avses i 5 §, tillämpas svensk lag på samma sätt som om inrättningen eller säkerhetszonen varit belägen inom riket. Inrättningen och den omgivande säkerhetszonen skall därvid anses vara belägen inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

15§ Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. underlåter att iaktta en föreskrift som har meddelats med stöd av 2 eller 5§,

2. bedriver verksamhet eller utövar forskning i strid mot 3 eller 8 § eller åsidosätter ett villkor som har meddelats med stöd av 3 eller 8 §,

3. fortsätter att bedriva en verksamhet efter det att tillståndet återkallats enligt 6 § första stycket eller 8 § andra stycket andra meningen eller tillsynsmyndigheten förbjudit verksamheten med stöd av 13 §.

Den som överträtt ett vitesföreläggande enligt denna lag döms inte till ansvar för gärning som omfattas av föreläggandet.

16 § Den som har begått brott som avses i 15 § döms efter svensk lag vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Har ett brott mot denna lag eller mot föreskrift eller villkor som har meddelats med stöd av lagen förövats i den ekonomiska zonen, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

17 § Andra beslut i särskilda fall än sådana som regeringen eller allmän domstol har meddelat enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos Kammarrätten i Stockholm.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

2 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot
dumpning av avfall i vatten

Prop. 1992/93:54
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten

dels att 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Inom Sveriges sjöterritorium får ej från fartyg, luftfartyg eller annat transportmedel släppas ut (dumpas) avfall, vare sig fast ämne, vätska eller gas. Dumpning får ej heller ske från svenskt fartyg eller luftfartyg i det fria havet. Avfall som är avsett att dumpas i det fria havet får ej föras ut ur landet.

Inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon får inte avfall dumpas vare sig som fast ämne, vätska eller gas. Dumpning får inte heller ske från svenskt fartyg eller luftfartyg i det fria havet. Avfall som är avsett att dumpas i det fria havet får inte föras ut ur landet eller ur den ekonomiska zonen.

10 §

Den som begått ett brott som avses i 5 eller 6 § döms efter svensk lag vid svensk domstol, även om 2 kap. 2 eller 3 § brottsbalken inte är tillämplig.

Har ett brott mot denna lag eller mot någon föreskrift eller villkor som meddelats med stöd av lagen förövats i Sveriges ekonomiska zon, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

3 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens
medverkan vid polisiär övervakning

Prop. 1992/93:54
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1982:395) om kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Denna lag tillämpas när kustbevakningen bedriver övervakning till havs och i kustvattnen samt i Vänern och Mälaren för att hindra brott mot föreskrifter i lagar och andra författningar som gäller

1. skyddsobjekt och militära skyddsområden,
2. jakt,
3. fiske,
4. naturvård,
5. trafikregler och säkerhetsanordningar för sjötrafiken,
6. åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
7. dumpning av avfall i vatten,
8. kontinentalsockeln,
9. fornminnen och sjöfynd,
10. fartygs registrering och identifiering.

Denna lag tillämpas när Kustbevakningen bedriver övervakning till havs och i kustvattnen samt i Vänern och Mälaren för att hindra brott mot föreskrifter i lagar och andra författningar som gäller

1. skyddsobjekt och militära skyddsområden,
2. jakt,
3. fiske,
4. bevarande av den marina naturmiljön och annan naturvård,
5. trafikregler och säkerhetsanordningar för sjötrafiken,
6. åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
7. dumpning av avfall i vatten,
8. kontinentalsockeln,
9. fornminnen och sjöfynd,
10. fartygs registrering och identifiering,

11. skydd för den marina miljön mot andra förorenande åtgärder än sådana som avses i 6 och 7.

Lagen tillämpas i fråga om övervakning enligt punkterna 2-8, 10 och 11 även inom Sveriges ekonomiska zon.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1988:445.

² Senaste lydelse 1990:220.

4 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot
vattenförorening från fartyg¹

Prop. 1992/93:54
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

dels att 2 kap. 2 §, 4 kap. 2 §, 6 kap. 2 §, 7 kap. 1, 2, 5, 10 och 11 §§ samt 8 kap. 6 § skall ha följande lydelse,

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 6 kap. 2 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

Inom Sveriges sjöterritorium och Östersjöområdet utanför detta får olja inte släppas ut från fartyg utan skall behållas ombord eller avlämnas till mottagningsanordningar för olja.

Inom Sveriges sjöterritorium och *ekonomiska zon* samt Östersjöområdet utanför dessa vattenområden får olja inte släppas ut från fartyg utan skall behållas ombord eller avlämnas till mottagningsanordningar för olja.

I fråga om andra vattenområden meddelar regeringen

eller

den myndighet som regeringen utser föreskrifter om förbud mot utsläpp av olja.

4 kap.

2 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser får föreskriva att fartyg inte får användas till sjöfart eller, såvitt avser utländska fartyg, till sjöfart inom Sveriges sjöterritorium, om de inte

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser får föreskriva att fartyg inte får användas till sjöfart eller, såvitt avser utländska fartyg, till sjöfart inom Sveriges sjöterritorium eller *ekonomiska zon*, om de inte

1. har certifikat, som avses i 1 §, eller motsvarande handlingar som har utfärdats av behöriga utländska myndigheter,

1. har certifikat, som avses i 1 §, eller motsvarande handlingar som har utfärdats av behöriga utländska myndigheter,

2. är så underhållna att de i fråga om konstruktion och utrustning uppfyller föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §,

2. är så underhållna att de i fråga om konstruktion och utrustning uppfyller föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §,

3. drivs i enlighet med föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §.

3. drivs i enlighet med föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 §.

6 kap.

2 §

Fartyg skall undergå inspektion när en tillsynsmyndighet som avses i 5 § anser att det behövs.

Fartyg skall undergå inspektion när en tillsynsmyndighet som avses i 5 § anser att det behövs.

Om utsläpp har skett från ett fartyg

¹ Lagen omtryckt 1983:463.

som befinner sig i Sveriges ekonomiska zon, gäller i fråga om rätt att företa inspektion vad som föreskrivs i 2 a §.

Vid inspektionen skall kontrolleras att fartyget och dess utrustning och driftförhållanden uppfyller kraven på ett fullgott skydd mot vattenföroreningar.

2 a §

Inspektion av ett utländskt fartyg, som befinner sig i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon, får med anledning av ett förbjudet utsläpp i den ekonomiska zonen vidtas endast om det är uppenbart att det har skett ett utsläpp från fartyget och att detta utsläpp har medfört eller kan medföra betydande skador på stränder i Sverige eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon.

Utan hinder av bestämmelserna i första stycket får inspektion av ett utländskt fartyg som befinner sig i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon ske, om det finns grundad anledning till misstanke om ett förbjudet utsläpp i den ekonomiska zonen och

1. utsläppet har medfört eller kan medföra sådana betydande skador som avses i första stycket och

2. fartygets befälhavare har vägrat att lämna begärda uppgifter om fartyget och överträdelsen eller har lämnat uppgifter som uppenbarligen inte överensstämmer med verkliga förhållanden och

3. inspektionen är påkallad av omständigheterna i övrigt.

7 kap.

1 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser får föreskriva sådana begränsningar av eller förbud mot trafik i farvatten inom Sveriges sjöterritorium som behövs för att förebygga vattenföroreningar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser får föreskriva sådana begränsningar av eller förbud mot trafik i farvatten inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon som behövs för att förebygga vattenföroreningar.

2 §

Regeringen eller den myndighet

Regeringen eller den myndighet

som regeringen utser meddelar sådana föreskrifter om läktring av skadliga ämnen inom Sveriges sjöterritorium som behövs för att förebygga vattenföroreningar. Föreskrifterna får avse förbud mot läktring inom vissa områden.

som regeringen utser meddelar sådana föreskrifter om läktring av skadliga ämnen inom Sveriges sjöterritorium *och ekonomiska zon* som behövs för att förebygga vattenföroreningar. Föreskrifterna får avse förbud mot läktring inom vissa områden.

5 §

Sker utsläpp av olja eller något annat skadligt ämne från ett fartyg i strid mot gällande bestämmelser eller kan det skäligen befaras att så kommer att ske och finns det grundad anledning att anta att svenskt territorium eller svenska intressen i övrigt kan skadas härigenom i avsevärd mån, får sjöfartsverket och annan myndighet som regeringen utser meddela de förbud och förelägganden, som är nödvändiga för att förebygga eller begränsa vattenförorening, såsom

1. förbud mot fartygets avgång eller vidare resa,

2. förbud att påbörja eller fortsätta lastning, lossning, läktring eller bunkring,

3. förbud att använda viss utrustning,

4. föreläggande att fartyget skall följa en viss färdväg,

5. föreläggande att fartyget skall anlöpa eller avgå från en viss hamn eller annan uppehållsplats,

6. föreläggande i fråga om fartygets framförande eller drift,

7. föreläggande att läktra olja eller annat skadligt ämne.

Sker utsläpp av olja eller något annat skadligt ämne från ett fartyg i strid mot gällande bestämmelser eller kan det skäligen befaras att så kommer att ske och finns det grundad anledning att anta att svenskt territorium, *tillgångar i Sveriges ekonomiska zon* eller svenska intressen i övrigt kan skadas härigenom i avsevärd mån, får Sjöfartsverket och annan myndighet som regeringen utser meddela de förbud och förelägganden, som är nödvändiga för att förebygga eller begränsa vattenförorening, såsom

1. förbud mot fartygets avgång eller vidare resa,

2. förbud att påbörja eller fortsätta lastning, lossning, läktring eller bunkring,

3. förbud att använda viss utrustning,

4. föreläggande att fartyget skall följa en viss färdväg,

5. föreläggande att fartyget skall anlöpa eller avgå från en viss hamn eller annan uppehållsplats,

6. föreläggande i fråga om fartygets framförande eller drift,

7. föreläggande att läktra olja eller annat skadligt ämne.

10 §²

Den myndighet som med stöd av 4, 5 eller 6 § har förbjudit ett fartygs avgång eller vidare resa skall, om fartyget befinner sig inom Sveriges sjöterritorium, genast anmäla beslutet för polis-, tull- och lotsmyndigheterna samt kustbevakningen. Polismyndigheten skall, om det behövs, vidta åtgärder för att förhindra över-

Den myndighet som med stöd av 4, 5 eller 6 § har förbjudit ett fartygs avgång eller vidare resa skall, om fartyget befinner sig inom Sveriges sjöterritorium *eller, i fråga om beslut enligt 4 eller 5 §, Sveriges ekonomiska zon*, genast anmäla beslutet för polis-, tull- och lotsmyndigheterna samt Kustbevakningen. Polis-

² Senaste lydelse 1988:437.

trädelse av förbudet. Tull- och lotsmyndigheterna skall, så länge förbudet gäller, inställa de förrättningar för fartygets resa som ankommer på dem.

myndigheten skall, om det behövs, vidta åtgärder för att förhindra överträdelse av förbudet. Tull- och lotsmyndigheterna skall, så länge förbudet gäller, inställa de förrättningar för fartygets resa som ankommer på dem.

Gäller förbudet ett svenskt fartyg som befinner sig inom främmande lands sjöterritorium, är befälhavaren skyldig att på begäran av svensk utlandsmyndighet lämna fartygets nationalitetshandlingar till denna myndighet.

11 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen utser meddelar föreskrifter om sådan märkning av olja ombord på fartyg som behövs för att det skall kunna fastställas varifrån förorenande olja har kommit.

För att undersöka varifrån förorenande olja har kommit får polismyndighet eller den myndighet som har befogenhet att meddela beslut enligt 5 § ta oljeprov ombord på ett fartyg och för sådant ändamål avbryta fartygets resa, om det inte leder till någon väsentlig olägenhet.

För att undersöka varifrån förorenande olja har kommit får polismyndighet eller den myndighet som har befogenhet att meddela beslut enligt 5 § ta oljeprov ombord på ett fartyg och för sådant ändamål avbryta fartygets resa, om det inte leder till någon väsentlig olägenhet. *Vad nu sagts gäller dock i fråga om utländska fartyg endast om fartyget befinner sig inom Sveriges sjöterritorium.*

8 kap.

6 §³

Kan det skäligen antas att vattenföroreningsavgift skall tas ut, får Kustbevakningen eller annan myndighet som regeringen utser meddela de förbud eller förelägganden beträffande fartyget som är nödvändiga för att säkra bevisning, såsom förbud mot fartygets avgång eller vidare resa eller föreläggande att fartyget skall anlöpa viss hamn.

En åtgärd enligt första stycket som riktas mot ett utländskt fartyg, som befinner sig i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon, får med anledning av ett förbudet utsläpp i den ekonomiska zonen vidtas endast om

1. det är klarlagt att det har skett ett utsläpp från fartyget och 2. detta utsläpp har medfört eller kan medföra betydande skador på stränder i Sverige eller därmed sammanhängande intressen eller på tillgångar i Sveriges territorialhav eller ekonomiska zon.

Finns det inte längre fog för en åtgärd enligt första stycket, skall åtgärden omedelbart hävas.

³ Senaste lydelse 1988:437.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Prop. 1992/93:54
Bilaga 4

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

5 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske

Prop. 1992/93:54
Bilaga 4

Häri genom föreskrivs att 1, 33 e, 33 f och 40 a §§ lagen (1950:596) om rätt till fiske skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Denna lag avser rätten till fiske inom Sveriges sjöterritorium och svensk fiskezon. I fall som särskilt angivits gäller lagen även svenskt havsfiske utanför fiskezonen.

Fiskezonen omfattar det havsområde utanför territorialgränsen vid Sveriges kuster som regeringen bestämmer. Den får dock ej utsträckas över mittlinjen i förhållande till annan stat eller annan linje varom överenskommelse träffas med annan stat.

Vad i lagen föreskrives om fiske i allmänt vatten gäller även i fiskezonen, dock med de begränsningar som föranledas av lagen om kontinentalsockeln.

Denna lag avser rätten till fiske inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon. I fall som särskilt anges gäller lagen även svenskt havsfiske utanför den ekonomiska zonen.

Vad i lagen föreskrivs om fiske i allmänt vatten gäller även i Sveriges ekonomiska zon, dock med de begränsningar som föranleds av lagen (1966:314) om kontinentalsockeln.

Bestämmelser om den ekonomiska zonen omfattning föreskrivs av regeringen enligt lagen (0000:000) om Sveriges ekonomiska zon.

33 e §²

Bestämmelserna i 33 a och 33 b §§ gäller även vid fiske från svenskt fartyg på internationellt vatten utanför svensk fiskezon. Bestämmelserna i 33 c § skola jämväl tillämpas på sådant vatten beträffande redskap som utsatts från svenska fartyg.

Bestämmelserna i 33 a och 33 b §§ gäller även vid fiske från svenskt fartyg på internationellt vatten utanför Sveriges ekonomiska zon. Bestämmelserna i 33 c § skall även tillämpas på sådant vatten beträffande redskap som utsatts från svenska fartyg.

33 f §³

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om fiskets vård och bedrivande inom område som avses i 1 § första stycket samt för svenskt havsfiske utanför fiskezonen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om fiskets vård och bedrivande inom område som avses i 1 § första stycket samt för svenskt havsfiske utanför den ekonomiska zonen.

40 a §⁴

Har ett brott mot denna lag eller

Har ett brott mot denna lag eller

¹ Senaste lydelse 1977:449

² Senaste lydelse 1975:176.

³ Senaste lydelse 1975:176.

⁴ Senaste lydelse 1985:935.

Nuvarande lydelse

mot någon föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, förövats i *fiskezonen*, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Föreslagen lydelse

mot någon föreskrift, som meddelats med stöd av lagen, förövats i *den ekonomiska zonen*, får åtal för brottet väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet förövades.

Prop. 1992/93:54

Bilaga 4

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

6 Förslag till Lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

Prop. 1992/93:54
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1966:314) om kontinentalsockeln dels att 4, 7 och 10 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Vid tillstånd *kan* fogas *föreskrift* som är påkallad från allmän synpunkt, såsom *föreskrift* om företagens ledning, sättet för arbetenas utförande, anläggningar på kontinentalsockeln för arbetena, karta över arbetena, provtagning, rapportering rörande verksamheten, användning av produkterna och åtgärder till bevarande av fyndighet eller borrhål, samt *föreskrift till förebyggande av vattenförorening* eller till skydd för sjöfarten, fisket eller annat allmänt eller enskilt intresse.

När tillstånd meddelas, kan bestämmas i vilken omfattning undersökning eller utvinning skall ske för att den rätt som grundas på tillståndet skall äga bestånd.

Tillstånd kan även förbindas med villkor om statligt deltagande i verksamheten eller om utgivande till staten av avgifter för tillståndet, beräknade i förhållande till mängden eller värdet av utvunna produkter eller på annat sätt, eller av andel av produkterna eller med annat liknande villkor.

7 §¹

Meddelas tillstånd enligt denna lag i fråga om viss naturtillgång på område som omfattas av förut meddelat tillstånd avseende annan naturtillgång, får arbete för undersökning eller bearbetning som verkställs på grund av först uppkommen rättighet icke hindras på grund av rättighet som tillkommit senare. Uppstår tvist om hur de särskilda slagen av arbete skola bedrivas, skall tillsynsmyndigheten, med iakttagande av *föreskrift* som enligt 4 § har fogats vid tillståndet, bestämma hur arbetena *skola* ordnas för att innehavaren av äldre rättighet skall kunna driva sitt arbete ändamålsenligt och med minsta förfång för den senare rättsinnehavaren.

Meddelas tillstånd enligt denna lag i fråga om viss naturtillgång på område som omfattas av förut meddelat tillstånd avseende annan naturtillgång, får arbete för undersökning eller bearbetning som verkställs på grund av först uppkommen rättighet icke hindras på grund av rättighet som tillkommit senare. Uppstår tvist om hur de särskilda slagen av arbete skall bedrivas, skall tillsynsmyndigheten, med iakttagande av *villkor* som enligt 4 § har fogats vid tillståndet, bestämma hur arbetena *skall* ordnas för att innehavaren av äldre rättigheter skall kunna driva sitt arbete ändamålsenligt och med minsta förfång för den senare rättsinnehavaren.

Detsamma gäller om tillstånd med-

¹ Senaste lydelse 1974:343.

delas enligt lagen (0000:000) om Sveriges ekonomiska zon på område som omfattas av förut meddelat tillstånd enligt denna lag.

10 §²

Inom anläggning och säkerhetszon utanför territorialgränsen tillämpas svensk lag med undantag av bestämmelserna i minerallagen (1991:45), vattenlagen (1983:291) och lagstiftningen angående jakt och fiske. Därvid anses anläggningen och zonen belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

Inom anläggning och säkerhetszon utanför territorialgränsen tillämpas svensk lag med undantag av bestämmelserna i miljöskyddslagen (1969:387), om inte annat följer av 10 a §, samt minerallagen (1991:45), vattenlagen (1983:291) och lagstiftningen angående jakt och fiske. Därvid anses anläggningen och zonen belägna inom närmaste del av Sveriges sjöterritorium.

10 a §

Gäller ett tillstånd enligt denna lag verksamhet som skall bedrivas utanför territorialgränsen, får regeringen, om det finns särskilda skäl, som villkor för tillståndet ange att prövning enligt miljöskyddslagen (1969:387) skall ske hos den myndighet som regeringen bestämmer. Vad som nu har föreskrivits gäller endast om tillstånd enligt miljöskyddslagen behövs för en motsvarande verksamhet innanför territorialgränsen.

Miljöskyddslagen skall tillämpas på en verksamhet som omfattas av villkor enligt första stycket. Regeringen skall ange vilken myndighet som skall utöva tillsyn enligt miljöskyddslagen över verksamheten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
2. Bestämmelserna i 10 a § skall inte tillämpas i fråga om tillstånd enligt 3 § som meddelats före ikraftträdandet. Detsamma gäller tillstånd som har meddelats i enlighet med villkor i sådant tillstånd.

² Senaste lydelse 1991:49.

7 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med
naturresurser m.m.

Prop. 1992/93:54
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.
2 §²

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. skall tillämpas enligt vad som är föreskrivet i plan- och bygglagen (1987:10), vattenlagen (1983:291), miljöskyddslagen (1969:387), naturvårdslagen (1964:822), lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter, väglagen (1971:948), lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, lagen (1978:160) om vissa rörledningar, luftfartslagen (1957:297), minerallagen (1991:45), lagen (1966:314) om kontinentalsockeln och lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn.

Bestämmelserna i 2 och 3 kap. skall tillämpas enligt vad som är föreskrivet i plan- och bygglagen (1987:10), vattenlagen (1983:291), miljöskyddslagen (1969:387), naturvårdslagen (1964:822), lagen (1985:620) om vissa torvfyndigheter, väglagen (1971:948), lagen (1902:71 s. 1), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, lagen (1978:160) om vissa rörledningar, luftfartslagen (1957:297), minerallagen (1991:45), lagen (1966:314) om kontinentalsockeln, lagen (1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn *och lagen (0000:000) om Sveriges ekonomiska zon.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹ Lagen omtryckt 1987:247.

² Senaste lydelse 1991:651.

8 Förslag till

Lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102);

Härigenom föreskrivs att 26, 27 och 27 b §§ räddningstjänstlagen (1986:1102) skall ha följande lydelse.

Prop. 1992/93:54

Bilaga 4

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

Vid flyghaverier inom Sveriges sjöterritorium, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar samt andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, skall Luftfartsverket svara för räddningstjänsten.

Vid flyghaverier *inom Sveriges ekonomiska zon och inom Sveriges sjöterritorium*, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar samt andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, skall Luftfartsverket svara för räddningstjänsten.

Luftfartsverket skall svara för förebyggande räddningsinsatser mot skador, när ett luftfartyg är nödställt eller när fara hotar lufttrafiken. Verket skall också svara för efterforskning av luftfartyg som saknas.

27 §¹

Inom Sveriges sjöterritorium, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar samt andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, skall Sjöfartsverket svara för efterforskning och räddning av människor, som är eller kan befaras vara i sjönöd, och för sjuktransporter från fartyg.

Inom *Sveriges ekonomiska zon och inom Sveriges sjöterritorium*, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar samt andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, skall Sjöfartsverket svara för efterforskning och räddning av människor, som är eller kan befaras vara i sjönöd, och för sjuktransporter från fartyg.

27 b §²

Inom Sveriges sjöterritorium, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar samt andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, skall Kustbevakningen svara för räddningstjänsten, när olja eller andra skadliga ämnen har kommit ut i vatten.

Inom *Sveriges ekonomiska och inom Sveriges sjöterritorium*, med undantag för vattendrag, kanaler, hamnar samt andra insjöar än Vänern, Vättern och Mälaren, skall Kustbevakningen svara för räddningstjänsten, när olja eller andra skadliga ämnen har kommit ut i vatten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹ Senaste lydelse 1992:97.

² Senaste lydelse 1992:97.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1992-09-28

Närvarande: f.d. justitierådet Boret Palm, regeringsrådet Sigvard Holstad, justitierådet Hans Danelius.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 20 augusti 1992 har regeringen på hemställen av statsrådet Olof Johansson beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om Sveriges ekonomiska zon,
2. lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten,
3. lag om ändring i lagen (1982:395) om Kustbevakningens medverkan vid polisiär övervakning,
4. lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg,
5. lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske,
6. lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln,
7. lag om ändring i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m.,
8. lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Stefan Rubenson.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Förslaget till lag om Sveriges ekonomiska zon

1 §

Den föreslagna formuleringen av andra meningen torde kunna uppfattas så, att den ekonomiska zonen aldrig får utsträckas över mittlinjen i förhållande till annan stat. Så bör emellertid kunna ske om avtal träffas med annan stat om en avgränsning som avviker från mittlinjen. Bestämmelsen bör därför få den utformningen att det i första hand är den avtalade avgränsningslinjen som skall tillämpas. Om något avtal inte träffats bör däremot gälla att mittlinjen inte får överskridas.

Vad som i detta sammanhang avses med en mittlinje bör närmare anges i ett andra stycke. Därvid kan den definition som använts i artikel 6 i 1958 års konvention om kontinentalsockeln tjäna till vägledning.

Lagrådet finner att 1 § lämpligen kan utformas på följande sätt:

”Sveriges ekonomiska zon omfattar det havsområde utanför territorialgränsen som regeringen föreskriver. Zonen får dock inte utsträckas över en avgränsningslinje som överenskommit med annan stat eller, i avsaknad av sådan överenskommelse, över mittlinjen i förhållande till den andra staten.

Med mittlinje förstås en linje, på vilken varje punkt är belägen på lika stort avstånd från de närmaste punkterna på de baslinjer varifrån bredden av Sveriges och den andra statens territorialhav räknas.”

Av skäl som anges nedan i anslutning till 7 § anser lagrådet att andra stycket i den paragrafen bör infogas som en särskild paragraf, 3 §, under denna rubrik.

Av redaktionella skäl bör ordet ”Bestämmelser” ersättas av orden ”Ytterligare bestämmelser” samt ordet ”också” utgå.

Utnyttjande av naturtillgångar m.m.

Av skäl som anges nedan i anslutning till 7 § anser lagrådet att första stycket i den paragrafen bör infogas som en särskild paragraf, 4 §, under denna rubrik.

3 §

Denna paragraf blir i lagrådets förslag 5 §.

Eftersom det i den föreslagna 4 § görs klart att såväl rätten till fiske som rätten till utnyttjande av kontinentalsockeln i den ekonomiska zonen regleras i andra författningar, är det naturligt att i nu förevarande paragraf markera att dess tillämpningsområde är begränsat till andra former av utnyttjande av den ekonomiska zonen.

Det finns anledning att därvid bygga på vad som i havsrättskonventionen anges om kuststatens rättigheter i den ekonomiska zonen. Av konventionen framgår att det är kuststaten förebehållet att utforska, utvinna och på annat sätt utnyttja naturtillgångarna i zonen (artikel 56). Kuststaten har också rätt att bestämma över uppförande och användning av konstgjorda öar (artikel 60 punkt 1 a) och av anläggningar och andra inrättningar i zonen. Den senare rätten är dock – bortsett från det speciella fall som behandlas i artikel 60 punkt 1 c – begränsad såtillvida som det endast är fråga om inrättningar som tjänar ekonomiska ändamål (for ... economic purposes, a (des) fins économiques) (artikel 60 punkt 1 b). Denna begränsning bör komma till uttryck i lagtexten, eftersom ett krav på svensk myndighets tillstånd till uppförande av alla slags inrättningar i zonen inte torde överensstämma med folkrättsliga principer (jfr Oppenheim's International Law, Ninth edition 1992, vol. 1, s. 795).

Lagrådet föreslår att paragrafen får följande utformning:

”Med avseende på andra naturtillgångar i den ekonomiska zonen än som avses i 4 § krävs tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för

1. utforskning, utvinning och annat utnyttjande av sådana naturtillgångar,
2. uppförande och användning av konstgjorda öar, och
3. uppförande och användning i kommersiellt syfte av anläggningar och andra inrättningar.

I ett tillståndsbeslut skall anges den verksamhet som tillståndet avser och de villkor som skall gälla för verksamheten. Ett tillstånd får begränsas till viss tid.”

Dessa paragrafer blir i lagrådets förslag 6 och 7 §§. Hänvisningen i 4 § till 3 § bör med lagrådets numrering ersättas av en hänvisning till 5 §.

6 §

Denna paragraf blir i lagrådets förslag 8 §.

Enligt paragrafens andra stycke skall en tillståndshavare, om ett tillstånd återkallas utan att tillståndshavaren åsidosatt sina skyldigheter, ha rätt till ersättning av staten för "den skada han lider till följd av återkallelsen". I specialmotiveringen till bestämmelsen anmärker departementschefen att den har sin motsvarighet i 7 kap. 5 § minerallagen, som i sin tur hämtat regeln från 14 kap. 5 § plan- och bygglagen. Detta innebär enligt departementschefen att tillståndshavaren inte ersätts för utebliven vinst. Enligt lagrådets mening framgår inte den önskade innebörden av den valda lagtexten (jfr. Bengtsson, Ersättning vid offentliga ingrepp, andra delen, s. 174). För att nå den avsedda begränsningen i rätten till ersättning bör, till överensstämmelse också med motsvarande bestämmelse i 5 § lagen om kontinentalsockeln, väljas uttrycket "förlust till följd av åtgärd som han vidtagit med anledning av tillståndet".

Annan lagstiftning om verksamhet i den ekonomiska zonen

7 §

Rätten till fiske och rätten att utvinna tillgångar ur kontinentalsockeln framstår i allmänhet som de viktigaste rättigheter som förbehålls kuststaten i den ekonomiska zonen. Det synes lämpligt att utforma lagen så, att det redan i det avsnitt som är rubricerat *Utnyttjande av naturtillgångar m.m.* klargörs att dessa rättigheter är undantagna från behandlingen i lagen. Lagrådet förordar därför att första stycket i 7 § får utgöra en särskild paragraf, 4 §, som inleder det angivna avsnittet i lagen.

Bestämmelsen i andra stycket i 7 § hänvisar till vissa lagar på miljöskyddsområdet. Den har lämpligen sin plats i det avsnitt av lagen som benämns *Skydd för den marina miljön*. Bestämmelsen bör där utgöra en särskild paragraf, 3 §.

Marinvetenskaplig forskning

8 §

Denna paragraf blir i lagrådets förslag 9 §. Hänvisningen i 8 § andra stycket till 6 § ersätts enligt lagrådets numrering av en hänvisning till 8 §.

I den mån Sverige blir bundet av internationella avtal som ger utländska medborgare rätt att bedriva forskning som avses i denna paragraf på samma villkor som svenska medborgare får förutsättas att regeringen utnyttjar sin dispensrätt enligt sista meningen i första stycket.

9 §

Denna paragraf blir i lagrådets förslag 10 §.

Den folkrättsliga principen om oskadlig genomfart (innocent passage, passage inoffensif) är tillämplig på territorialhavet. I fråga om den ekonomiska zonen skall däremot i princip den för det fria havet gällande rätten till fri sjöfart (freedom of navigation, liberté de navigation) upprätthållas, vilket har kommit till uttryck i artiklarna 58 och 87 i havsrättskonventionen. Denna rätt till fri sjöfart är inte begränsad till att gälla genomfart genom zonen (jfr. artikel 18 i havsrättskonventionen), och den är än mindre kringgärdad av alla de särskilda villkor som innefattas i begreppet oskadlig genomfart (jfr. artikel 19 i havsrättskonventionen). Lagrådet, som anser att 9 § med hänsyn härtill måste omformuleras, förordar följande formulering:

”Denna lag samt de föreskrifter och villkor som meddelas med stöd av lagen skall inte innefatta någon inskränkning av de enligt folkrätten gällande rättigheterna till fri sjöfart i den ekonomiska zonen, till överflygning av zonen och till utplacering av kablar och rörledningar i zonen och inte heller av några andra rättigheter som följer av allmänt erkända folkrättsliga grundsatser.”

Vad som nu sagts föranleder också en ändring av rubriken i detta avsnitt. En lämplig rubrik synes vara ”Folkrättsliga grundsatser”.

Tillsyn m.m.

10 §

Denna paragraf blir i lagrådets förslag 11 §.

11 och 12 §§

Enligt 11 § i det remitterade förslaget får en tillståndsmyndighet meddela de förelägganden som behövs för att lagen samt föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen skall efterlevas. Ett föreläggande får enligt paragrafens andra stycke förenas med vite.

I 12 § remissförslaget anges att en tillståndsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Av bestämmelsen i 12 § bör framgå uttryckligen att förpliktelsen att tillhandagå med upplysningar och handlingar endast gäller den som bedriver verksamhet med stöd av lagen. Bestämmelserna under 11 respektive 12 § bör vidare enligt lagrådets mening byta plats. De får i lagrådets förslag beteckningarna 12 och 13 §§.

Beträffande 12 § i lagrådsförslaget förordas följande lydelse:

”Den som bedriver verksamhet enligt denna lag är skyldig att på begäran lämna en tillsynsmyndighet de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.”

Denna paragraf blir i lagrådets förslag 14 §.

I remissen anförts att bestämmelsen har sin motsvarighet i 15 kap. 3 § andra stycket minerallagen. Av intresse i detta sammanhang är emellertid att det i bestämmelsen i minerallagen föreskrivs att förbudet gäller omedelbart medan motsvarande föreskrift saknas i det remitterade förslaget. Det framgår inte av remissen varför man i nu berört hänseende inte följt förebilden.

Mot den nu angivna bakgrunden framstår innebörden av det remitterade förslaget som oklar såvitt gäller frågan om förbudet har omedelbar giltighet eller om giltigheten inträder först sedan beslutet vunnit laga kraft. Någon allmän lagregel eller etablerad rättsgrundsats om när förvaltningsbeslut blir gällande finns inte. Med hänsyn till utformningen av bestämmelsen i minerallagen ligger i och för sig närmast till hands att anta att innebörden av 13 § är att ett beslut om förbud blir gällande först sedan det vunnit laga kraft. Den nu berörda oklarheten bör undanröjas.

En annan fråga är huruvida en regel om verkställighet av beslut om förbud behövs. I remissen lämnas inga närmare uppgifter som ger underlag för en bedömning av den frågan. I lagen om kontinentalsockeln finns inte någon bestämmelse om verkställighet utan att detta förhållande såvitt känt gett anledning till svårigheter. Lagrådet vill ifrågasätta om en regel om verkställighet är påkallad.

Den föreslagna regeln ger också anledning till andra invändningar. Innebörden av förslaget att beslut får verkställas är att 16 kap. utökningsbalken blir tillämpligt i fråga om verkställigheten. Med tanke på de mycket speciella förhållanden som lagförslaget berör ger emellertid bestämmelserna i 16 kap. endast knapphändig vägledning när det gäller lämpliga verkställighetsåtgärder.

Lagrådet vill tillägga att paragrafen i dess föreslagna lydelse torde innebära att ett beslut om förbud inte kommer att kunna verkställas förrän beslutet vunnit laga kraft. Detta framgår av bestämmelserna i 3 kap. 20 § utökningsbalken jämförda med föreskrifterna i 3 kap. 3–9 §§ samma balk.

Om avsikten är att möjliggöra omedelbar verkställighet bör 13 § andra meningen lämpligen få följande lydelse: ”Beslut om förbud gäller omedelbart och får verkställas utan hinder av att det inte vunnit laga kraft.”

Tillämplig lag, straff m.m.

14 §

Denna paragraf blir i lagrådets förslag 15 §.

I kuststatens rättigheter i den ekonomiska zonen ingår rätten att uppföra och använda konstgjorda öar samt – för ekonomiska ändamål – anläggningar och andra inrättningar. I artikel 60 punkt 2 i havsrättskonventionen anges att kuststaten skall ha exklusiv jurisdiktion över sådana öar, anläggningar och inrättningar. Någon motsvarande regel om att kuststaten skall ha exklusiv jurisdiktion över de säkerhetszoner som en kuststat får inrätta i anslutning till sådana öar, anläggningar och inrättningar finns däremot inte i konventionen. I artikel 60 punkt 4 anges endast att kuststaten får i sådana zoner vidta

lämpliga åtgärder för att skydda sjöfarten och ifrågavarande öar, anläggningar och inrättningar.

Den föreslagna bestämmelsen i 14 § synes därför knappast ha stöd i havsrättskonventionen för såvitt i paragrafen anges att svensk lag skall tillämpas inom en säkerhetszon på samma sätt som om zonen varit belägen inom riket. Lagrådet vill ifrågasätta om inte paragrafens tillämplighet borde begränsas till att avse konstgjorda öar, anläggningar och andra inrättningar med uteslutande av säkerhetszoner. Lagrådet är visserligen medvetet om att därigenom en viss diskrepans skulle uppkomma i förhållande till 10 § lagen om kontinentalsockeln där svensk lag förklarats tillämplig såväl på anläggningar på kontinentalsockeln som på säkerhetszoner men finner detta inte vara ett avgörande skäl mot att bringa 14 § i lagförslaget i bättre överensstämmelse med havsrättskonventionen.

Om bestämmelsen trots vad lagrådet anfört behålls som i förslaget skall med lagrådets numrering hänvisningen till 5 § ersättas av en hänvisning till 7 §.

15 §

Paragrafen blir i lagrådets förslag 16 §. Hänvisningarna till 3, 5, 8 och 13 §§ skall med lagrådets numrering ersättas av hänvisningar till 5, 7, 9 respektive 14 §§.

16 §

Paragrafen blir i lagrådets förslag 17 §. Hänvisningen i denna paragraf till 15 § skall med lagrådets numrering ersättas av en hänvisning till 16 §.

I denna paragraf föreslås att svensk domstol skall vara behörig att behandla mål om brott mot vissa regler avseende den ekonomiska zonen även om domsrättsreglerna i 2 kap. 2 och 3 §§ brottsbalken inte är tillämpliga. Något undantag görs därvid inte från bestämmelserna i 2 kap. 5 a § första och andra styckena brottsbalken, enligt vilka svensk domsrätt i vissa fall är utesluten när samma gärning redan har varit föremål för lagföring i annan stat.

Något skäl att i nu förevarande paragraf göra ett undantag från 2 kap. 5 a § brottsbalken torde inte finnas. Med den föreslagna formuleringen uppkommer emellertid en omotiverad skillnad gentemot den likartade bestämmelsen i 14 § lagen om kontinentalsockeln, där ett undantag gjorts från nämnda bestämmelse i brottsbalken. Som skäl för detta undantag avgavs i prop. 1972:98 s. 149 att 1958 års konvention om kontinentalsockeln torde medföra förpliktelse "att inte godtaga utländsk dom varigenom någon har frikänts på grund av att sådan gärning var straffri i den dömande staten".

Det kan dock knappast antas att någon förpliktelse av angivet slag följer av 1958 års konvention. Lagrådet vill därför ifrågasätta om inte, i samband med att 16 § i nu förevarande lag antas i föreslagen lydelse, 14 § lagen om kontinentalsockeln borde bringas i närmare överensstämmelse med denna bestämmelse på så sätt att orden "och utan hinder av 2 kap. 5 a § första och andra styckena nämnda balk" utesluts.

Lagrådet finner det vidare böra påpekas att någon motsvarande bestäm-

melse om utvidgning av svensk domsrätt utöver vad som gäller enligt 2 kap. brottsbalken inte finns beträffande fiske i den svenska fiskezonen och förordar att en sådan bestämmelse införs i lagen om rätt till fiske med avseende på fiske i den ekonomiska zonen.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

7 kap. 5 §

I paragrafen föreslås enbart det tillägget att även tillgångar i Sveriges ekonomiska zon skall anges utgöra skyddsintresse. Lagrådet finner detta tillägg överflödigt med hänsyn till att uttrycket ”svenska intressen i övrigt”, som redan förekommer i bestämmelsen, omfattar intresset av att skydda tillgångarna i den ekonomiska zonen.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske

Lagrådet hänvisar till vad som har anförts ovan i anslutning till 16 § förslaget till lag om Sveriges ekonomiska zon om införande i förevarande lag av en bestämmelse om utvidgning av svensk domsrätt.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln

7 §

I paragrafen behandlas prioritetsordningen mellan flera tillståndshavare på samma del av kontinentalsockeln. En motsvarande konkurrensfråga kan tänkas uppkomma mellan tillståndshavare enligt lagen om kontinentalsockeln och tillståndshavare enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon. I remissen föreslås därför ett tillägg av innebörd att de regler som gäller prioriteten mellan flera tillståndshavare avseende kontinentalsockeln också skall gälla i fråga om tillstånd enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon och ett tidigare meddelat tillstånd enligt lagen om kontinentalsockeln.

Lagrådet vill framhålla att samma fråga kan uppkomma när tillstånd enligt lagen om kontinentalsockeln meddelas efter det att tillstånd meddelats enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon. Med hänsyn härtill förordas följande lydelse av det tillagda stycket i nu förevarande paragraf:

”Detsamma gäller förhållandet mellan ett tillstånd som meddelats enligt denna lag och ett tillstånd avseende samma område som meddelats enligt lagen (1992:000) om Sveriges ekonomiska zon”.

Lagrådet konstaterar att en liknande konkurrensfråga kan uppkomma när det gäller förhållandet mellan flera tillstånd som meddelats enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon men har inte funnit tillräckliga skäl att föreslå en särskild bestämmelse härom i sistnämnda lag.

14 §

Lagrådet hänvisar till vad som har anförts i anslutning till 16 § förslaget till lag om Sveriges ekonomiska zon angående ändrad lydelse av förevarande bestämmelse.

Lagrådet finner det klart att den nya bestämmelsen i 10 a §, enligt vilken regeringen som villkor för tillstånd kan föreskriva att prövning skall ske enligt miljöskyddslagen, inte kan tillämpas på tillstånd som meddelats redan före lagändringens ikraftträdande. Den första delen av övergångsbestämmelsen under punkt 2 kan därför uteslutas.

Såvitt gäller återstoden av punkt 2 finner lagrådet den föreslagna lydelsen oklar. Lagrådet förordar följande ändrade formulering:

”Bestämmelsen i 10 a § skall inte tillämpas i fråga om tillstånd som meddelas i enlighet med ett före ikraftträdandet av denna lag beviljat tillstånd.”

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 oktober 1992	19
1 Inledning	19
2 Allmän motivering	20
2.1 Bakgrund	20
2.2 Gällande svensk havsrättslig reglering	21
2.2.1 Gränser för Sveriges havsområden	21
2.2.2 Miljöskyddslagen	21
2.2.3 Dumpningslagen	22
2.2.4 Vattenförorening från fartyg	23
2.2.5 Fiskezonen	23
2.2.6 Kontinentalsockeln	24
2.3 Konventioner om skydd för den marina miljön	25
2.4 Havsrättskonventionen	27
2.4.1 Den ekonomiska zonen m.m.	28
2.4.2 Skydd för och bevarande av den marina miljön.	29
2.5 Folkkrätten och den ekonomiska zonen	33
2.6 En svensk ekonomisk zon	34
2.6.1 Sveriges ekonomiska zon	34
2.6.2 Förhållandet till andra konventionsåtaganden på havsrättens område	35
2.7 Lagen om Sveriges ekonomiska zon	36
2.7.1 Aktsamhetskrav i den ekonomiska zonen	38
2.7.2 Tillståndsgivning	39
2.7.3 Tillsynen	40
2.7.4 Användning av tvångsmedel m.m.	41
2.7.5 Ikraftträdandet	44
2.8 Ändringar i övrig lagstiftning	45
2.8.1 Dumpningslagen och vattenföroreningslagen ...	45
2.8.2 Kontinentalsockeln	46
3 Upprättade lagförslag	48
4 Specialmotivering	48
4.1 Förslaget till lag om Sveriges ekonomiska zon	48
4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:1154) om förbud mot dumpning av avfall i vatten	57
4.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1982:835) om kustbe- vakningens medverkan vid polisiär övervakning	58
4.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:424) om åtgär- der mot vattenförorening från fartyg	58
4.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1950:596) om rätt till fiske	60
4.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1966:314) om konti- nentalsockeln	61
4.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:12) om hushåll-	

ning med naturresurser m.m	63	Prop. 1992/93:54
4.8 Förslaget till lag om ändring i räddningstjänstlagen (1986:1102)	63	
5 Hemställan	64	
6 Beslut	64	
Bilaga 1 Sammanfattning av departementspromemorian (Ds 1990:41) Sveriges ekonomiska zon.	65	
Bilaga 1.1 Karta över den ekonomiska zonen m.m	70	
Bilaga 2 Författningsförslag	71	
Bilaga 3 Sammanställning av remissyttrandena över departe- mentspromemorian (Ds 1990:41) Sveriges ekonomiska zon	90	
Bilaga 4 De remitterade lagförslagen	108	
Bilaga 5 Utdrag ur protokoll vid Lagrådets sammanträde den 28 september 1992.	124	

